

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatius Flaccus

Horatius Flaccus, Quintus

Amstelaedami, 1728

Epistolarum liber I

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-830](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-830)

Q. HORATII FLACCI EPISTOLARUM

LIBER I.

EPISTOLA I.

AD MAECENATEM.

PRIMA dicte mihi, summa dicende camena,
 Spectatum satis, & donatum jam rude, quaeris,
 Maecenas, iterum antiquo me includere ludo.
 Non eadem est aetas, non mens. Veianius, armis
 5 Herculis ad postem fixis, latet abditus agro;
 Ne populum extrema totiens exoret arena.
 Est mihi purgatam crebro qui personet aurem;
 Solve senescentem mature sanus equum, ne
 Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.
 10 Nunc itaque & versus & cetera ludicra pono:
 Quid verum atque decens, curo & rogo, & omnis in hoc sum:
 Condo, & conpono, quae mox depromere possim.
 Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter:
 Nullius addictus jurare in verba magistri,
 15 Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes:
 Nunc agilis fio, & merfor civilibus undis,
 Virtutis verae custos, rigidusque satelles:
 Nunc in Aristippi furtim praecepta relabor,
 Et mihi res, non me rebus, subjungere conor.

Ut

- 20 Ut nox longa, quibus mentitur amica; diesque
Lenta videtur opus debentibus: ut piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quae spem
Consiliumque morantur agendi gnaviter id, quod
25 Aequae pauperibus prodest, locupletibus aequae;
Aequae neglectum pueris senibusque nocebit.
Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis:
Non possis oculos quantum contendere Lynceus;
Non tamen idcirco contempnas lippus inungui:
30 Nec, quia desperes invicti membra Glyconis,
Nodosa corpus nolis prohibere cheragra.
Est quadam prodire tenus, si non datur ultra.
Fervet avaritia, miseroque cupidine pectus?
Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
35 Possis, & magnam morbi deponere partem.

v. 21. VULG. LONGA vid. 28. OCVLO. 32. QUODAM.

Lau-

21. DIESQUE LONGA VIDETUR OPUS DEBENTI-
BUS] Satis inconcinna repetitio, *Nox longa, dies
longa*. Quamobrem libens amplector, quod ex
vetsuo codice protulit Barthius Advers. XXXVII.
19.

Ut nox longa quibus mentitur amica, diesque

LENTA videtur opus debentibus, ut piger annus.
Elegantius enim hoc est, quam ut librario cui-
piam acceptum referri debeat. Variavit autem
Noster dedita opera, *Dies longa, nox lenta, an-
nus piger*. *Dies lenta* hic est, quae lente five tar-
de procedere videtur. Ovid. Heroid. I, v. 8.

Nec quererer tardos ire relicta dies,

Silius Ital. XIII, 487.

*At gente in Scythica suffixa cadavera truncis
Lenta dies sepelit, putri liquentia tabo.*

Sollemnis autem scribarum lapsus a *lentas* ad *lon-
gus*. Sic Ovid. Fast. II, 722.

Et patitur lentas obsidione moras.

Ita Nic. Heinſius ὁ πᾶν ex melioribus membra-
nis reposuit; cum prius *longas* circumferretur,
Sic Martialis Spectac. XXIII.

I nunc, & lentas corripe, turba, moras.

Idem tamen alibi inconsulte, ex pluribus licet co-
dicibus, *longa* in contextu edidit, ubi antea recte
habebatur *lenta*, Trist. IV, I, v. 86.

Hic ego sollicitae jaceo novus incola sedis:

Heu nimium sati tempora lenta mei.

Queritur poeta diem mortis, quae se tantis ma-
lis eriperet, nimis lente & tarde accedere; aut
certe, verbis Suetonii in Caesare c. 87. *lentum
hoc genus mortis (exilium) aspernatus, subitam sibi
celeremque optat.*

28. NON POSSIS OCULO QUANTUM CONTENDERE
LYNCEUS] Lambini codex a prima manu OCVLOS;
quod ille admittit: ceteri omnes, ut nostri & a-
liorum, OCVLO. Utrumque recte dici videtur.
Contendere oculo, ut *voce contendere*: Cicero pro
Ligario cap. III. *Quantum potero voce contendam,
ut populus hoc Romanus exaudiat.* Sed & hic *vocem*
ex conjectura dedit Lambinus, invitis membra-
nis. Atqui eo pacto & Celsi locus interpolandus
fuerit, I, 4. *Scribere, legere, voce contendere, huic
minimo opus est; usque post cenam.* Neque tamen
dubito, quin *vocem contendere* probe dicatur; un-
de *vox contenta* eidem Ciceroni in Oratore c.
XVII. *Et contenta voce atrociter dicere; & sum-
missa,*

Laudis amore tumes? sunt certa piacula, quae te
Ter pure lecto poterunt recreare libello.

Invidus, iracundus, iners, vinosus, amator;
Nemo adeo ferus est, ut non mitescere possit,

40 Si modo culturae patientem commodet aurem.

Virtus est, vitium fugere; & sapientia prima,
Stultitia caruisse. vides, quae maxima credis
Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam,
Quanto devites animi capitisque labore.

45 Inpiger extremos curris mercator ad Indos,
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignis:

Ne cures ea, quae stulte miraris & optas,
Discere, & audire, & meliori credere non vis?

Quis circum pagos & circum compita pugnax

50 Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere palmae?

Vilius

missa, leniter. Sic & oculi contenti Suetonio in lib. VII. *Et semel omnino ex occurso visam Agrippinam adeo contentis & tumentibus oculis profecutus est. Et acies oculorum contenta* Lucretio, I, 324.

Nulla potest oculorum acies contenta tueri.

Unde etiam rite colligas, *contendere oculos* legitimam esse locutionem. Poëta vetus apud Nonium in *Derepente*:

Contendit oculos: derepente abiit celox.

Seneca Epist. CX. *Tanti putemus oculos intendere: jam apparebit quam brevis res, quam incerta, quam tuta timeatur.* Lucretius IV, 806.

Nonne vides oculos etiam, cum tenuia quae sint Cernere ceperunt, contendere se atque parare.

Idem I, 66. ut Nonio Marcello citatur,

Primum Grajus homo mortales tendere contra Est oculos ausus.

Virg. Aen. V, 508.

Alta petens, pariterque oculos telumque tetendit.

Sic utrumque apud scriptores invenias, *contendere animum*, & *animo*; *contendere nervos*, & *nervis*. Quare utramlibet lectionem tuto possis admittere.

Pluralis tamen hic numerus aridet magis; quia Noster utrumque oculum collyrio inungere solebat, ut Serm. I, 6.

Hic oculis ego nigra meis collyria lippus

Illinere. Nollet ergo singulari ambigue uti.

32. EST QUODAM PRODIRE TENUS] Editiones praefcae quoddam; codices plerique quodam; quod & plures editiones occupavit. At in vetustissimo Blandinio alteroque notae optimae libro QUADAM invenit Cruquius: idque recte in contextum recepit; ut prior illo Lambinus ex conjectura. Germana sine dubio haec lectio est; ceterae ne Latinae quidem sunt. *Tenus* enim, ubi pronomini- bus jungitur, ablativum femininum semper exigit; *Haftenus*, *Eatenus*, *Quatenus*, *Aliquatenus*, *Quadamtenus*. Ergo hoc vult, *Est, ēēt, licet, quadamtenus*, sive *aliquatenus prodire*; si non datur *ultra*: *Aliquantum saltem in philosophia proficere licet, si non plurimum.* Plinius XIII, 7. *Huic similis quadamtenus quae vocatur Cypria ficus.* XV, 28. *Citreis odor acerrimus, sapor asperrimus, quadamtenus & Cotoneis.* XXIV, 14. *Alterum Rhamni genus est silvestre, nigrius, & quadamtenus rubens.* Et alibi.

Vilius est auro argentum, virtutibus aurum.

O cives, cives, quaerenda pecunia primum est;

Virtus post nummos: haec Janus summus ab imo

55 Prodocet; haec recinunt juvenes dictata senesque,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto.

Est animus tibi, sunt mores, est lingua fidesque:

Sed quadringentis sex septem millia desunt;

Plebs eris. at pueri ludentes, Rex eris, aiunt,

60 Si recte facies. Hic murus aëneus esto,

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum est

Naenia, quae regnum recte facientibus offert,

v. 51. Vulg. Vilius arg. est auro. 55. PERDOCET. 57. ET lin.
58. SI quad—DESUNT. Et praecedat Versum 57. 62. EST deest.

Et

[52. VILIUS ARGENTUM EST AURO] Meliores codices Torrentii.

Vilius est argentum auro, virtutibus aurum.

Liber Collegii Trinitatis,

Vilius est auro argentum, virtutibus aurum.

quod dulcius nescio quid & numerosius in se habet.
54. HAEC JANUS SUMMUS AB IMO PERDOCET] Editiones veteres PRAEDOCET; inde PERDOCET paulatim obtinuit. At Membranae fere omnes PRODOCET, ut praeter alias veterrimae nostrae Graevianae, Leidenses, Reginenses. Quod, etsi haud alibi quod sciam occurrat, recte tamen admisisse videntur Lambinus Cruquiusque, ob unanimem tot priscorum codicum consensionem. Ceterum falluntur, qui Janos tres hinc sibi fingunt, summum, medium, imum: cum unus fuerit vicus, Jani nomine insignitus. Ovidius Ibide v. 181. de Tityo,

Jugeribusque novem qui summus distat ab imo,
Visceraque assiduae debita praebet avi.

An & tres Tityos hinc comminifcentur? Noster Serm. II, 3, v. 308. de seipso:

ab imo.

Ad summum totus moduli bipedalis:

& Art. Poët. 154. Primus ad extremum similis sibi. Ergo Janus summus ab imo est totus, universus. Medius autem Janus dicitur, quemadmodum media mulier Terentio, & alia sexcenta.

57. EST ANIMUS TIBI SUNT MORES] Vel hic locus documento esse potest, quam aegre homi-

nes ab errore semel admisso & per manus tradito ad verum revocentur. Et libri vulgati & scripti plerique hoc ordine versus exhibent:

Si quadringentis sex septem millia desunt;

Est animus tibi, sunt mores, & lingua fidesque;
Plebs eris.

Ubi quis non, vel sola conjectura fretus, posteriorem versiculum loco suo motum, atque adeo priori praeponendum esse pronunciaverit? Cum sententia satis sit manifesta, Quantumvis animi dotibus excellas, ingenio, virtute, eloquentia, fide; si tamen sex vel septem millia nummorum de quadringentis millibus tibi desunt, si non integram quadringentorum summam in censu habes, Plebeius eris, lege Roscia id sanciente. Hoc, inquam, vel ipsius vi sententiae, pro explorato esse poterat cuius lectori non adeo naris obesae. Sed ecce tibi Cruquius, qui in vetustissimo codice Bussidiano sic plane scriptum invenit, idquo optimo jure in contextum recepit: idem postea ex duobus suis Pulmannus, ex uno suo Berfmannus prodidit, neque tamen quisquam adhuc exortus est, qui Cruquium audire & recte monenti auscultare vellet. In Magdalenensi nostro prior ille versus ultra alium qui abhinc quartus est rejicitur, hoc exemplo:

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa,
Sed quadringentis sex septem millia desunt.

Roscia, dic sodes melior lex, an puerorum.

Unde palam, opinor, fit, jam olim ab oscitante Librario

- Et maribus Curiis & decantata Camillis?
- 65 Isne tibi melius suadet, qui, Rem facias; rem,
Si possis, recte; si non, quocumque modo rem;
Ut propius spectes lacrimosa poemata Pupî:
An qui, fortunae te respondere superbae
Liberum & erectum, praesens hortatur & aptat?
- 70 Quod si me populus Romanus forte roget, cur
Non, ut porticibus, sic judiciis fruar isdem;
Nec sequar aut fugiam, quae diligit ipse vel odit:
Olim quod volpes aegroto cauta leoni
Respondit, referam; Quia me vestigia terrent,
- 75 Omnia te adversum spectantia, nulla retrorsum.

Belua

brario verficulum hunc omisum fuisse; posteaque in margine, ut fit, appositum, per ignorantiam eorum qui exemplar illud descripserunt, in sedes non suas transiisse. Sed & alia non desunt argumenta, quae omnem scrupulum eximant & nullum dubitationi locum relinquunt. Pro *si quadringentis* meliores scripti *SED* habent, octo Lambini, plerique Torrentii, tres Pulmanni, Berfmannique totidem, ex nostris veterimi Leidenfis, Graevianus, Reginensis. Unde hoc, si iste verficulus, quem nunc tenet, locum semper occupavit? Nihil utique absurdus hac lectione; nemo omnium librariorum tam plumbeus, qui hanc comminisceretur. At eadem longe aptissima est, si modo versus ad sedem vetustam reducat; praesertim si pro *desunt*, cum Leidenfi & Reginensi nostris multisque aliorum substituas *desint*. Ne multis morer; sic totus locus ex membranarum legendus est,

Est animus tibi, sunt mores, EST lingua, fidesque:
SED quadringentis sex septem millia DESINT,
Plebs eris.

Est lingua in Lambini quibusdam extat, in uno Pulmanni optimo, & altero Collegii Trinitatis. *Esto*, inquit, *Vir probus es, & prudens, & disertus: quis hoc potest negare? sed desit modo tantillum tibi ad censum equestrem, sex puta vel septem millia de quadringentis millibus; plebeius eris.* Quis non videat, si illud a librariis loco *SED* tum demum substitutum esse; postquam verbis semel luxatis *SED* nullo sensu sententiam inchoaret?

62. AN PUEORUM NAENIA] Lege ex membra-

nis potioribus;

Roscia, dic sodes, melior lex, an puerorum EST Naenia.

Ita uno demto omnes Cruquiani, Lambini sex; Berfmanni quattuor; Pulmanni omnes, ex nostris Graevianus, Leidenfis, Zulichemianus. Deinde versu 65. scribe, *Qui, rem facias, rem;* ejecto illo *UT*, quod neque in editionibus priscis, nec in membranarum comparet. Quin & in v. 67. *PUPPI* lege, non *Puppi*: sic enim libri vetustiores, Leidenfis, Graevianus, Reginensis. Ita *L. Pupius primipili centurio*, Caes. Bell. Civil. I, 13. *Cn. Pupius duumvir*, Liv. XXII, 33. *P. Pupius quaestor*, IV, 53. *L. Pupius aedilis*, XXXIX, 44. & XL, 19. Male vero editum *Puppius*, XXXIX, 39. *Cn. Pupius*, Cic. Ep. Fam. XIII, 9. *Pupius Piso*, Afcon. ad Orat. in Pisonem. Inde *lex Pupia*, & IMP. CAES. PUPPIENUS in nummis & historiis; in inscriptionibus multi *PUPPII* & *PUPIAE*, nulli *Puppii*. Denique & v. 69. lege, *Hortatur & aptat*, non *optat*. *Aptat scilicet te respondere fortunae; five, aptat te certamini cum fortuna.* Sic Virg. Aen. X, 588.

projecto dum pede laevo

Aptat se pugnae.

Quintil. Declam. IV. *Arma ipse circumdedit, & suis ad pugnam manibus aptavit.* Seneca Epist. CI. *Qui hoc modo se aptabit, cui vita sua quotidie fuit tota, securus est.* Et CVII. *Ad hanc legem animus noster aptandus est; hanc sequatur, huic pareat.* Statius Achill. II, 415.

Jamque & ad ensiferos vicina pube tumultus,
Aptabar.

Belua multorum est capitum. nam quid sequar, aut quem?

Pars hominum gestit conducere publica: sunt qui

Cruftis & pomis viduas venentur avaras,

Excipiantque senes, quos in vivaria mittant:

80 Multis occulto crescit res fenore. verum

Esto, aliis alios rebus studiisque teneri:

Iidem eadem possunt horam durare probantes?

Nullus in orbe finus Baiis praelucet amoenis,

Si dixit dives; lacus & mare sentit amorem

85 Festinantis heri: cui si vitiosa libido

Fecerit auspiciam; cras ferramenta Teanum

v. 76. Vulg. Es.

Tol-

In his omnibus plerique Interpretes hallucinati sunt.

76. BELUA MULTORUM ES CAPITUM] Corrige, vel invitis librariis,

Belua multorum EST capitum. —

Es autem pro EST ideo supposuerunt; quod continuo praecefferant ista, *Omnia TE adversum* &c. Inepte quidem & prave. Non enim & hoc ex Aesopi fabula desumptum est; neque ullo modo aptari ei potest. Leo certe non est *multorum capitum belua*. Constat itaque non ex vulpis Aesopicae hoc, sed auctoris persona esse. Tolle igitur ambigui vitium; & reponere, *Belua est*, persona tertia. Duplex enim habes responsum & sententiae plane diversae. Prius ostendit, imitationem vulgi periculofam esse; posterius, stultam esse & vanam. *Nam quid sequar aut quem?* cum quot homines, tot sint sententiae.

91. QUID PAUPER? RIDE. MUTAT CENACULA] Ostenderat per exempla aliquot inconstantiam divitum; jam idem in pauperibus redarguit:

Quid pauper? ride. Mutat cenacula, lectos,

Balnea, tonsores; conducto navigio aequae

Nauseat, ac locuples quem ducit priva triremis.

Sic editiones praefereunt constanter; ut & manuscripti: nisi quod unus & alter notae sequioris, RIDES: quibus accedit Scholiastes Cruquianus; *Fingit*, ait, *Maecenatem ridere quasi praesentem*. Profecto si *rides* posuit Horatius, *fingit* Maecenatem ridere; si *ride*, jubet, non *fingit*. Atqui si his modo verbis prolatis, *Quid pauper?* continuo *fingit* Maecenatem suum ridere, priusquam, quid noster dicturus foret, rescisceret; ineptum sane eum & insulsum *fingit*; *Nam risu inepto res ineptior*

nulla est. Absit itaque, ut huic lectioni accedamus. Neque tamen multo melior est illa altera, qua *jubetur* Maecenas, ut rideat. Quid enim hic risu dignum? Certe nec in verbis quae sequuntur, nec in re quidquam est ridiculi. Nam Ridicula utique sunt singulorum aut paucorum, non quae ad omne genus humanum pertinent: qualia illa sunt, loci mutatione gaudere, & in navigatione naufragare. Illud quoque mecum considera, quod paulo post sequitur; *Si occurro tibi inaequaliter tonsus, aut togam habens tunicae dissidentem, RIDES, o Maecenas: at cum sententia mea secum pugnat, & toto vitae ordine sibi disconvenit, NON RIDES*. Cur non, fodes? *quia hoc sollemne & commune omnium vitium esse existimas*. Negat ergo Maecenas rem sollemnem & omnibus innatam risu excipiendam esse. Quid ergo? an minus sollemnia erant, quae Noster in pauperibus castigat, *mutare domos & balnea?* nulla igitur neque illic materia risus: & stulte profecto jubet ridere, quem minime risurum fore probe intelligit. Quare habeant sibi suum *RIDE* faceti illi Librarii; tu, si sapis, sic locum corriges,

Quid pauper? VIDEN' UT mutat cenacula, lectos,

Balnea, tonsores?

Nulla fere a recepta scriptura variatio est, N' UT enim absorpta sunt a syllaba sequente MUT: at in sententia mirum quantum novae lucis exoritur. Silius Italicus XII, 713.

viden' ut Latonia virgo

Accensas quatit Phlegethontis gurgite taedas?
Tibullus II, 1.

viden' ut felicibus extis

Significet placidos nuntia fibra deos?

Tolletis, fabri. lectus genialis in aula est?

Nil ait esse prius, melius nil caelibes vita:

Si non est, jurat bene solis esse maritis.

90 Quo teneam voltus mutantem Protea nodo?

Quid pauper? viden', ut mutat cenacula, lectos,

Balnea, tonsores; conducto navigio aequae

Nauseat, ac locuples quem ducit priva triremis?

Si curatus inaequali tonsore capillos

95 Occurro; rides. si forte subucula pexae

Trita subest tunicae, vel si toga diffidet inpar;

Rides. quid, mea cum pugnat sententia secum;

v. 91. Vulg. RIDE. mutat. 94. CURTATUS. 95. OCCURRI.

Quod

& II, 2.

viden' ut trepidantibus advolet alis,

Flavaque conjugio vincula portet Amor?

At animadvertis, credo, verba hic apponi modo subjunctivo: ut ad haec exempla corrigendum etiam restet, MUTET & NAUSEET. Atque id quidem, si opus esset, sine crimine, opinor, facere liceret; sed nihil necesse est. Catullus Ep. LXII.

Virgo adest. Viden' ut faces

Splendidas quatiant comas?

& LXIII.

Sic certe. viden' ut pernicious exilueret?

Virgil. Aen. VI, 78.

viden' ut geminae stant vertice cristae,

Et pater ipse suo superum jam signat honore?

Idem Culice 215.

viden' ut flagrantia taedis

Lumina collucent infestis omnia templis?

94. SI CURTATUS INAEQUALI TONSORE CAPELLOS] In antiquis Venetis CURATUS; in Lofcheriana CURTATUS. Quorum posterius, etsi in Codicibus scriptis vix usquam extare fateantur, (in meorum ne uno quidem reperi) admiserunt tamen magni Interpretes; rejecto altero & priscarum editionum & Manuscriptorum auctoritate nixo. Nollem factum; nam aut nihil hic video, aut *curtatus inaequali tonsore* tam inter se diversa sunt, ut nullo pacto in eandem sententiam compingi queant. *Inaequalis est tonsor*, qui tam prave capillum fecat, ut ab una parte brevior sit, ab altera longior: nec ideo culpatur, quod laevam partem *curtaverit*; sed quod pariter non *curtaverit* dextram. Nec vero ridiculum erat *curto capillo* *incedere*; id enim erat hominum severiorum: sed

folia inaequalitas, cum tonsoris imperitiâ vel incuriâ crinis hinc quam inde promissior erat, risu excipiebatur. Ergo *curtatus inaequali tonsore* plane *ἀσέβητος* est, & conjungit dissociabilia. Revocanda igitur prisca lectio CURATUS capillos; quae quid sibi velit, primus ex recentioribus docuit acutissimus Gronovius pater. Nempe idem hic loci notat ac *tonsus, sectus*. Petronius, *Voluerunt enim, antequam conscenderent, exonerare capita molesto & supervacuo (capillorum) pondere: sed celerior ventus distulit CURATIONIS propositum*. Vide ipsum Gronovium fufius hoc enarrantem Observat. lib. I. c. 23. ut & Janum Broukhusium ad Propertii III, 12. Julius quidem Rufinianus, inter Rhetoras Pithoei p. 32. *Curtatus* ex hoc loco exhibet. *Epistrophe est*, inquit, *cum in eadem verba plures sententiae desinunt; ut Horatius,*

Si curtatus inaequali tonsore capillos

Occurri, rides. Si forte subucula pexae

Trita subest tunicae, rides.

Sed hoc nihil moror: cum vix dubitem; quia Pithoeus, non ad scripti exemplaris fidem hoc ediderit; sed ad vulgatas Horatii editiones refinxit.

95. OCCURRI, RIDES.] Reginensis noster & Zulichemianus, OCCURRO, & sic aliquot aliorum. Placet: nam & praefens tempus magis idoneum; & sonus auribus gratior.

97. QUID, MEA CUM PUGNAT SENTENTIA SECUM] Tres Torrentiani, & nostri aliquot, etiam ex optimis, MECUM. Sed recepta lectio est posterior. Ovidius Metam. XV, 27.

Surgit Alemonidos, tacitaque recentia mente.

Visa refert: pugnatque diu sententia secum.

LII 3.

105. DE

Quod petiit, spernit; repetit quod nuper omisit;
 Aestuat, & vitae disconvenit ordine toto;
 100 Diruit, aedificat, mutat quadrata rotundis?
 Insanire putas sollemnia me, neque rides,
 Nec medici credis, nec curatoris egere
 A praetore dati; rerum tutela mearum
 Cum sis, & prave sectum stomacheris ob unguem
 105 De te pendentis, te suspicientis amici.
 Ad summam, sapiens uno minor est Jove, dives,
 Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum;
 Praecipue sanus, nisi cum pituita molesta est.

v. 105. Vulg. RESPICIENTIS.

EPI.

105. DE TE PENDENTIS, TE RESPICIENTIS
 AMICI] Ita scripti editique; neque quidquam hic
 interpretes offendit. Solus, quod sciam, Chabo-
 tius vir eruditus candide profitetur, se nusquam
 alibi verbum *Respicere* in hoc sensu legisse. Recte
 hoc: nam profecto *Respicere* est actio superioris
 erga inferiorem, potentis versus inopem. Terent.
 Adolph. III, 2. *Nam hercle alius nemo respicit nos.*
 Et V, 8. *Nec qui eam respiciat, quisquam est: sola*
est. Noster Carm. I, 2.

*Sive neglectum genus & nepotes
 Respicis auctor.*

Martialis X, 10.

Qui me respiciet, dominum regemque vocabo.
 Et sic alibi passim. Atqui hic Noster plane *ἀνα-
 ποταμῶν* cliens *respicit* patronum, pauperculus a-
 micus dominum. Dices fortassis, in utroque sen-
 su usurpari potuisse. Cras credo; sed illud hodie
 scire videor, non tam vacui capitis fuisse Nostrium,
 ut in erubescendum hoc ambiguum vel insciens
 vel prudens incurreret. Quid igitur fiet? inquis:
 sed bono animo es: nam & auctori & loco suus
 honos constabit, si cum praestantissimo Nic. Hein-
 fio sic corrigas levi mutatione,

De te pendentis, te SUSPICIENTIS amici:
 id est, admirantis, colentis, venerantis; ut infra
 Epist. VI.

*I nunc argentum & marmor vetus aeraque &
 Artes*

Suspice; cum gemmis Tyrios mirare colores.
 Ovid. Ep. Helenae.

Cumque suo Priamum Laomedonte refer.

*Quos ego suspicio: sed qui tibi gloria magna est
 Quintus, is a nostro nomine primus erit.*

Sed exempla obvia sunt, & sine numero. Certe
 qui *de aliquo pendet*, non *respiciat* eum unde pen-
 det, sed *suspiciat* necesse est.

4. PLENIUS AC MELIUS CHRYSIPPO] Vide incer-
 tas lectionum vicissitudines. Editiones principes,
 tam Venetae, quam Germanica PLANIUS AC
 MELIUS; & sic dimidia fere pars Codicum; ne-
 que aliter Acron Scholiasles, ut ex his ejus ver-
 bis manifestum est: *In hac*, inquit, *Epistola vult
 ostendere melius & APERTIUS se discere praecepta
 Philosophiae ab Homero, quam a Philosophis.* Nam
apertius illud sine dubio ad *planius* spectat, ad
plenius nequaquam. Ita Cicero haec conjungere
 solet, *planius & apertius, apertissime ac planissime.*
 Tamen nescio quomodo, rejecta hac priorum
 editionum scriptura, jam plus saeculo in omni-
 bus libris dominatur illa altera PLENIUS. Quid
 nos, qui non tam auctoritate, quam ratione du-
 ci solemus? Enimvero aut nihil sapimus, aut
 prior illa huc revocanda est postliminio, sola scilicet
 auctori agnoscenda. Hoc enim hic praedicat;
 se honestum & turpe, utile & damnosum, me-
 lius discere ex Homeri exemplis, quam ex Cran-
 toris & Chryssippi praeceptis. Atqui ea vis & virtus
 Exem-

EPISTOLA II.

AD LOLLIIUM.

TROJANI belli scriptorem, maxime Lolli,
 Dum tu declamas Romae, Praeneste relegi:
 Qui, quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile, quid non,
 Planius ac melius Chrysippo & Crantore dicit.
 5 Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.
 Fabula, qua Paridis propter narratur amorem
 Graecia Barbariae lento collisa duello,
 Stultorum regum, & populorum continet aestus.
 Antenor censet belli praecidere causam:
 10 Quod Paris, ut salvus regnet vivatque beatus,

V. 4 Vulg. PLENIVS. IO. QUID Paris?

Cogi

Exempli est, ut rem apertius & planius explicet; non utique plenius & copiosius. Auctor ad Herennium IV, 49. Exemplum rem apertiore facit, cum id quod sit obscurius magis dilucidum reddit: ante oculos rem ponit, cum exprimit omnia perspicue, ut res dicta prope manu tentari possit. Ergo huc convenit PLANIUS DICIT; & sic alii frequenter. Cicero in Verrem III, 85. Dic, die, inquit, planius. De Oratore II, 80. Possit, semel si obscurius dixeris, dicere alio loco planius. & III, 13. Ita nos plerumque ipsi docent, ut non desideres planius dici: Tuscul. IV, 5. Tu tamen, ut soles, dices ista ipsa obscura planius, quam dicuntur a Graecis. Lactantius de Opificio Dei c. 21. Tunc & ego te ad verae Philosophiae doctrinam & planius & verius cohortabor.

IO. QUID PARIS? UT SALVUS REGNET] Expendamus paullisper locum integrum:

Antenor censet belli praecidere causam.

Quid Paris? ut salvus regnet vivatque beatus,

Cogi posse negat.

Ubi primum interrogatio illa Quid Paris? coactum quid & affectatum prae se fert: illa vero sequentia,

Negat posse cogi, ut salvus regnet, vivatque beatus.

absurda plane sunt & naturae repugnantia. Non enim vi opus est, ut salvus quis & beatus velit

vivere: sponte siquidem & motu animi voluntario ad beatitatem ferimur, ipsa nos Natura ducente & docente:

Οὐδεις ἐκὼν πρόηρος, εἰδ' ἄρα μόνον.

Non sum nescius sudare hic interpretes, & omnem lapidem vertere, ut alium sensum ex his verbis extorqueant; qualem scilicet vis ipsa sententiae monstrare videbatur. Sed frustra: pugnat enim constructio, & cogi posse negat, ut aliud quicquam dicat, quam quod modo memoravimus. Utinam exemplaria sua scripta diligentius paulo excussissent, potius quam in corrupta lectione explicanda laborem inanem fumerent. Nostri enim libri veterissimi, Graevianus, Reginensis, Leidensis, Vossianus, Colbertinus, Regius, & unus e Collegio Sanctae Trinitatis quod clare exhibent, non QUID. Sic igitur locum restituat, & interpunge:

Antenor censet belli praecidere causam:

Quod Paris, ut salvus regnet vivatque beatus.

Cogi posse negat.

Omnia jam clara & perspicua. Quod (ut belli scilicet causam praecidat, & Helenam suis reddat) negat se posse ulla mercede cogi aut induci; etiam ut salvus regnet vivatque beatus: quippe ipsa vita & salute cariorem ducit Helenam. Quod cogi, ut Quae nunc condonabitur; accusativus cum passivo; ut vel pueri probe norunt. Negat posse; hoc est

ple-

Cogi posse negat. Nestor componere litis
 Inter Peliden festinat & inter Atriden:
 Hunc amor, ira quidem communiter urit utrumque:
 Quicquid delirant reges, plectuntur Achivi.
 15 Seditione, dolis, scelere, atque libidine, & ira,
 Iliacos intra muros peccatur & extra.
 Rursum, quid virtus, & quid sapientia possit,
 Utile proposuit nobis exemplar Ulixen:
 Qui domitor Trojae, multorum providus urbis
 20 Et mores hominum inspexit; latumque per aequor,
 Dum sibi, dum fociis reditum parat, aspera multa

v. 17. Vulg. RURSUS.

Per-

plene, negat se posse: ut

Ait fuisse navium celerrimus.

Virgil. Georg. II, 234.

*Sin in sua posse negabunt Ire loca.*12. INTER PELIDEN] Ἰδίωνος; hic locutus est
 Noster, *Inter Peliden & inter Atriden*. Diximus ad
 Serm. I, 7. v. 11.17. RURSUS QUID VIRTUS] Reginensis noster a
 prima manu,

RURSUM quid virtus, & quid sapientia possit.

Recte. Idem profecto sensus est; sed, si aurium
 iudicio standum est, aliquid interest, hoc an illud
 verbum usurpes. Suaviter hic sonat *Rursum*, &
 evitatur homoeoteleuton *Rursus virtus*.23. ET CIRCE POCULA NOSTI] Meliores ex
 nostris, CIRCAE, & infra v. 28. PENELOPAE;
 ut recte ex suis Lambinus edidit; vide quae dixi-
 mus ad Epod. XVII, v. 17.25. SUB DOMINA MERETRICE] Reginensis noster
 notae optimae codex,*Sub DIVA meretrice fuisset turpis & excors.*Quod non contemnendum. Circe enim *Divia*,
 ut cum ex poëta, tum & aliunde notum est. Li-
 vius I, 49. *Octavius Mamilius Tusculanus ab Ulixe*
Deaque Circe oriundus. Plin. Hist. XXV, 5. *Impri-*
mis Itala Circe Diis etiam ascripta. Ergo *Divia me-*
retrix, ut Propertius III, 9.*Scilicet incesti meretrrix regina Canopi.*

Juvenalis Sat. VI, 118.

*Sumere nocturnos meretrrix Augusta cucullos.*Plin. Hist. IX, 58. *Cleopatra, superbo simul & pro-*
caci fastu, ut regina meretrrix. Vera tamen lectio
 est DOMINA: cui praeter codices ceteros ad u-num omnes etiam Servius ad Aen. VII, 19. &
 Johannes Saresburiensis Policrat. I, 4. patrocinan-
 tur. Quae cum sic compendiose scriberetur DNA,
 lineolâ superne ductâ; a Librario dormitante DI-
 VA legebatur.31. AD STREPITUM CITHARAE CESSATUM DUCE-
 RE CURAM] Miror eos, qui hoc eleganter dictum
 existimant, ut nihil supra. Mihi contra nec dictio
 placet, nec sententia. Scio equidem *Cessare* esse
 ludo, amori & genio indulgere: ut Noster alibi
Cessare & ludere, Nequam & cessator: Esto: sed an
 ipsa cura ducetur cessatum? an Cura otiabitur,
 ludet, vino & epulis se invitabit? Apage tam pra-
 vum & putidum schema. Non amplius Cura fue-
 rit, si hoc fecerit. Quis Somnum ad Pervigilia
 invitaverit? quis Inertiam ad certamen Olympi-
 cum? Alius poëta dixisset, *Lenire, laxare, solari*
curam ad strepitum citharae: nemo, opinor, id,
 quod hic Horatio adfingitur. Sed ut ignoscamus
 locutioni, quis ipsam sententiam vindicaverit?
 Nam luxuriosi hi nebulones, otio & vino mar-
 centes, quid Cura sit, nesciebant: unde ergo il-
 lis Curam, quam cessatum ducerent? Illud praeter-
 terea vide; quaecumque de illis memorat, in vi-
 tio & vituperio esse: sic *in medios dies dormire, in*
cute curanda totam operam ponere. Cur igitur ad-
 dit, quasi grave crimen fuerit, *ad citharam curas*
lenire? Hoc utique & honestorum hominum &
 laboriosorum est: neque solis nebulonibus concef-
 sum. Quoties hoc proficitur ipse de se & suis? ut
 Carm. IV, 11.*condisce modos, amanda**Voce cura reddas: minuentur atrae*
Carmine curae.

&

Pertulit, adversis rerum immerfabilis undis.
 Sirenum voces, & Circae pocula nostri:
 Quae si cum sociis stultus cupidusque bibisset;
 25 Sub domina meretrice fuisset turpis & excors:
 Vixisset canis immundus, vel amica luto sus.
 Nos numerus fumus, & fruges consumere nati,
 Sponsi Penelopae, nebulones, Alcinoique
 In cute curanda plus aequo operata juventus;
 30 Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
 Ad strepitum citharae cessantem ducere Somnum.

v. 31. Vulg. CESSATUM duc. CURAM.

Ut

& Epod. IX.

Curam metumque Caesaris rerum juvat
 Dulci Lyaeo solvere.

Jure ergo displicet recepta lectio: & potius omnia tentanda sunt, quam ut Horatii nomen & famam periclitari hic sinamus. Josephus Scaliger, Princeps Literatorum, sic locum refinxit,

Ad strepitum citharae CESSATAM ducere curam:

quae conjectura, licet Dan. Heinsio displicere non potuit, mihi quidem parum placet. Nam praeterquam, quod iisdem, quibus recepta lectio, difficultatibus laborat, etiam illud insuper vitii habet; quod cura, quae jam cessata est, duci ad citharam non potest. Videtur sane locus jam a multis saeculis mendo inquinatus esse, & a librariis interpolatus. Blandinii enim quattuor apud Cruquium, notae optimaе, somnum praefereunt, non curam. Graevianus Noster veterrimus curam quidem in versu habet, sed in margine ab eadem manu somnum pro varia lectione. Magdalenensis nunc quidem curam; verum aliud quid olim praeferebat, ut ex rasura constat. Suspiciari quis possit noctem illic a prima manu fuisse; ut Serm. II, 7. v. 114.

Jam vino quaerens, jam somno fallere curam,
 Codex vetus Pulmanni, fallere noctem. Unde statim non magna mutatione conjectura nascitur non inelegans;

Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, &
 Ad strepitum citharae CERTATIM ducere NOCTEM.

Vides concinnam oppositionem, in medios dies dormire, & totas noctes vigilare. Ceterum ducere noctem frequentissima Poëtis dictio est; certatim autem & ad vulgatum quam proxime accedit, &

sententiae apprime convenit. Statius Theb. I, 73.

Tyrii ea causa colonis

Insomnem ludo CERTATIM EDUCERE NOCTEM

Suaferat.

Virg. Aen. IX, 166.

noctem custodia ducit

Insomnem ludo.

Georg. III, 379.

Hi noctem ludo ducunt.

Sil. Ital. XI, 411.

Aut nostro vigiles ducat sub numine noctes.

Martial. II, 89.

Quod nimis gaudes noctem producere vino.

Val. Flaccus I, 251.

Dulcibus adloquiis & vino educite noctem.

I, 277.

Thracius hic noctem dulci testudine vates

Extrahit.

Seneca Thyeste v. 466.

nec somno dies,

Bacchoque nox ducenda pervigili datur.

Ubi perperam ex Etrusco codice, cetera praestantissimo, Gronovius pater reponit, Nox jungenda. Quid enim clarius ceterorum codicum lectione? dies somno ducitur, nox contra pervigili Baccho; plane, ut hic Horatius, si hanc conjecturam admittis. Utcumque tamen blandiatur; cave fodes, fidem habeas: nullo enim pacto cum sequente versu aptari potest,

Ut jugulent hominem surgunt de nocte latrones.

Certe noctem & mox nocte repetitio foret odiosa; &, quod majus est, nisi Somnum hinc potius, quam Pervigilium expresseris, illud Ut jugulent &c. plane ex abrupto inchoabitur, neque ad praecedentia quidquam spectabit. Quamobrem, aut omnia me fallunt, aut antiquorum codicum lectio,

Aaaa

ctio,

Ut jugulent hominem, surgunt de nocte latrones:

Ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui

Si noles sanus, cures hydropicus: & ni

35 Posces ante diem librum cum lumine; si non

Intendes animum studiis & rebus honestis;

v. 32. Vulg. HOMINES.

Invi-

Otio, si levi mutatione adjuvetur, omne punctum tollet;

Cui pulchrum fuit in medios dormire dies, & Ad strepitum citharae cessantem ducere somnum.

Cessantem reponimus loco cessatum; Nam Editio Lofcheriana, & Veneta 1490. & Christ. Landinus CESSANTUM habent, quod exponunt Otiosorum. Cessantem somnum ducere perinde erit, ac tardantem, morantem allicere, invitare. Noster Carm. III, 28.

Parcis deripere horreo

Cessantem Bibuli consulis amphoram.

Virg. Georg. IV, 138.

Aestatem increpitans seram, zephyrosque morantes.

Ducere autem somnos, etsi frequenter apud Poetas pro dormire accipitur, ut in illo,

Nate dea, potes hoc sub casu ducere somnos?

interdum tamen & pro somnum facere, ut hic, ponitur. Noster Epod. XIV.

Pocula Lethaeos ut si ducentia somnos

Aronte sauce traxerim.

Seneca Herc. Oetaeo v. 645.

Cespes Tyrio mollior ostro

Solet impavidos ducere somnos.

Jam autem ad strepitum citharae conciliari posse somnum res vulgarissima est; unde Noster, de Tyrannorum miseria loquens, Carm. III, 1.

Non avium citharaeque cantus

Somnum reducent.

Seneca de Providentia c. III. Feliciorem ergo tu Maecenatem putas? cui amoribus anxio & morosae uxoris quotidiana repudia desenti somnus per symphoniarum cantum ex longinquo lene resonantium quaeritur. Acron ad locum, *Ad strepitum* Quia adhibemus somnum citharae ac lyrae, ut facilius sopiamur. Apparet, credo, hunc Scholiasten in exemplari suo somnum repperisse. Hoc itaque in nebulonibus illis culpatur auctor, Quod in medios usque dies somnum protraherent; quin & fugientem citharae cantu revocarent. Unde capta occasione, transit ad praecepta quaedam contra Ignaviam & Desidiam tradenda,

Ut jugulent hominem surgunt de nocte latrones:

Ut te ipsum serves, non expergisceris? &c.

32. UT JUGULENT HOMINEM] Quod alii de suis codicibus narrant, idem ego de meis praedico; Antiquiores omnes HOMINEM praeferte, non homines. Quousque igitur ex sede sua exulabit & suavior lectio, & majoribus testibus probata? Ovid. Amor. III, 8.

Forstian & quoties hominem jugulaverit, ille

Indicet: hoc fassas tangis, avara, manus?

34. SI NOLES SANUS, CURES HYDROPICUS] Locus acri judicio expendendus:

Ut jugulent hominem, surgunt de nocte latrones:

Ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui

Si noles sanus, cures hydropicus: & ni

Posces ante diem librum cum lumine, si non

Intendes animum studiis & rebus honestis,

Invidia vel amore vigil torquere.

Ita nunc passim editiones Noles, Cures, ex quo tempore magni interpretes Lambinus, Cruquius, & Torrentius lectionem hanc in codicibus nonnullis repertam, suis calculis approbarunt: at principes illae Venetae & Lofcheriana sic olim dederunt;

Si NOLIS sanus, CURES hydropicus.

quibus astipulantur veterrimi nostri scripti, Leidensis, Graevianus, Vossianus, Reginensis, & sane omnes praeter unum alterumve ex recentioribus. Quid agimus? Utraque sane defendi potest, utraque suum locum aliquatenus tenere: utra vero praeferrenda sit, & sola parenti suo agnoscenda, statuere & declarare, non proletarii est interpretis. Prioris haec erit sententia, si noles sanus currere, hydropicus cures; si non sponte te cursu exercebis, ut bene valeas; at ingratis id facies, cum in hydropem per ignaviam incideris. Recte hoc: nam eo morbo laborantibus cursu olim medebantur. Notus est Celsi locus de Hydropicis, III, 2. *Multum ambulandum, currendum aliquando est.* Porphyrio Scholiastes: *Cures hydropicus* Quia hydropici jubentur a medicis currere: ita enim morbus eorum solet extenuari labora. Verum illud in hac lectione displicet; quod cum prima illa, *Ut te ipsum serves, non expergisceris, & postrema etiam, Et ni posces ante diem librum cum lumine*, de Somno & Vigilantia

Invidia vel amore vigil torquebere. nam cur,
Quae laedunt oculum, festinas demere; si quid
Est animum, differs curandi tempus in annum?

40 Dimidium facti, qui coepit, habet, sapere aude:

v. 38. Vulg. OCULOS.

In-

tia tractent; haec media plane *ἀπορροδιόσωρα* sunt; non, uti par erat, cum extremis connexa & congruentia; sed a re prorsus aliena, Cursu scilicet, huc traducta & prave interposita. Quid, quod ne per se quidem veri speciem habeat, *si nolis sanus, cures hydropicus?* An omnibus sanis quotidie currendum est, ut ab hydropice sibi caveant? quis e medicorum filis hoc praecepit? Hac lege, ne ipse quidem Horatius ab hydropice immunis fuerit: qui Serm. I, 6. ubi vitae suae consuetudinem describit, singulis se diebus *vagari* quidem, & postea *domesticum otium* solere commemorat; de *cursu* ne verbum quidem. Vides jam, opinor, lectionis hujus incommoda: quae ut evitentur, jam alteram illam inspiciamus; si forte melius quid & sententiae aptius in se continet. *Atqui*, inquit, *si nolis sanus expergisci, cures expergisci hydropicus.* Haec verba sic plene efferenda & supplenda esse quis, opinor, videat: ordo hoc ipse & constructio flagitat. *Cures* autem *expergisci* Horatiana plane dictio: ut Epist. I, 17.

Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
Ep. II, 2.

Sunt qui non habeant, est qui non curat habere.
Art. Poët. v. 98.

Si curat cor spectantis tetigisse querela.

v. 133.

Nec verbum verbo curabis reddere.

& alibi non semel. Jam autem haec pulcherrime cum prioribus & sequentibus convenire, plane in aperto est. Haec enim series est totius orationis. „Nos sponsi Penelopae & nebulones, in medios dies stertimus; etiam arte somnum conciliamus. Stulte profecto & prave. Nonne vides, ut latrones de nocte surgant, hominem jugulaturi? tu contra, ut te ipsum serves, non expergisceris? atqui si nolis sanus expergisci (adhuc enim sanitate frueris) at postea per somnolentiam istam Hydropicus factus, cures saltem expergisci iussu medici, ne morbus evadat letalis. Quin & expergefactus aut aliquid agas necesse est, aut dabis supplicium: nam si non honesto alicui studio vacabis, si non librum ad lucernam leges, invidia vel amore vel alia ani-

mi poena vigil torquebere. Sentis, opinor, filium orationis quam aptissime continuari: ut nihil hic desideretur, praeter id unicum, quo comperitum fiat somnolentos ad Hydropem saepe transire, & Hydropicos *vigilare* oportere, non minus quam ambulare vel *currere*. Atqui illud omnium saeculorum experientia comprobatum est: adeo ut Latinis uterque morbus, & quem *Lethargum* Graeci, & quem *Hydropem* nominabant, uno *Veterni* nomine indicetur. Festus Pompeius: *Veternosus dicitur, qui gravi premitur somno: Cato veternosum hydropicum intelligi voluit, cum ait, Veternosus, quam plurimum bibit, tam maxime stertit.* Idem Cato apud Gellium I, 16. *Nunquam tacet; quem morbus tenet loquendi, tamquam Veternosum bibendi atque dormiendi.* Servius ad Georg. I, 124. *Veterno, Pigritia, otio; quia plerumque otiosos solet hic morbus incessere; ut Plautus in Adducto:*

Opus facere nimio, quam dormire, mavolo:
Veternum metuo.

Veternus autem dicitur morbus intercutis, hydrops, qui homines efficit pigros. Donatus ad Eunuchum IV, 4. *Veternosus morbo vetere confectus, id est, veterno: quales sunt, qui hydropem patiuntur.* Glossae veteres. *Veternosus, ὑδρωπικός. ἰδρωπός, veternum.* Plautus Menaechemis, V, 4.

Quid esse illi morbi dixerat? narra senex.

Num larviatus, aut cerritus? fac sciam.

Num cum veterinus, aut qua intercus tenet?

Quid jam videtur? enimvero, si pace tot Interpretum fieri potest, me volente haec lectio rursus recipietur in textum. Nam, ut opinor, non carebimus posthac Danielis Heinii correctione,

Si non is sanus, cures hydropicus.

Unum addam, fortius & nervosius sic scribi posse v. 33.

Tu, teipsum ut serves, non expergisceris?

Vide nos ad Serm. II, 3. v. 212. & 234.

38. QUAE LAEDUNT OCULOS FESTINAS DEMERE] Meliores nostri; Graevianus, Reginensis, Leidensis, Vossianus OCULOM: quod cum & caeteri interpretes de suis testantur, quid dubitamus in verum recipere? nam & hic ut supra v. 32. numerus singularis est elegantior.

Incipe. qui recte vivendi prorogat horam,
Rusticus expectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis aevum.
Quaeritur argentum, puerisque beata creandis

45 Uxor; & incultae pacantur vomere silvae.
Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet.

Non domus & fundus, non aeris acervus & auri
Aegroto domini deduxit corpore febris,
Non animo curas. valeat possessor oportet,

50 Si conportatis rebus bene cogitat uti.

Qui cupit aut metuit; juvat illum sic domus & res,
Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram,
Auriculas citharae collecta forde dolentis.

V. 52. Vulg. PODAGRAM.

Sin-

41. INCIPERE VIVENDI RECTE QUI PROROGAT HORAM] Codices plerique alio ordine,

Incipe. Vivendi qui recte prorogat horam.
Sed in hac lectione ambiguum est, utrum recte vivendi velit, an recte prorogat. In aliis quibusdam sic habetur; vivendi recte qui. Simplicissimum videtur, quod in vetusto Codice Pulmanni, in Bersinanni altero, & in Petrensi & Regiae Societatis extat,

Incipe. qui recte vivendi prorogat horam.
Sic enim alibi Noster solet praepone: ut Epist. I, 16.

Tu recte vivis, si curas esse quod audis.
& I, 16. Si bene qui cenat, bene vivit. I, II. Navibus atque Quadrigis petimus, bene vivere. I, 15. Vos sapere & solos aio bene vivere. I, 6. Vis recte vivere? quis non? Serm. I, 4. Nonne vides, Albi ut male vivat filius? Carm. II, 10. Rectius vives, Licini.

52. UT LIPPUM PICTAE TABULAE, FOMENTA PODAGRAM] Equidem scio juvare podagram, pro levare, lenire, recte posse dici: ut Seneca Hippolyto v. 120.

quis meas miserae deus,
Aut quis juvare Daedalus flammam queat?
Sed si feriem orationis contempleris, non satis venuisse hic dicitur,

Juvat illum sic domus & res,
Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagram.
Auriculas citharae collecta forde dolentes.

In illis aut personam, aut membrum corporis dicit, illum, lippum, auriculas; in hoc ipsum morbum, podagram. Et ferrem quidem, si ex manu auctoris sic profectum esse constaret; nunc cum melius quid ex conjectura suppetat, cur non hoc potius Horatio ascribemus?

Ut lippum pictae tabulae, fomenta PODAGRAM. Podager idem est qui podagricus vel podagrosus. Priscianus p. 829. Poëtor verbum, ut Ennius: Nunquam poëtor, nisi podager. Ita & editi, & scripti codices, quorum quattuor mihi visi. Claudianus Epigr. XXIX.

IN PODAGRAM

Atque nihil prorsus stare putas podager.
Lampridius in Heliog. XXIX. Habuit & hanc consuetudinem, ut octo calvos rogaret ad caenam, & item octo luscios, & item octo podagros. Sic codex veterrimus Palatinus, teste Salmasio, ubi vulgo Podagrosos. Idem ait in prisco Symposii codice, Lemmate XCI. MILES PODAGER haberi; ubi editi Podagricus.

60. DOLOR QUOD SVASERIT ET MENS] Henricus Stephanus corrigebat, EXMENS, sive demens, amens. Non absurde quidem: sed nihil opus est correctore: Mens siquidem hic est *θυμὸς*, ira, sive irae sedes: ut mox v. 62. Ira furor brevis est: animum rege; id est, *τὸν θυμὸν*. Carm. I, 16.

Compescere mentem: me quoque pectoris
Tentavit in dulci juvenia
Fervor, & in celeres lambos

Mist

- Sincerum est nisi vas; quodcumque infundis, acescit:
 55 Sperne voluptates: nocet emta dolore voluptas:
 Semper avarus eget: certum voto pete finem.
 Invidus alterius macrescit rebus opimis:
 Invidia Siculi non invenerere tyranni
 Majus tormentum. qui non moderabitur irae,
 60 Infectum volet esse, dolor quod suaserit & mens,
 Dum poenas odio per vim festinat inulto.
 Ira furor brevis est. animum rege. qui, nisi paret,
 Imperat; hunc frenis, hunc tu compefce catena.
 Fingit equum tenera docilem cervice magister
 65 Ire, viam qua monstret eques: venaticus, ex quo

v. 65. Vulg. IRE VIAM, QUAM MONSTRAT.

Tem-

Misit furem.
 Catullus Epig. XV.

Quod si te mala mens furorque vecors
 In tantam impulerit, scelestae, culpam.

Tibullus IV, 3.

Quis furor est, quae mens densos indagine saltus
 Claudentem teneras laedere velle manus?

Virg. Aen. II, 519.

— quae mens tam dira, miserrime conjunx,
 Impulit his cingi telis?

62. QUI NISI PARET, IMPERAT:] Rursus Henricus Stephanus ex vetusto, ut narrat, codice legendum esse praecipit

animum rege: qui nisi paret,
 IMPERA, ET hunc frenis, hunc tu compefce catena.

Nimirum eo adactus est ex prava vulgatorum librorum interpunctione;

Ira furor brevis est, animum rege: qui nisi paret,
 Imperat: hunc frenis, hunc tu compefce catena.

Sic vulgo distinguunt & interpretantur, magno utique sententiae dispendio; quae ad hoc exemplum nihil Veneris in se habet, nihil rotundi. Tu, si sapias, sic mecum repones:

Ira furor brevis est, animum rege Qui nisi paret,
 Imperat; hunc frenis, hunc tu compefce catena.

Ubi rationem vides, cur frenis & catena compefcendus tibi sit animus; nam ni ita fiat, te ipse catena vincitum ducet; quippe aut paret aut imperat, aut servus est aut dominus: nihil est tertium. Eadem fere sententia paullo infra Ep. X,

Imperat aut servit collecta pecunia cuique;

Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 Ducas tu potius fune pecuniam, quam ut ab ea
 fure ducaris: nam aut serviet tibi aut imperabit.

65. IRE VIAM QUAM MONSTRAT EQUES] Et huic quoque loco multum elegantiae deperit, negligentia interpretum; qui cum in pluribus codicibus QUA & MONSTRET invenissent, receptant tamen priorum editionum lectionem sollicitare vel veriti sunt vel obliiti. Sane & nos in Petrensi QUA offendimus, Monstret in pluribus eisque optimis; Reginensi, Graeviano, Vossiano & aliis; quae sine dubio vera lectio est:

Fingit equum tenera docilem cervice magister
 Ire, viam QUA MONSTRET eques.

Sic distingue; ut non sit ire viam (etsi Virgilius, Ique reditque viam toties) sed viam monstret. Ennius apud Cicer. Offic. I, 16.

Homo, qui erranti comiter monstrat viam.
 Et ipse Cicero, Off. III, 13: Quid enim est aliud, erranti viam non monstrare?

Ovid. Trist. I, 1.

Qui mihi monstraret vix fuit unus iter.

Qua autem lege; ut Virgil. Aen. I, 418.

Corripere viam interea, qua semita monstrat.

Varius apud Macrob. Sat. VI, 2. itidem de Equo:
 Quem non ille finit lentae moderator habenae

Qua velit ire; sed angusto prius orbe coercens.

Insultare docet campis fingitque morando.

Utrumque denique & Qua & Monstret; ut Livius XXXII, II. Pedites jubet, QUA DUX MONSTRARET VIAM, IRE.

Tempore cervinam pellem latravit in aula,
 Militat in silvis catulus. nunc adhibe puro
 Pectore verba puer; nunc te melioribus offer.
 Quo semel est inbuta recens, servabit odorem
 70 Testa diu. quod si cessas, aut strenuus anteis;
 Nec tardum opperior, nec praecedentibus insto.

EPISTOLA III.

AD JULIUM FLORUM.

JULI Flore, quibus terrarum militet oris
 Claudius Augusti privignus, scire laboro.
 Thracane vos Hebrusque nivali compede victus;
 An freta vicinas inter currentia terras;
 5 An pingues Asiae campi colleque morantur?

v. 4. Vulg. TURRES.

Quid

4. AN FRETA VICINAS INTER CURRENTIA TURRES] Editiones quidem universae TURRES; & codices plerique cum veteribus Scholiastis, qui turres Herus & Leandri, sive Seston & Abydon accipiunt. Sane in Sesto turris erat, Lucernâ Herus nobilitata; in Abydo vero similem turrim nemo veterum memorat. Ovidius Epist. Leandri v. 31.

Lumina quin etiam summa vigilantia turre,
 Aut videt, aut acies nostra videre putat.

v. 105.

Cetera nox, & nos, & turris conscia novit.

Musaëus v. 24.

Δίξο μοί τινα ΠΥΡΓΟΝ, ὅπη ποτε Σησιῶς Ἡρῶ
 Ἰσάτο λόχων ἔχουσα, καὶ ἠγερμένους Λεάνδρου.

Et 30.

ΠΥΡΓΟΝ ἀπὸ προγόνων παρὰ γείτονι ναεὶ θαλάσση.

Lucanus IX, 955.

Threiciâsque legit fauces, & amore natatum
 Aequor & Heroas lacrimoso litore turres.

Statius Theb. VI, 546.

Contra autem frustra sedet anxia turre suprema
 Sestias in speculis.

Haec omnia de turre Sestia: de Abydena ne verbum quidem. Equidem ex tritissima hac Leandri historia, suppositam esse lectionem hanc su-

spicor Librariorum facinore. Nam Blandinius apud Cruquium omnium veterrimus cum altero itidem bono TERRAS praeferrunt: quibus astipulantur ex nostris optimi Graevianus & Regimensis, qui TERRES habent, & v alia manu superscriptum. Quidni igitur reponimus,

Et freta vicinas inter currentia TERRAS?

Asiam scilicet & Europam: Ovidius de Tanai fluvio, Pont. IV, 10.

Quique duas terras, Asiam Cadmiquae sororem,
 Separat, & curfus inter utramque facit.

Hero ipsa apud eundem, v. 141. ubi ventum alloquitur;

Parce ferox, latoque mari tua praelia misce.
 Seducit terras haec brevis unda duas.

Leander quoque v. 127.

Vel tua me Sestos, vel te mea sumat Abydos:
 Tam tua terra mihi, quam tibi nostra placet.

Ausonius Mosella, v. 290.

Quis Chalcedonio constratum ab litore pontum,
 Regis opus magni: mediis euripus ubi undis
 Europaeque Asiaeque vetat concurrere terras.

Pomponius Mela II, 2. Est & regio, in qua Persarum exercitus divisas spatio pelagoque terras ausus pontibus jungere. Lucanus loco jam citato,

& Heroas lacrimoso litore turres,
 Qua pelago nomen Nephelcias abstulit Belle:

Non

- Quid studiosa cohors operum struit? hoc quoque curo.
 Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?
 Bella quis & paces longum diffundit in aevum?
 Quid Titius, Romana brevi venturus in ora?
 10 Pindarici fontis qui non expalluit haustus,
 Fastidire lacus & rivos ausus apertos:
 Ut valet? ut meminit nostri? fidibusne Latinis
 Thebanos aptare modos studet, auspice Musa?
 An tragica defaevit & ampullatur in arte?
 15 Quid mihi Celsus agit? monitus, multumque monendus,
 Privatas ut quaerat opes, & tangere vitet
 Scripta, Palatinus quaecumque recepit Apollo:
 Ne, si forte suas repetitum venerit olim
 Grex avium plumas, moveat cornicula risum
 20 Furtivis nudata coloribus. ipse quid audes?

v. 6. Vulg. HAEC.

Non Asiam brevioris aquae determinat usquam
 Fluctus ab Europa.
 Valerius Flaccus II, 615, etiam de Hellesponto loquens,

Qua brevibus furit aestus aquis; Asiamque pro-
 mentem

Effugit abruptis Europa immanior oris.

Has etiam terras consertaque gentibus arva

Sic pelago pulsante, reor, Neptunia quondam

Cuspis, & adversi longus labor abscedit arvi.

Ut Siculum Libycumque latus: stupuitque fragorem

Janus & occiduis regnator montibus Atlas.

Ubi in versu postremo Janus manifeste vitiosum est. Nic. Heinsius ad Ovid. Fast. V, 83. canus ex conjectura reposuit; & postea, cum Valerium e-deret, in ipsum textum recepit. Miror equidem; nam, ut canus sit Atlas, perpetua scilicet nive ob- situs; & Pangaea cana Lucano I, 680. Video Pan- gaea nivosis Cana jugis: illa tamen quo pacto con- jungi possunt, Canus, & regnator? Quis tulerit sic loquentem, Horatius canus, & princeps Lyricorum? Hoccine ut laudet Heinsius, & critica & poetica laude nobilis? Saltem & illud addidisse oportuit, IN reponendum esse pro ET;

Canus in occiduis regnator montibus Atlas.

hoc enim aliquo modo ferri posset. Sed cur sodes unus Atlas fragorem audiebat, ceteri montes Hel-

lesponto propiores furdi erant? Quid si sic corri- gendum sit?

stupuitque fragorem

Aemus, & occiduis regnator montibus Atlas.

Et Haemus, inquit, Hellesponto primum irrum- penti propinquus, & ultimus etiam Atlas stupuit. Vel, si a monte discedere velis, sic legas,

stupuitque fragorem Indus, & occiduis &c. tantus videlicet fragor erat, ut ab ortu solis ad occasum, ab omnibus terris audiretur.

6. QUID STUDIOSA COHORTIS] Editiones prin- cipes sic dederunt,

Quid studiosa cohors operum struit? HAEC quoque curo.

Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit? &c. Unde per omnes sequentes ea lectio propagata est. Atqui, quod in suis Pulmannus & Berlimannus (ceteri enim animum non adverterunt) ego etiam in meis omnibus reperi;

— HOC quoque curo.

Rectissime: quippe ad unam rem respicit, Quid operum struat cohors studiosa. Frustra enim sunt, qui HAEC ad sequentia referunt. Quis res Augusti, Quis bella & paces scribit? Quid Titius, quid Celsus agit? Quippe vetat hanc interpunctionem illud Quoque. Haec enim, quae memorat, sunt ipsa o- pera studiosae cohortis, non aliquid diversum.

Quae

- Quae circumvolitas agilis thyma? non tibi parvum
 Ingenium, non incultum est & turpiter hirtum.
 Seu linguam caulis acuis; seu civica jura
 Respondere paras; seu condis amabile carmen:
 25 Prima feres ederae victricis praemia. quod si
 Frigida curarum fomenta relinquere posses;
 Quo te caelestis sapientia duceret, ires.
 Hoc opus, hoc studium parvi properemus & ampli;
 Si patriae volumus, si nobis vivere cari.
 30 Debes hoc etiam rescribere, Si tibi curae est,
 Quantae conveniat, Munatius; an male facta
 Gratia nequicquam coit, & rescinditur; ac vos
 Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,
 Indomita cervice feros? ubicumque locorum

v. 22. Vulg. N E C turp. 30. S I T tibi curae. 32. A T vos.

Vi-

22. INGENIUM, NON INCULTUM EST] Editi quidem omnes jam inde ab incunabulis Typographiae,

non tibi parvum

Ingenium, non incultum est, N E C turpiter hirtum.

At in melioribus nostris Graeviano, Vossiano, Reginensi, cum aliis pluribus, elegantius & verius extat,

non incultum est E T turpiter hirtum.

Neque enim *incultum* & *hirtum* diversas res significant, ut sint disjungenda: sed quia unam eandemque rem amplificat & exaggerat, sunt copulanda.

30. DEBES HOC ETIAM RESCRIBERE] Videamus locum integrum.

Debes hoc etiam rescribere, S I T tibi curae

Quantae conveniat Munatius; an male facta

Gratia nequicquam coit & rescinditur.

Dissent hic & libri & interpretes: alii *S I T I B I*, alii *S I T T I B I* exhibent; ab illa parte stant Leidensis noster & Graevianus, ab hac Reginensis cum Vossiano; ne de recentioribus memorem. Et utrumque quidem probe, si per se spectetur. *Sit tibi curae*, ἰλαπτικῶς, hoc est plene, *An sit, si sit, Sit ne tibi curae*: nihil vulgatus; atque hanc scripturam Nic. Heinsius in libri sui margine amplectitur. Atqui illud non animadvertit Vir summus; po-

sita hac lectione, tum sequentia forte vitiosa coit & rescinditur. Nam dicendum utique fuerit, *Sit tibi curae Munatius, an nequicquam coeat & rescindatur gratia*. Retinemus igitur, *S I T tibi curae*, quod pro *A N* passim accipitur etiam sequente verbo modi indicativi; ut Noster Epist. I, 7. v. 39.

Inspice, si possim donata reponere laetus.

Terent. Heaut. I, I. v. 118. *ibo, visam si domi est*. Nos, ut ambiguum evitetur, *Est* addidimus: quod cum in scriptis vel simplici e vel notula plerumque scribatur, & praeterea ultra Versum excurrat, facile a praecedente litera in *C U R A E* absorberi potuit.

32. & 33. A T V O S H E U C A L I D U S S A N G U I S H E U R E R U M] Venetae & Lofcheriana sic olim,

Gratia nequicquam coit & rescinditur? A T V O S

S E U c a l i d u s s a n g u i s, S E U r e r u m i n s c i t i a v e r s a t

Indomita cervice feros.

Et interpretes quidem hoc diligenter notant, alios codices *H E U H E U*, alios *S E U S E U* exhibere; quod & de nostris affirmamus; illud dissimulant, non *A T* sed *A C* in vetustissimis extare; sic certe Graevianus noster, & Reginensis, & cum Vossiano Petrensis & Regius. Nimirum connectenda sunt haec cum praecedentibus uno orationis ductu:

an male facta

Gratia nequicquam coit & rescinditur; A C V O S

S E U

35 Vivitis, indigni fraternum rumpere foedus,
Pascitur in vestrum reditum votiva juvenca.

EPISTOLA IV.

AD ALBIUM TIBULLUM.

ALBI, nostrorum sermonum candide iudex,
Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?
Scribere quod Casî Parmensis opuscula vincat?
An tacitum silvas inter reptare salubris,
5 Curantem quicquid dignum sapiente bonoque est?
Non tu corpus eras sine pectore. Dî tibi formam,
Dî tibi divitias dederunt, artemque fruendi.
Quid voveat dulci nutricula majus alumno?
Qui sapere, & fari possit quae sentiat; & cui

v. 9. Vulg. QUAM sap.

Gra-

SEU calidus sanguis, SEU rerum inscitia vexat
Indomita cervice feros?

Quae adeo plana sunt, ut explicatione non e-
geant. Quod si AT cum vulgatis retineas; inter-
rumpis sententiae filum, & arenam relinquis sine
calce. Ceterum, repudiato illo Heu (cur enim
tam putide hic exclamet) alterum admisimus:
quippe duas fraternae inimicitiae causas diversas
ponit, seu calidum sanguinem, seu rerum insci-
tiam: sive, inquit, fervore & iracundia scientias
peccetis, sive ignorantia officii inscienties. Illud
denique considera (quamquam receptam lectio-
nem sine codicis auctoritate non sollicito) an-
non Veri potius quam Rerum ab auctoris manu
fuerit,

Seu calidus sanguis, seu VERI inscitia vexat.

Ubi veri accipies recti, ut passim apud Nostrum.
Serm. II, 3. v. 43.

Quem mala stultitia & quemcunque INSCITIA

VERI

Caecum agit.

Ovid. Metam. VII, 92.

— nec me ignorantia veri

Decipiet; sed amor.

Tacitus Agric. c. I. Vitium parvis magnisque civita-
tibus commune, ignorantiam recti & invidiam.

9. QUAM SAPERE ET FARI UT POSSIT] Digla-

diantur hic Interpretes, in loco, ut mihi qui-
dem videtur, non adeo difficili, qui sic vulgo
editur,

Quid voveat dulci nutricula majus alumno?

QUAM sapere & fari ut possit, quae sentiat,
& cui

Gratia, fama, valetudo contingat abunde.

At illud ut neque in priscis editionibus, neque in
ullo nostrorum codicum invenitur. Quam autem
cum sequentibus Et cui nullo pacto coaptari po-
test; aut enim cui tum redundabit, aut in Et
mutandum fuerit. Unde recte Lambinus, dum
scripturae illi Quam adhaereret pro Et cui ex con-
jectura reposuit UTQUE; non procedente, nisi
hoc fiat, constructione. Atqui illud Et cui in
omnibus ubique codicibus visitur; neque opus
est ut interpoletur; cum Blandinii quattuor apud
Cruquium & veterimus noster Graevianus cum
Vossiano QUI habeant, non QUAM: quibus asti-
pulantur alii QUIN praeferentes. Lege igitur opti-
morum codicum auctoritate,

Qui sapere, & fari possit quae sentiat, & cui.

Ubi nihil est, quod difficultatem aut moram lec-
toribus facit. Quid enim his clarius, Alumno,
qui possit sapere & quae sentiat fari, & cui gratia,
fama, valetudo abunde contingat, quid majus vo-
veat nutricula? Vides, opinor, orationis seriem

Bbbb

fa

- 10 Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et domus, & victus, non deficiente crumena?
Inter spem curamque, timores inter & iras,
Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.
Grata superveniet, quae non sperabitur, hora.
- 15 Me pinguem & nitidum bene curata cute vises,
Cum ridere voles, Epicuri de grege porcum.

V. II. VULG. ET MUNDUS VICTUS.

EPI-

fatis expeditam. Illud, ut videtur, Interpretibus librariisque turbas dedit; quod nutriculae vota de alumno *infante* hic acciperent; unde iis proclive erat *Quam* substituere; quo tempus, non ut hic praefens, sed *futurum* indicetur. Atqui etiam adultis alumnis bene precantur nutriculae; etiam tum saepe superstites, ut & in vita ipsa & in scena videre est. Id quoque Librariis ansam porrexit, ut *Quam* interpolarent; quia praecesserat *Majus*; nescientibus absolute hic poni; ut Epist. XII.

Si ventri bene, si lateri est pedibusque tuis; nil Divitiae poterunt regales addere majus.

II. ET MUNDUS VICTUS,] Editi omnes cum majore parte codicum,

& cui

*Gratia, fama, valetudo contingat abunde,
Et MUNDUS victus, non deficiente crumena.*

Neque aliter citat Joannes Saresb. Metalog. I, 7. cujus etiam scriptum exemplar inspeximus. Quis lectionem tam idoneam & commodam in jus vocare auit, nisi veterum exemplarium patrocinio fretus? *Mundus victus*, ut contra Noster Serm. II, 2.

Sordidus a tenui victus distabit.

Et Gellius XII, 7. *Cum dicere vellet inopi quendam miseroque victu vivere.* Amm. Marcellinus XXIX, 5. *MUNDIORE VICTU stipendioque milite recreato.* Verumtamen cum, praeter aliquot Lambino & Bersmanno visos, vetustissimi nostri Graevianus, Leidensis, Vossianus una cum Petrensi *Et MODUS ET victus* exhibeant; non possum non suspicari sic ab Horatio profectum esse,

Et DOMUS ET victus, non deficiente crumena.

Certe vix omitti potuit *Domus* inter vota nutriculae; ne forte cum omnibus istis naturae & fortunae bonis alumnus suus vel incerto lare vel nullo vagaretur. Noster Epist. I, 2.

Non domus & fundus, non aeris acervus & auri, &c.

Qui cupit aut metuit, juvat illum sic domus & res, &c.

Ovid. Epist. Helenae. 160. *resque domusque,
Et tibi sit curae Troius hospes, ait.*

Vides inter bona externa principem locum tenere *domum*. Quin & cum *victu* commodissime jungitur; ut Cic. de Amicitia c. 27. *Una domus erat, idem victus isque communis.* Gellius I, 14. *Quod viderent multa ad splendorem domus atque victus deseri, neque pro magnitudine dignitateque lautum paratum esse.* Ceterum cum addit, *non deficiente crumena*, eo ipso satis ostendit sine ullius epitheti ope & domum splendidam atque magnificam, & victum lautum atque elegantem.

I. SI POTES ARCHAICIS] Quibus hic verbis interpretes compellem? Pudet hercle tot viros praestantes in re clara & manifesta tam turpiter se dedisse. Editiones Venetae & Lofcheri sic olim,

Si potes ARCHAICIS convivere recumbere lectis.

Inde, etsi se aliud in omnibus fere scriptis reperisse fateantur, certatim hoc arripiunt Editores, & *archaicos lectos* intelligunt ἀρχαίους; antiqui operis scilicet & rudis. Esto autem, ut Graeci dixerint, ἀρχαίους τραπέζας, ἀρχαίους ἀνδριάντας, & alia similia; unde tamen illud verbum in Scriptore Latino? Numquid apud alium quemvis id reperirent? Remittent nos fortassis ad auctorem illum ferreum, Fulgentium Planciadem Mytholog.

EPISTOLA V.

AD TORQUATUM.

SI potes Archiacis conviva recumbere lectis,
 Nec modica cenare times olus omne patella;
 Supremo te sole domi, Torquate, manebo.
 Vina bibes, iterum Tauro diffusa palustris
 5 Inter Minturnas Sinuessanumque Petrinum.
 Si melius quid habes, arcesse; vel imperium fer.
 Jamdudum splendet focus, & tibi munda supellex.
 Mitte levis spes, & certamina divitiarum,

V. I. Vulg. ARCHAICIS.

Et

log. I. p. 27. *Quamvis enim quidam sint, qui spreta capitis generositate, aricinis atque archaicis sensibus glandium quippiam sapiant, atque eorum altiori stultitiae nubilo seporata caligentur ingenia.* Ita postremum edidit vir doctissimus Thom. Munckerus; & illud *Archaicis* ex hoc ipso Flacci loco tutari conatur. Bene sane, & sic manus manum lavabit: sed quid sodes sibi illud vult, sprete capitis generositate? neque Munckerus, opinor, nec alius quisquam hoc explicaverit. Equidem ex uno illo vocabulo *Glandium* continuo veram lectionem subodoratus sum, quae sic se habet: *Quamvis enim quidam sint, qui sprete CERERIS generositate Aricinis atque ARCADICIS sensibus glandium quippiam sapiant.* Quid jam manifestius? sane in quinque libris scriptis *Arcadicis* haberi ipse testatur. Ergo stultos illos hic fugillat Fulgentius: qui frugibus Cereris neglectis glande vescuntur; quales erant *Arcades*, proverbio Graeco ob eam rem notati,

Πολλοὶ ἐν Ἀρκადίᾳ βαλανθόραοι ἄνδρες ἔασιν.
Aricinis autem addidit eodem sensu: nota enim est *nemoralis Aricia*, ubi sues scilicet glande saginabantur. Quid ergo? Solus ne Flaccus tam putide hic graecissare voluit; ut de Venusino *Canusinus bilinguis* repente nobis factus sit? cum in promptu ei esset bene Latine sic versum facere,

Si potes antiquis conviva recumbere lectis.
 Saltem id, opinor, curavisset, ne contra legem metri peccaret; nam *Archaicus*, quod utinam nossent interpretes nostri, secundam syllabam longam habet; ut cetera ejusdem generis. Sic ab

ἀρχαῖος, ἀρχαῖκος, *Achaicus*; Carm. I, 15.Post certas hiemes uret Achaicus
 Ignis Iliacas domos.α τροχάϊος, *trochaicus*; ut Terentianus de metris;Ergo qui versus paratur integer Trochaicus.
 ab ἀρχαῖος, ἀρχαῖκος, Aristoph. Nub. p. 103. Edit. Basil.

Ὅτι παιδαρίον εἶ, καὶ φροεῖς ΑΡΧΑΙΚΑ.
 Quid? jamne satis explosum est inficetum illud *Archaicis*; quod nulla formae gratia neque dote praeditum tot tamen amatores invenit? Enimvero revocanda est prisorum quantum ubique est codicum lectio,

Si potes ARCHIACIS conviva recumbere lectis.
 Recte Scholiastes Porphyrio: *ARCHIAS breves lectos fecit, unde Archiaci, sicut a Boëtio Boëtios dicimus.* Graevianus adnotator manu antiqua: *Archiaci lecti, id est breves, ab artifice Archiate (leg. Archia) qui breves lectos studuit facere; et per hoc brevem domum intellige.* Acron. Schol. *Lecti humiles ab Archaico (leg. Archia) fabro, qui non magnae staturae dicitur fuisse.* His auctoribus contenti erimus: quid enim mirum, si nemo alius tam ignobilem artificem mentione dignatus est? Quis *Soterichi lectos* noverit, nisi ex uno Senecae dictione, apud Gellium XII, 2? Ceterum *Archias* nomen, vel ex Cicerone notissimum: & sicut a *Pausia* pictore *Pausiaca tabella* apud Nostrum Serm. II, 7. ut a *Phidia* sculptore *Phidiaca manus*, *Phidiacum ebur*: ita ab *Archia* fabro recte atque de more *Archiaci lecti.*

Bbbb 2

II. AEE

- Et Moschi caussam. cras nato Caesare festus
 10 Dat veniam somnumque dies. inpune licebit
 Aestivam sermone benigno tendere noctem.
 Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
 Parcus ob heredis curam nimiumque severus
 Adfidet infano. potare & spargere flores
 15 Incipiam, patiarque vel inconsultus haberi.
 Quid non ebrietas designat? operta recludit:
 Spes jubet esse ratas: ad proelia trudit inertem:
 Sollicitis animis onus eximit: addocet artis.
 Fecundi calices quem non fecere disertum?
 20 Contracta quem non in paupertate solutum?
 Haec ego procurare & idoneus imperor, & non
 Invitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
 Corruget naris; ne non & cantharus & lanx
 Ostendat tibi te; ne fidos inter amicos
 25 Sit, qui dicta foras eliminat; ut coëat par,
 Jungaturque pari. Butram tibi Septiciumque,
 Et, nisi cena prior potiorque puella, Sabinum,
 Detinet, adsumam. locus est & pluribus umbris:

V. 12. Vulg. FORTUNA. 26. BRUTUM tibi SEPTIMIUMQUE.

Sed

11. AESTIVAM SERMONE BENIGNO TENDERE NOCTEM] Editiones Venetae & Loscheri cum aliis superioris saeculi EXTENDERE. Seneca de Benef. IV, 13. *Mundus in quid vices suas absolvit? in quid Sol diem extendit & contrahit.* De Vita beata. c. 21. *Tamen si nihil prohibet, extendit aetatem, & in multa senectute placidus vires.* Epist. CX. *Nos utraque extendimus, & longa ea spe ac metu facimus.* Noster Carm. II, 2.

Vivet extento Procleius aevo.
 Rejecerunt tamen hoc Interpretes; & quod in scriptis repererunt TENDERE, ejus vice substituerunt. Sane nostri omnes *Tendere*; praeterquam quod in vetere Reginensi syllaba scalpello erasa sit, ut olim aut fuerit *extendere*, aut *intendere*. In Vossiano recentiore plene scribitur *Extendere*. Ceterum simplex potius quam compositum a poetæ manu

esse vel unus ostendat Hieronymi locus, Ep. ad Demetriadem: *Numquam, inquit, dies tibi longi erunt; sed quamvis AESTIVIS TENDANTUR solibus, breves videbuntur.* Fallor, an hunc ipsum locum in memoria habuit, quem imitatus est sane eleganter.

12. QUO MIHI FORTUNA, SI NON CONCEditUR UTI] Ita cum editionibus praefatis codices plerique, FORTUNA. Unde quidam conjectura FORTUNAS. Sed sine dubio illud verissimum, quod in duobus Cruquius, in uno Bersmannus, in suis aliquot Lambinus, nos in Leidensi, & a prima manu in Graeviano & Reginensi invenimus,

Quo mihi FORTUNAM, si non conceditur uti?
 Ovid. Amor. II, 19.

Quo mihi fortunam, quae numquam fallere curat?

Ita

- Sed nimis arta premunt olidae convivium caprae.
 30 Tu, quotus esse velis, rescribe; & rebus omissis
 Atria servantem postico falle clientem.]

EPISTOLA VI.

AD NUMICIUM.

- N**IL admirari, prope res est una, Numici,
 Solaque quae possit facere & servare beatum.
 Hunc solem, & stellas, & decedentia certis
 Tempora momentis, sunt qui formidine nulla
 5 Inbuti spectent. quid censes, munera terrae?
 Quid, maris extremos Arabas ditantis & Indos?
 Ludicra, quid, plausus & amici dona Quiritis?
 Quo spectanda modo, quo sensu credis & ore?
 Qui timet his adversa, fere miratur eodem
 10 Quo cupiens pacto: pavor est utrobique molestus:
 Inprovisa simul species exteret utrumque:
 Gaudeat, an doleat; cupiat, metuatne; quid ad rem:
 Si, quicquid vidit melius pejusse sua spe,

De-

Ita ex vetusto Puteaneo dedit Nic. Heinſius; cum antea vulgo ferretur *Quid mihi fortuna est*; vel *Quid fortuna mihi*; ut plane apud Flaccum sequiores libri exhibent. Ibidem III, 7.

Quo mihi fortunæ tantum, quo regna sine usu? Seneca Controv. I, 2. *Quo mihi sacerdotem, cujus precaria est castitas?* Natur. Quaest. I, 16. *Quo nequitiam meam, si ad naturæ modum pecco?* Vide Gronovium patrem ad dicta Senecæ loca, & Nic. Heinſium ad Ovid. Heroidas II, v. 53. *Fortunam autem singulari numero malle, quia sequitur uti*: Ita Livius XXXIII, 12. *Quæ utraque proclivis esse, si fortunâ uti vellet.* Virg. Aen. IX, 240. *si fortuna permittitis uti.*

Noster Serm. I, 9.

Nemo dexterius fortuna est usus.

26. BRUTUM TIBI SEPTIMIUMQUE] Aufer istos

Brutum & Septimum, qui invocati in convivium irrumpunt. Alios invitaverat Horatius; si, ut sane par est, veteribus membranis fides habetur. Pulmanni Bersmannique codices, *Butram & Septitium* vel *Septitium* nominant; *Butram* etiam Torrentiani. Neque aliter nostri meliores, Reginensis *Butram & Septitium*, Graevianus cum Petrensi, Regio, Galeano *Butram & Septitium*; Vossianus, *Brutram & Septitium*. Lege igitur,

Jungaturque pari. BUTRAM tibi SEPTICIUMQUE.

Butra viri est cognomen. Gruterus Inscript. MLXXI, 4. PRO SALUTE ITU ET REDITU BUTRAE. *Septicios* autem habes apud Cicero in Verrem III, 14. apud Plinium in Epistolis, Spartianum in Hadriano, Scaevolam in Digest. II, 15, 3. denique apud Gruterum & Reinesium.

Bbbb 3

22. Muz

- Defixis oculis, animoque & corpore torpet?
- 15 Infani sapiens nomen ferat, aequus iniqui;
Ultra quam satis est, virtutem si petat ipsam.
I nunc, argentum & marmor vetus, aeraque & artis
Suspice: cum gemmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod spectant oculi te mille loquentem:
- 20 Gnavus mane forum, & vespertinus pete tectum;
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mutus, & (indignum; quod sit pejoribus ortus)
Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.
Quicquid sub terra est, in apricum proferet aetas:
- 25 Defodiet condetque nitentia. cum bene notum
Porticus Agrippae, & via te conspexerit Appi;
Ire tamen restat, Numa quo devenit & Ancus.
Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quaere fugam morbi. vis recte vivere? quis non?
- 30 Si virtus hoc una potest dare; fortis omiſſis
Hoc age deliciis virtutem verba putes, &

v. 22. Vulg. MUCIUS, INDIGNUM. 31. PUTAS, UT.

Lu-

22. MUCIUS; INDIGNUM] Ut in loco superiore, sic & hic peccant Interpretes, dum nomina virorum rariora in trita & communia permutant: hic tamen eo gravius est delictum, quo cum majore sententiae detrimento admittitur. Sic enim vulgo edunt,

Ne plus frumenti dotalibus emetat agris

MUCIUS: indignum, quod sit pejoribus ortus:

Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.

Apage haec dissoluta & hiantia, sine caemento, immo sine sensu. Viderat haec inconcinna esse & absurda Marcilius; viderat Dacierius; & idcirco uterque emendationem tentavit; ille quidem non malam, hic tam coactam & duram, ut vel recepta lectione deterior sit. Aliam viam insistebat Daniel Heinsius. Atqui haud opus erat correctore; cum & omnes melioris notae codices tam aliorum quam nostri, & editiones principes Veneta cum Lofcheriana sic recte verba exhibeant,

Ne plus frumenti dotalibus emetat agris

MUTUS, ET (indignum; quod sit pejoribus ortus)

Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.

Tu, inquit, quotidie a mane ad vesperem quaere, parce, rem auge; ne Mutus te ditior sit, & hic tibi potius mirabilis sit propter opes, quam tu illi: quod indignum fuerit, cum ille pauperioribus parentibus ortus sit. Nihil, opinor, hic difficile aut salebrosum. Mutus, ut superius Butra, viri cognomen: & sane in plerisque codicibus nomen proprium esse inter lineas adnotatum est; quod cum credere nollent Interpretes, in diversa abierunt, & nebulas pro Junone captarunt. Gruterus Inscript. CCCII, 1.

M. OCCIUS RUSO.

P. ALBURIUS P. F. MUTUS.

Ceterum illa, ut vides, parenthesi inclusimus: sic enim poetae solent. Ovid. Metam. V, v. 37.

nisi post altaria Phineus

Iffet; & (indignum) scelerato profuit ara.

Vide, quae diximus ad Serm. II, 5 v. 79. Unum tantummodo addam; omnes codices mihi visos QUOD SIT diserte exhibere: neque vero repreh-

hen.

- Lucum ligna? cave ne portus occupet alter:
 Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia perdas:
 Mille talenta rotundentur, totidem altera, porro &
 35 Tertia succedant, & quae pars quadret acervum.
 Scilicet uxorem cum dote, fidemque, & amicos,
 Et genus, & formam, regina Pecunia donat;
 Ac bene nummatum decorat Suadela Venusque.
 Mancipiis locuples, eget aeris Cappadocum rex.
 40 Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, ut aiunt,
 Si posset centum scenae praebere rogatus,
 Quî possum tot? ait: tamen & quaeram, & quot habebo,
 Mittam. post paullo scribit, sibi millia quinque
 Esse domi chlamydum: partem, vel tolleret omnis.
 45 Exilis domus est; ubi non & multa supersunt,
 Et dominum fallunt, & profunt furibus. ergo,
 Si Res sola potest facere & servare beatum;
 Hoc primus repetas opus, hoc postremus omittas.
 Si fortunatum species, & gratia praestat;

Mer-

hendo. Tamen aut fallor, aut elegantius paullo
 exiret, hoc exemplo:

*Ne plus frumenti dotilibus emetat agris
 Mutus, et (indignum) qui sit peioribus ortus,
 Hic tibi sit potius, quam tu mirabilis illi.*

Excutiant, quibus mens & copia est, codices ve-
 gustiores.

31. VIRTUTEM VERBA PUTAS, UT LUCUM LI-
 GNA?] Ita quidem codices recentiores, & edi-
 tiones principes PUTAS UT; unde in ceteras om-
 nes propagatum est. Saresber. Policrat. VII, 12.
Errant, qui virtutem verba putant, ut lucum ligna;
 & sic ibi codex scriptus. At antiquiora exempla
 ET, non UT; notantibus Pulmanno, Berf-
 manno, Torrentioque. PUTES autem, non PU-
 TAS, in suis reperit Cruquius. Nos quidem Putes
 & in optimis nostris Graeviano, Reginensi, Vos-
 siano vidimus; Putas & in mediocribus; Putas ut
 in recentissimis. Revochemus ergo, quod & au-
 thoritas & ratio jubet,

Virtutem verba PUTES, ET Lucum ligna?

Ubi sententia est; Potestne existimare, virtutem

verba esse, & Lucum consecratum a quavis silva
 non differre? hoc est, Potestne & virtutem & re-
 ligionem exuere? Apparet igitur, mollius & ve-
 recundius dici Putes, quam Putas? Ovid. Heroid.
 XIX, 41.

Jamne putes exisse domo mea gaudia, Nutrix?

Pallade jam pingui fingere membra putes?

Ita codices probiores, teste Heinsio: ubi recen-
 tiores ut hic, putas. Nec vero parum interest, ET
 an UT legas: prius indicabit aequae aut magis ef-
 fe difficile religionem abnegare quam virtutem;
 posterius, virtutem quidem veri speciem habere;
 religionem vero & Flacco & plerisque aliis inter
 fabulas numerari. Quod & probe animadvertit
 Torrentius: qui, *Omnino, inquit, legendum est
 ET LUCUM: nam resienta vulgari lectione videri
 possit Horatius de Luco id sentire, quod aliterum ro-
 gat: & sensisse quidem credo; sed ita sentire videri
 hoc loco noluit.* Haec senex doctissimus acute &
 vere sed posteriores interpretes ea minime asse-
 cuti sunt.

51. Qua

- 50 Mercemur servum, qui dicet nomina, laevum
 Qui fodicet latus, & cogat trans pondera dextram
 Porrigere: Hic multum in Fabia valet, ille Velina:
 Cui libet is falcis dabit; eripietque curule
 Cui volet inportunus ebur: Frater, Pater, adde:
 55 Ut cuique est aetas, ita quemque facetus adopta.
 Si bene qui cenat, bene vivit; lucet: eamus
 Quo ducit gula: piscemur, venemur, ut olim

V. 51. Vulg. FODIAT. 53. CUILIBET HIC.

Gar-

51. QUI FODIAT LATUS] Mansit hoc, ex vetustis Editionibus acceptum. At membranae vetustiores FODICET, ut ab omnibus notatum. Ita nostri Leidensis & Graevianus habent cum Magdalenensi. In Reginensi & Vossiano Fodiet, proxime ad verum: in sequioribus Fodiat. Fodicare habes apud Plautum, Ciceronem; alios.

53. CUILIBET HIC FASCES DABIT] Ita codices proletarii cum editionibus: neque quidquam adnotant Interpretes; nisi quod solus Bersmannus in uno suo is pro hic extitisse memorat. At nos in veteribus nostris, Graeviano, Reginensi, & Vossiano sic invenimus.

hic multum in Fabia valet, ille Velina:

CUI LIBET IS falcis dabit, eripietque curule
 Cui volet inportunus ebur.

Rectissime. Hic, ille, is; ubi Is tertium quendam significat: at Hic idem erit qui primus, profus contra mentem auctoris. Illud deinde Cuilibet ineptum plane est & absurdum. An is cuilibet, hoc est, cuivis, cuicumque obvius, τῷ τυχόντι, dabit falcem? an omnibus aequae favet, & neminem habet eximium? Immo disjunge voces; ut cui libet perinde sit, ac sequente versu cui volet. Ovidius Trist. III, 7.

Nempe dat id cuicumque libet Fortuna, rapitque.

59. DIFFERTUM TRANSIRE FORUM] Locus hic nec interpretem oscitantem, nec lectorem supinum patienter feret:

Gargilius, qui mane plagas, venabula, servos,
 Differtum transire forum populumque jubebat;
 Unus ut multis, populo spectante, referret
 Emtum mulus aprum.

Codices nihil hic variant; ultra quos vix audent sapere commentatores. Unus Tanaquillus Faber, vir acri iudicio, errorem hic latere sagaciter animadvertit. Quorsum enim inhonesta illa repetitio, populumque & populo? cavisset hoc poetarum diligentissimus. Hoc Faber; cujus sententiae ac-

cedit eruditissimus gener Dacierius. Verum aliud est & majus, quod in recepta lectione jure castiget. Quid enim illud, Differtum forum populumque? quo differtum erat forum, nisi populo? an pecudibus, ut quasi aliud quid populum hic superadderet? Deinde utriusque verbo commune epitheton est Differtum; hoc ipsa constructio flagitat. Quisquamne autem dixerit populum differtum? Confertum quidem de ipsa turba dici passim invenies: differtum & refertum tantummodo ad locum pertinent turba plenum. Noster Serm. I, 5.

inde forum Appi

Differtum nautis, cauponibus atque malignis.
 Cicero Philipp. III, 13. Videmus refertum forum, populumque Rad spem recuperandae libertatis erectum, & VII, 8. Qui pleno ac referto foro bis me una mente atque voce in concionem vocavit. Ergo abeat in malam rem tam inficeta lectio Populumque: nos, si fieri potest, meliorem & suam Venusino nostro recuperemus. Dacierius quidem post focerum Pontemque ex conjectura reponit: quippe Gargilio in Tuscos ad venandum tendenti iter erat per pontem Sublicium. Sed bis hic peccatum est a viris cetera perspicacibus. Neque enim venatum exibat per forum, sed a venatione redibat: id ex ipsis verbis pro comperto habendum; Jubebat, inquit, servos per forum transire, ut populo spectante mulus aprum REFERRET. Ergo ante lucem pro solito venatorum more exierat: & mane sive ante meridiem pleno tum foro redibat. Neque vero recta via domum tendebat Gargilius; ut ea de causa Pontem reponere debeas, quia iter ei erat per Sublicium: hoc quoque verba ipsa demonstrant. JUBEBAT, inquit, servos forum plenum transire: atqui, opinor, injusti recta domum ituri erant: jussu domini opus erat, ut recta via diverterent, & flexo circuitu per forum irent, ut populo ibi conferto ostentarent aprum, non captum ut credi volebat, sed emtum. Ergo aut aliis rationibus de-

Gargilius: qui mane plagas, venabula, servos
 Differtum transire Forum Campumque jubebat;
 60 Unus ut e multis populo spectante referret
 Emtum mulus aprum. crudi tumidique lavemur,
 Quid deceat, quid non, obliti; Caerite cera
 Digni; remigium vitiosum Ithacensis Ulixei:
 Cui potior patria fuit interdicta voluptas.
 65 Si, Mimnermus uti censet, sine amore jocisque

v. 59. Vulg. Forum POPULUMQUE.

Nil

defendendum est illud *Pontem*; aut ista conjectura de ponte deicienda est. Omnino quidem verisimile est, praeter *Forum* hic commemorari alium locum celebrem, & multitudine hominum frequentem. Duo certe hic loca legisse olim videtur Scholjastes Cruquii; *Per LOCA*, ait, *frequentiora transire volebat, ut a pluribus cerneretur*. Et *Pons* quidem fati frequens erat, sed mendicorum turba, qui a transeuntibus stipem petebant. Seneca de Vita beata c. XXV. *In sublicium pontem me transfer, & inter egentes abjice: non ideo tamen me despiciam, quod in illorum numero confideo, qui manum ad stipem porrigunt*. Vide Ovidii Ibin v. 418; Martialem X, 5; Juvenalem Sat. IV. & XIV. His, opinor, mendicis non studebat se ostentare Gargilius: ergo alius locus inquirendus est, honestiorum civium frequentia celebris. Et ecce tibi ipsum illum, quem ab Horatio olim hic positum esse ne dubitare quidem fas est: *Lege igitur,*

Differtum transire forum CAMPUMQUE jubebat.
 Neque vero id te absterreat, quod *campum* a recepta lectione *populum* recedere longius videtur: error enim ex compendiosa scriptura ortus est; dum illud *epum*, hoc *pplum* lineolis superductis librarii exararent. Unde & in aliis auctoribus idem error inolevit, ut Statio Theb. VII, 775.

vade diu populis promissa voluptas Elysiis.
 Ita editi omnes, & scripti plerique: sed vetus codex ex collegio Emmanuelis clare ibi exhibet, & recte opinor,

CAMPIS promissa voluptas.

Scis illud Virgillii,
Quamvis Elysiis miretur Graecia campos.
 Jam autem *Forum Campumque* celeberrima loca esse, & ob eam rationem plerumque una memorari solita, multi te auctores docebunt. Ovid. Amor. III, 8.

*Omnia possideant: illis Campusque Forumque
 Serviat: hi pacem crudaque bella gerant.*

Pont. I, 8.

*Te modo Campus habet, densa modo Porticus umbra;
 Nunc, in quo ponis tempora rara, Forum.*

Auctor de morte Drusi, v. 49.

Nec vires errasse tuas Campoque Foroque.
 Cicero Catil. IV, 1. *Ego sum ille consul; cui non Forum in quo omnis aequitas continetur, non Campus consularibus auspiciis consecratus, non Curia &c.* Cat. II, 1. *Non in Campo, non in Foro, non in Curia, non denique inter domesticos parietes pertimescimus.* Pro Murena c. 21. *Petitorem ego, praesertim Consulatus, & in Forum & in Campum deduci volo.* Ibidem c. 37. *Quorum ego ferrum & audaciam rejeci in Campo, debilitavi in Foro, compressi etiam domi.* Et 39. *Versabitur in castris furor, in curia timor, in Foro conjuratio, in Campo exercitus, in agris vastitas.* Pro Sulla c. 17. *ut victi in Campo, in Foro vinceretis.* ibid. c. 31. *Huic misero notiora sunt iudiciorum itinera & Fori, quam Campi & disciplinarum.* Seneca de Constantia c. 12. *Hi eadem in Campo Foroque & in Curia serio ludunt:* Plinius Paneg. c. 77. *Iter illi saepius in Forum, frequenter tamen & in Campum.* Tertullianus de Pallio c. 5. *Ego, inquit, nihil Foro, nihil Campo, nihil Curiae debeo.* Cicero pro Quintio c. 18. *Natura tristi ac recondita fuit: non ad Solarium, non in Campo, non in convivio versatus est.* Solarium autem in Foro situm fuisse notissimum est. Seneca de Ira II, 7. *Quid singula persequor? cum videris Forum multitudine refertum, & septa concursu omnis frequentiae plena, & illum Circum, in quo maximam sui partem populus ostendit; hoc scito, istuc tantundem esse vitiorum, quantum hominum.* Ubi *Septa* intellige *Campum*; quippe in Campo Martio extitisse *Septa* sive *Ovilia* vel *pueri* sciunt. Jam vides, opinor, cur ostentator ille Gargilius per *Forum Campumque* deportari aprum jufferit; ut aut de hac emendatione constet, aut nihil omnino in literis certi sit.

Cccc

22. VIR

Nil est jocundum; vivas in amore jocisque.
Vive, vale. si quid novisti rectius istis;
Candidus inerti: si non, his utere mecum.

EPISTOLA VII.

AD MAECENATEM.

QUINQUE dies tibi pollicitus me rure futurum,
Sextilem totum mendax desideror. atqui,
Si me vivere vis sanum recteque valentem;
Quam mihi das aegro, dabis aegrotare timenti,
5 Maecenas, veniam: dum ficus prima calorque
Designatorem decorat lictoribus atris:
Dum pueris omnis pater, & matercula pallet;
Officiosaque sedulitas, & opella forensis
Adducit febris, & testamenta resignat.
10 Quod si bruma nives Albanis inlinet agris;
Ad mare descendet vates tuus, & sibi parcat,

Con-

22. VIR BONUS ET SAPIENS DIGNIS AIT ESSE PARATUM] Indignor, cum in tot editionibus video illud PARATUM; quod ne Latinum quidem est. Recte Cruquus ex vetustissimis Blandiniis expressit,

Vir bonus & sapiens dignis ait esse PARATUS.

Ita quoque in uno suo Bersmannus, ego in Graeviano reperi. Neque vero membranae tantum, sed & veteres Grammatici lectionem hanc confirmant. Charisius Lib. IV. p. 239. *Soloecismus per Casus, ut Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratus, pro Paratum se esse.* Servius ad Aen. II, 377. *Sensit medios delapsus in hostes. Nominativum pro accusativo posuit; ut Horatius: Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratus.* Sed valeant Grammatici cum Soloecismo suo: neque enim aliter loqui debuit. Catulli illud nosse;

Ait fuisse navium celerrimus.

Pone hic accusativum; &, nisi se addideris, tum demum vere in Soloecismum incidet.

29. FORTE PER ANGUSTAM TENUIS VULPECULA

RIMAM] Arrige aures, lector, & intento fac sis animo; dum locum hunc excutimus, & ad vivum secamus.

*Forte per angustam tenuis vulpecula rimam
Reperat in cumeram frumenti; pastaque rursus
Ire feras pleno tendebat corpore frustra:*

*Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc;
Macra cavum repetes arcium, quem macra subisti.*

Sic locum & editi omnes & scripti, quod sciam, exhibent: nostri certe sine ulla liura VULPECULA: neque aliter legit Isidorus Orig. I, 39. *Ad mores, inquit, spectat Fabula: ut apud Horatium mus loquitur muri, mustela vulpeculae, ut per narrationem fictam ad id quod agatur verax significatio referatur.* Sic ibi & codex manuscriptus. Respicit autem ad Serm. II, 6. ubi mus loquitur muri; & ad hunc de quo agimus locum, ubi mustela vulpeculae. Jam autem si receptam hanc lectionem, tot licet codicibus tantaque temporis longinquitate munitam, non Librariis potius dormitantibus, quam auctori ipsi adscribimus: vereor equidem, ne

- Contractusque leget: te, dulcis amice, reviset
 Cum Zephyris, si concedes, & hirundine prima.
 Non, quo more pyris vesci Calaber jubet hospes,
 15 Tu me fecisti locupletem. Vescere sodes.
 Jam satis est. At tu quantumvis tolle. Benigne.
 Non invisâ feres pueris munuscula parvis.
 Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.
 Ut libet: haec porcis hodie comedenda relinques.
 20 Prodigus & stultus donat quae spernit & odit:
 Haec seges ingratos tulit & feret omnibus annis.
 Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratus?
 Nec tamen ignorat, quid distent aera lupinis?
 Dignum praestabo me, etiam pro laude merentis.
 25 Quod si me noles usquam discedere; reddes
 Forte latus, nigros angusta fronte capillos:
 Reddes dulce loqui: reddes ridere decorum, &
 Inter vina fugam Cinarae maerere protervae.
 Forte per angustam tenuis nitedula rimam

v. 22. Vulg. PARATUM. 29. VULPECULA.

Re-

ne ex Horatio Bavius nobis Maeviusve repente prodeat. Quid enim? *Vulpecula*, inquit, *repperat in cameram frumenti; unde pasta* (frumento scilicet) *redire non potuit*. Vestram fidem, Venatores, Rustici, Phyci! Frumento vescitur *Vulpecula*? Quis vel fando hoc audivit, quis prodidit? Nulla profecto fame adigas vulpem; ut comedat frumentum: neque enim potest; cum planos latofque dentes non habeat, quibus grana comminuat, cum ventriculus id cibi genus natura non appetat. Credisne autem tam stolidum, tam vacuo capite fuisse Nostrum, ut hoc nesciverit? neminem saltem amicorum, quibus recitare sua consueverat, aut scivisse; aut scientem erroris admonuisse? Incredible profus: & tamen, quod jure mireris, solus omnium interpretum Dacierius ulcus hoc detexit; quoque ejus foetorem officiose ab Horatio abigat, hanc lectionem comminiscitur;

Forte per angustam tenuis Vulpecula rimam

Repperat in CAMERAM frumenti.

Et sic sane Loscherus edidit, & interpretatur

Granarium. Sed, praeterquam quod omnes ubique codices repugnant, *cameram frumenti* ne Latinum quidem esse facile est evincere. *Camera* quippe est *fornix*, *arcus*, *testudo*; quis autem dixerit *fornicem frumenti*? siquidem ea non capere potest frumentum, sed duntaxat *tegere*. Dacierius quidem ex Columella rem conficere conatur; I, 6. *Neque me praeteris sedem frumentis optimam quibusdam videri horreum Camera contactum*. Poterat & Frontinum ad partes vocare, *Stratag. III, 4, 6. Simulato foedere frumenta apud eos deposuit: deinde data opera, ut tectorum camerae, in quibus id conferebatur, rescissae pluviam reciperent*. Quid vero ex his proficiat, non video: *cameram* quidem *horrei*, & *cameram tecti* recte hinc dixeris; *cameram frumenti* minime: ut *operculum vasis* probe dicimus, *operculum vini aut tritici* prave & inepte: quippe, ut jam dixi, camerae, fornices, opercula tantummodo tegunt, non capiunt quidquam & continent. Sed ut hoc Dacierio condonemus; videamus quo rem deducere studeat. *Si cameram,*

30 Repserat in cumeram frumenti; pastaque, rursus
Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
Cui mustela procul, Si vis, ait, effugere istinc;
Macra cavum repetes artum, quem macra subisti.
Hac ego si compellor imagine, cuncta resigno:

Nec

Inquit, reponimus; *salva erit Flacci existimatio: non enim is vulpem intromittit, ut frumentum ibi comedat; sed ut pullos & columbas capret.* Vah commentum facetum & callidum! Frugi sane rusticus, qui in horreum pullos admiserit: facta tecta sine dubio camera, & arcendae pluviae idonea, quae etiam columbis patuerit. Atqui, o bone, quocumque te verteris, haerebit haec Horatio macula, toto oceano non eluenda. Ipsa enim vis constructionis flagitat, cogit, imperat, ut vulpecula vel in camera tua frumento vescatur. Quid enim attinebat *frumentum* hic memorare, nisi alimenti & pabuli causa? An quia vera historia erat, & sic, ut res erat, narranda? Atqui fabulam scimus esse Aesopicam, ad arbitrium auctoris confictam: ut haud necesse esset res alienas & ad exitum fabulae non spectantes contra decorum immiscere. Maneat ergo, quod in omnibus ubique codicibus visitur, *CUMERA frumenti*: quod quid sit, recte explicat Acron ad Serm. I, 1. *Cumera vas est ingens vimineum; vel fistile simile doliis, ubi frumentum suum reponebant agricolae: vel vas minus, capiens quinque sive sex modios.* Jam autem in hujus moduli vase rima, inquit, erat *angusta*: certe; nam per *laxam & hiantem* rimam ipsum frumentum efflueret; dominusque quantumvis negligens mature obturandam curaret. Atqui, ait, per hanc rimam angustam *macra Vulpecula* irrepit. Quid audio? per tantillam rimulam Vulpes? vix equidem crediderim, etiamsi esset

Ossa atque pellis misera macritudine. neque enim, cum *Vulpeculam* dicit Noster, tu parvum vulpis pullum accipies; sed vulpem adultam. Ita Cicero de Offic. I, 13. *Fraus quasi vulpeculae, vis Leonis videtur.* Quod si catulum vulpis hic intelligis, ipsa tum fabula non poterit recte procedere. Catulus enim, non pinguior solum in cumera sed & *grandior* factus, non poterat rursus ire per arcum cavum; etiamsi tam macer esset, quam cum primum intraverat. Talem igitur tu vulpem, adultam, grandem, per angustam cumerae rimam introducis? Quid vero nobis *cumeram* narras; qua fodes via in ipsam domum, ubi cumera sita erat, vulpes insinuavit?

cur hoc files? de domestico potius & *κατοικίδιον* animalculo, quam de vulpe silvestri, fabulari videris. Sed ecce & majus portentum: ubi semel penetraverat in cumeram, ibi secure habitare coepit, silvarum & prioris vitae profusus oblita. Non enim, ne id forte nescias, pleno ventre, sed *pleno corpore*, non futura, sed *pinguis* tum primum exire tendebat. Quid Aesopus, primus hujus fabulae auctor, secutus sit, equidem nescio. *Plenum* tamen *ventrem* ille potius, si Sto. Hieronymo fides. Quo fortassis alludens, Cleonem exigit Comicus, *quod vacuo ventre in Prytaneum curreret, pleno excurreret:*

ὅτι κενὴ τῆ κοιλίᾳ

Ἐσθραίων ἐς τὸ προταίριον, εἴτα πάλιν ἐνθεῖ πλίῳ. Sed in Horatiana hac fabula non saturatam modo vulpem, sed & pinguefactam esse constat. Id quod verba ipsa declarant: *macra* enim & *tenuis* irrepserat, *pleno corpore* exire frustra conabatur. Quid sit *corpus plenum* Celsus te docebit, nempe macro & tenui contrarium, pingue, obesum. VIII, 9. *Id agendum cibus uberioribus est, ut corpus quam plenissimum fiat, quo melius os vestiat.* I, 3. *Tenuis vero homo implere se debet, plenus extenuare.* Quot igitur dies noctesque commorata est in cumera Vulpes; dum ex macra & strigosa corpulentior atque habitior facta est? Nonne monstri simile est, intra hostium parietes, inter familiae strepitum, tamdiu secure eam vesci & dormire potuisse? Enimvero omnibus modis portentosa erat ea Vulpes: cum enim Aesopicae illae bestiarum omnium astutissimae fuerint & callidissimae; haec contra stultitiae & fatuitatis exemplo est; ut vel Mustela, bestiola illa ignobilis, quacum vulpes illae Aesopicae vel fabulari numquam dignatae sunt, haud paullo sapientior inducatur. Appello jam te, quicumque es, qui vel de limine umquam Horatium salutasti: potesne in animum inducere, tam indecora haec, tam absurda, tam incredibilia Venusino nostro imputanda esse? ut vulpes comedat frumentum; ea gratia in cumeram se insinuet per angustum foramen vix muribus pervium: quae ipsa cumera intra rusticum larem & clausos parietes sita erat; ut in ipso pariete vel janua rima alia opus

fuit;

- 35 Nec somnum plebis laudo satur altitium, nec
 Otia divitiis Arabum liberrima muto.
 Saepe verecundum laudasti: Rexque, Paterque
 Audisti coram, nec verbo parcius absens:
 Inspice, si possum donata reponere laetus.
 40 Haud male Telemachus proles patientis Ulixei;

NON

fuerit, qua ad cumeram penetraverit: ibi vero, bis licet captiva, tam in cumera, quam in domo, secure tamen genio litaverit, donec in rebus bonis obefula evaserit; denique tam inops consilii, tam astutiarum veterum oblita fuerit, ut qua arte egrederetur nesciverit, nisi mustela, si Musis placet, quid facto opus, irridens submonuisset. Quin jam ipse per te, opinor, intelligis, de *Vulpecula* minime hic agi posse; sed de animalculo domestico, quod frumento viciantare solet, quod per rimulam repere possit, & in cumera facile latere; &, ut clare dicam, non cum *Vulpe* hic mustelam, sed cum *MURE* fabulari oportere. Sane, ut in recepta lectione praeva omnia & absurdissima sunt: ita contra, si *MUS* aliquo pacto ad partes hic vocari poterit; nihil non erit argutum, speciosum, venustum. Utrumque enim animal in domibus versari solet: ut rite hic & decore Sermonem inter se conferant. Cicero de Nat. Deorum II, 6. *Si domum magnam pulchramque videris; non possis adduci, ut, etiamsi dominum non videas, muribus illam & mustelis aedificatam putes.* Plautus in *Sticho* III, 2.

Mustela murem mi abstulit praeter pedes.
 Unde & in pluribus apud Aesopum fabulis mus cum mustela loquebatur: ut Aristoph. *Vespis* p. 354. Edit. Bas.

Ἐγὼ δὲ τοίνυν τῶν γε πάντων κατ' οἰκίαν
 Ἐκείνον, ὃς ἔτω παρ' ἡμῶν ΜΥΣ ΚΑΙ ΓΑΛΗ.
 Novi, inquit, ex domesticis fabulis illam, *Ut erat MUS ET MUSTELA*. Denique hanc ipsam fabulam, quam ab Aesopo Horatius transfudit, de *Mustela & Mure*, non *Vulpecula*, confictam olim esse, testem tibi dabo exceptione omni majorem, S. Hieronymum Ep. ad Salvinam De Virginitate servanda: *Docet, inquit, & Aesopi fabula plenum muris ventrem per angustum foramen egredi non valere.* Hic igitur nobis Mus e latibulo suo excitandus est; ut Horatio periclitanti suppetias ferre possit. Sed unde, inquires, talem, qui versum hiantem implere possit & labantem sustinere? Ecce igitur tibi, qui & id facere queat, & Librariis ignotus facile eis pro *Mure Vulpecula* videri

possit. Lege enim,

*Forte per angustam tenuis NITEDULA rimam
 Repserat in cumeram frumenti.*

Nitedula, sive *Nitela* est mus agrestis, μῦς ἀγροῦτος; frumento viciantans, & areas & cumeras agrorum infestans. Virgil. *Georg.* I, 181.

*Tum variae illudunt pestes, saepe exiguus mus
 Sub terris posuitque domos atque horrea fecit.*

ubi Servius ad locum: *Exiguus mus, NITELA, mus agrestis rubens; cuius Cicero meminit in Sestiana.* Extat is locus Ciceronis, Pro Publico Sextio, c. 33. *Quoniam id etiam satum civitatis fuit, ut illa ex vepreculis extracta NITEDULA rempublicam conaretur arrodere.* Sic libri scripti editique: & ne de lectione dubites, faciet Priscianus p. 613. *Vepres, ait, veprecula, ut Cicero pro Sestio: Vepreculis extracta NITEDULA.* Arnobius lib. II, p. 95. Edit. Herald: *Non enim si negemus muscas, scarabaeos, & cimices; NITEDULAS, curculiones, & tineas omnipotentis esse Dei opus.* Plin. *Hist.* VIII, 57. *Senium (glirium) finitur hiberna quiete: conditi enim & hi cubant: simili & NITELIS quiete: ubi prisca editio, NITEDULIS.* Glossae Philoxeni: *NITELA, δειροβοάριος.* Quid amplius vis; nisi forte ut *nitedulam* priores duas syllabas producere ostendam? atqui illud quoque in promptu est. Prima in versu producta est, apud Martialem V, 39.

*Quae crime vincit Baetici gregis vellus,
 Rhenique nodos, aureamque NITELAM.*

Quod ad secundam attinet; cum *Nitedula* eadem terminatione sit, qua *Acredula*, *Monedula*, *Ficedula*, *Querquedula*; easdem cum illis mensurae leges habere debet: atqui illa verba secundam longam habent. Ovid. *Metam.* VII, 468.

Nigra pedem, nigris velata Monedula pennis,
 Cicero *Divin.* I, 8.

Et matutinis acredula vocibus instat.
 Martialis XIII, 5:

Cerea quae patulo lucet ficedula lumbo.

NON est aptus equis Ithace locus, ut neque planis
 Porrectus spatiis, nec multae prodigus herbae:
 Atride, magis apta tibi tua dona relinquam.
 Parvum parva decent. mihi jam non regia Roma,
 45 Sed vacuum Tibur placet, aut inbelle Tarentum.
 Strenuus & fortis, caussisque Philippus agendis
 Clarus, ab officiis octavam circiter horam
 Dum redit, atque foro nimium distare Carinas
 Jam grandis natu queritur; conspexit, ut aiunt,
 50 Adraſum quendam vacua tonſoris in umbra

v. 41. Vulg. ITHACAE.

Cul-

41. NON EST APTUS EQUIS ITHACAE LOCUS] Ubi locus Ithacae erit regio Ithacae. Esto: etſi id quoque dubitem: ſed ſaltem ambigui vitio male laborat; quippe locus Ithacae idem potius fuerit, ac locus in Ithaca: ut Ovid. Metam. XV, 332.

Est locus Arcadiae, Pheneon dixere priores.

Vide igitur, annon Caſu recto ſcribendum ſit, terminatione Graeca, Ἰθάκη,

Non est aptus equis ITHACE locus; ut neque planis Porrectus spatiis, nec multae prodigus herbae.

Ita Ovid. Trist. I, 4.

Nec mihi Dulichium domus est Ithacæve Saméve. & Metam. XIV, 169.

Hac mihi ſi potior domus est Ithaceque carina.

Porphyrion ad locum: *Equis minus apta conveniensque Ithace, & agri anguſti & ſteriles ſunt.* Satin certum eſt, Scholiaſten illum in ſuis codicibus Ithace reperiſſe?

56. PRAECONEM TENUI CENSU, SINE CRIMINE NOTUM] Sic habent omnes typis cuſi, & codices plerique. *Sine crimine notum*; id eſt, notae hominem probitatis & innocentiae. Ovid. Amor. I, 3.

Et nulli ceſſura ſidos, ſine crimine mores, Nudaque ſimplicias, purpureusque pudor.

& Trist. IV, 3.

Denique &, ut vixi, ſine crimine mortuus eſſem. Seneca Phoeniſſ. 513.

Sine crimine exul.

Quintil. Declam. CCCXXXI. *Non ſum quidem locuples; ſed quomus quiſque?* Inops cenſu, ſed integer, ſine crimine, ſine fabula: *non indignus aliquando huic diviti viſus, qui amicus vocarer.* Capitolinus in Marco c. 10. *Multiſ pauperibus, ſine*

crimine, dignitates conceſſit. Recte ergo defendi poteſt lectio recepta. Sed cum vetuſtus Georgii Fabricii liber & alter Henrici Stephani ſic praeferrant,

Praeconem tenui cenſu, ſine crimine NATUM; hoc eſt, certo patre, honeſtis parentibus: Hoc potius amplecti videtur vir egregius; cum, ut ait, his verbis reſpondeatur ad quaestionem Philippi, *Quo ſit patre?* cui alias nihil reſponſi dabitur. Iterum Ovidius Amor. III, 4.

In qua Mariſigenae non ſunt ſine crimine nati, Romulus Iliades, Iliadeſque Remus.

Trist. II, 293.

Pallade conſpecta, natum de crimine virgo Suſtulerit quare, quaeret, Erichthonium.

Metam. IX, 24.

Nam quod te jaſtas Alcmena matre creatum, Juppiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus. Silius VI, 439.

Caſta tori domus, & patrium ſine crimine ſervat Inviolata larem.

Livius IV, 3. *Servium Tullium, captiva Corniculana natum, patre nullo.* & XXXIX, 53. *Illum, ut ex vulgato corpore genitum, nullam certi patris notam habere.* Cicero pro Roſcio c. 16. *Si tibi fortuna non dedit, ut patre certo naſcerere.* In Verrem III, 24. *Homine in dedecore nato, ad turpitudinem educato.* Hoc igitur & nos ſequamur; etſi, utrum ex duobus ab Horatii manu fuerit, ſcire hodie non datur; & Interpretes, opinor, ſemper inter ſe diſſidebunt.

58. GAUDENTEM PARVISQUE SODALIBUS, ET LARE CERTO] Et de hac quoque lectione ſemper ſub iudice lis erit. Libri editi cum maxima parte membra-

Cultello proprios purgantem leniter unguis.
 Demetri, (puer hic non laeve iussa Philippi
 Accipiebat) abi, quaere, & refer; unde domo, quis,
 Cujus fortunae, quo sit patre, quove patrono.
 55 It, redit, & narrat, Volteium nomine Menam,
 Praeconem, tenui censu, sine crimine natum,
 Et properare loco & cessare, & quaerere & uti,
 Gaudentem parvisque sodalibus & lare curto,
 Et ludis & post decisa negotia Campo.
 60 Scitari libet ex ipso, quodcumque refers. dic

v. 56. Vulg. NOTUM. 58. CERTO.

Ad

brantarum LARE CERTO; Cruquiani duo codices, LARE CURTO. Utrumvis probum est; ut nescias utrum utri sit praefendum. Seneca Medea v. 478.

Per spes tuorum liberum, & certum larem.
 & ibid. v. 19.

Vivat, per urbes erret ignotas egens,
 Exul, pavens, invisus, incerti laris.

Virgil. Georg. IV, 155.

Et patriam solae & certos novere penates.
 Aen. VI, 673.

Nulli certa domus, lucis habitamus opacis.
 Petronius:

Nulla est certa domus, nullum sine pignore corpus.
 Sallust. de Rep. Ord. Sed ubi eos paulatim expulsos agris inertia atque inopia incertas domos habere subegit. Et in Catil. c. 20. Illos binas aut amplius domos continuare; nobis larem familiarem nusquam ullum esse. Contra & LARE CURTO, hoc est, parvo, exiguo, gracili, angusto eleganter quoque legeris. Lucan. V, 528.

o vitae tuta facultas

Pauperis angustique lares.
 Noster Carm. III, 29.

Mundaecque parvo sub lare pauperum Cenae.
 Silius VII, 173.

Nec pigritum parvosque lares humilisque subire
 Limina caelicolam testis.

Seneca Phoen. 595.

liceat exiguo lare

Pensare regnum.

Tacitus Annal. II, 84. Quod, rarum laetumque etiam modicis penatibus, tanto gaudio principem adfecit, ut &c. Capitolinus in Albino: Hic tamen natus lare modico, patrimonio pertenui. Apuleius Metam. I. Exiguo lare inclusus, & aerugini sem-

per intentus. & iterum, Si contentus lare parvulo, Thefei virtutes aemulaveris. & V. Et lares pauperes nostros, sed plane sobrios revisamus. & in Apolog. Sed quod vivo gracili lare, quod pauciores seruos habeo. Arnobius lib. VII. Honestus unus & locuples; alter angusto lare. Noster denique Carm. I, 12.

& avitus apto

Cum lare fundus.

ubi apto erit modico, commodo; nisi forte Arto ibi potius legendum sit, ut ibi admonuimus. Jam autem CURTO LARE ad hanc sententiam probe & venuste dici, quis ausit negare? Sic Noster Carm. III, 24.

Curtae nescio quid semper abest rei.
 Persius Sat. IV.

Tecum habita, ut noris quam sit tibi curta supellex.

Et Sat. VI.

Iratus, quod rem curtaveris.
 Ovid. Amor. II, 2.

Sic tibi semper honos, sic curta peculia crescent: ut recte edidit acutissimus Heinsius, cum libri veteres habeant sic alta, sic orta. Vide ipsum & ibi & ad Fast. II, 408, & 645. fufe de hoc vocabulo differentem: ubi & lectionem hanc apud Flaccum memorat, lare curto. Nos certe in hanc partem potius propendemus; cum quia parum verisimile est tam reconditum epitheton a Librariis suppositum esse, tum quia sententiae & verbis adjunctis convenire aptius videtur, Gaudentem, hoc est, contentum, laetum parvis sodalibus & lare exiguo. Parvi sodales cum parvulo lare bene congruunt: contentus autem curto & parvo, potius quam certo: quippe certo lare etiam locupletissimi gaudent.

63. NE.

- Ad cenam veniat. non sane credere Mena:
 Mirari secum tacitus. quid multa? Benigne,
 Respondet. Neget ille mihi? Negat improbus, & te
 Neglegit, aut horret. Volteium mane Philippus,
 65 Vilia vendentem tunicato scruta popello,
 Occupat, & salvere jubet prior. ille Philippo
 Excusare laborem & mercenaria vincla,
 Quod non mane domum venisset; denique quod non
 Providisset eum. Sic ignovisse putato
 70 Me tibi, si cenas hodie mecum. Ut libet. Ergo
 Post nonam venies: nunc i, rem strenuus auge.
 Ut ventum ad cenam est; dicenda, tacenda locutus
 Tandem dormitum dimittitur. hic ubi saepe
 Occultum visus decurrere piscis ad hamum,
 75 Mane cliens, & jam certus conviva; jubetur
 Rura suburbana indictis comes ire Latinis.
 Inpositus mannis, arvum caelumque Sabinum
 Non cessat laudare. videt, ridetque Philippus:

v. 63. Vulg. NEGAT.

Et

63. NEGAT ILLE MIHI? NEGAT IMPROBUS] Ita
 & olim & nuper excusi. Plaut. Mostell. 3, 1.

TR. Etiam fatetur de hospite? TH. Immo pernegat.

TR. Negat? TH. Negat inquam.

Terent. Phorm. II, 3.

PH. Hanc Demipho negat esse cognatam? C. Negat.
 Sed antiquissimi ex nostris Graevianus, Reginen-
 sis, Vossianus cum Bersmanni uno, Neget.

NEGAT ille mihi? Negat improbus.

Etiam & ceteros Interpretes in vetustioribus suis
 sic reperisse suspicor; sed neglexisse & susque de-
 que habuisse. Atqui, aut valde fallor, aut fortius
 hoc est meliusque vulgato: *Neget ille mihi?* Ille-
 ne mihi *negare potest*, pauperculus diviti & poten-
 ti? Vide supra ad Epist. I, 6. v. 31.

73. HIC UBI SAEPE OCCULTUM VISUS] Grae-
 vianus veterimus sic habet, syllaba deficiente;

Tandem dormitum dimittitur. ubi saepe.

Eam pro ingenii modulo varie supplebant Li-
 brarii. Codex Leidensis cum altero, AST ubi
 saepe, Vossianus, ERGO ubi saepe. Codex Trin.

HIC ubi saepe: Reginensis cum pluribus aliis HIC
 ubi saepe. Aut retinendum est HIC, aut ERGO.
 Noster Serm. II, 6. v. 16.

Ergo ubi me in montes & in arcem ex urbe re-
 movi.

& 106.

Ergo ubi purpurea porrectum in veste locavit.]
 Epist. II, 2. 136.

Hic ubi cognatorum opibus curisque refectus.

75. MANE CLIENS, ET JAM CERTUS CONVIVA.]
 Variant & codices & olim cusi; alii enim ET JAM,
 alii ETIAM. De cetero omnes conveniunt: ne-
 que ego quidquam sollicito. Si quis tamen ali-
 cunde codex accederet; vide annon eleganter sic
 posses reponere,

Mane cliens, etiam serus conviva.
 ubi opposito, opinor, venusta est; mane cliens,
 vespere conviva. Noster Serm. II, 8. 33.

jusserit ad se
 Maecenas serum sub lumina prima venire
 Convivam.

96. Qui

- Et sibi dum requiem, dum risus undique quaerit,
 80 Dum septem donat festertia, mutua septem
 Promittit; persuadet, uti mercetur agellum.
 Mercatur. ne te longis ambagibus ultra
 Quam satis est morer; ex nitido fit rusticus, atque
 Sulcos & vineta crepat mera: praeparat ulmos:
 85 Inmoritur studiis, & amore senescit habendi.
 Verum ubi oves furto, morbo periere capellae;
 Spem mentita seges, bos est enectus arando;
 Offensus damnis, media de nocte caballum
 Arripit, iratusque Philippi tendit ad aedis.
 90 Quem simul aspexit scabrum intonsumque Philippus;
 Durus, ait, Voltei, nimis attentusque videris
 Esse mihi. Pol me miserum, patrone, vocares;
 Si velles, inquit, verum mihi ponere nomen.
 Quod te per Genium dextramque Deosque Penatis
 95 Obsecro, & obtestor; vitae me redde priori.
 Qui semel aspexit, quantum dimissa petitis

v. 96. Vulg. SIMUL.

Prae-

96. QUI SIMUL ASPEXIT, QUANTUM] Turpissimi se dederunt hic Interpretes; dum vitiosorum codicum turbae potius, quam uni alterive recte monenti fidem habent,

Quod te per genium, dextramque, deosque penates Obsecro & obtestor; vitae me redde priori.

Qui simul aspexit, quantum dimissa petitis Praesent; mature redeat repetatque relicta.

Metiri se quemque suo modulo & pede verum est. Ubi haeret sententia, neque exitum sibi invenit. *Qui*, inquit, *simul* (hoc est, *simul ac*) *aspexit*. Quo referetur illud *Qui*? estne Philippus an Vultei? si posterior; tum utique *rediit repetiitque* dicendum fuerit: si prior, junguntur gryphes equis; nam posterius periodi membrum nullo modo ad Philippum attinet. Vide tamen ut Lambinus in crustare conetur: *Qui* (inquit) Philippus, *simul ac aspexit, quantum dimissa praesent petitis*, dixit, *Mature redeat Vultei repetatque relicta*. Papae! si hoc est interpretari, nihil erit posthac in nuce duri: vanissima quaeque fatuorum Li-

brariorum somnia jam bene se habebunt; & tamen inventus est qui in hujus sententiam pedibus iret Dacierius. Atqui, o boni, ut cetera vobis condonemus; vel ex ipsa narratione constat, jam ab initio probe cognitum esse Philippo, Vultei vitam urbanam optabiliorem esse rustica: unde ista, *Videt ridetque Philippus, & Occultum visus decurrere piscis ad hamum*. Quid igitur sibi vult *simul aspexit*? quasi tum demum ex Vultei oratione hoc intellexisset. Piget sane in his refutandis morari: neque tamen eis meliora sunt, quae Marcilius profert; *simul*, sive similiter, *qui*, sive quicumque *aspexit* mutationem in pejus, *mature redeat*, ut fecit Vultei. Recte quidem vidit, quasi *ἐπιυδθης* loco haec dici sententiose; sed ubi gentium natus est, qui *simul* pro *similiter* posuit? restat etiam, ut pro *Simia* poni possit. Sed aufer haec; & tu, si sapias, cum veterissimo Cruquii codice alteroque Berfmanni sic locum restitue,

Qui SEMEL aspexit, quantum dimissa petitis

Dddd

Prae-

Praesent; mature redeat, repetatque relicta.
Metiri se quemque suo modulo ac pede, verum est.

EPISTOLA VIII.

AD CELSUM ALBINOVANUM.

CELSO gaudere & bene rem gerere Albinovano,
Musa rogata, refer, comiti scribaeque Neronis.
Si quaeret, quid agam; dic, multa & pulchra minantem,
Vivere nec recte, nec suaviter: haud quia grando
5 Contuderit vitis, oleamve momorderit aestus;
Nec quia longinquis armentum aegrotet in agris:
Sed quia mente minus validus quam corpore toto,
Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum:
Fidis offendar medicis, irascat amicus,
10 Cur me funesto properent arcere veterno:
Quae nocuere sequar, fugiam quae profore credam:
Romae Tibur amem, ventosus, Tibure Romam.
Post haec, ut valeat; quo pacto rem gerat & se;

v. 5. Vulg. OLEAMQUE.

Praesent, mature redeat repetatque relicta.
ubi *semel*, notissima hujus verbi significatione,
perinde fere est ac *Primum*. *Qui primum aspexit*,
sive, *Ut primum quis aspexit*. Noster in Arte Poët.
haec animos aerugo & cura peculi
Cum semel imbuerit, speramus carmina fingi?
Epist. I, 10.

momenta Leonis,
Cum semel accepit solem furibundus acutum.
Ita passim, Cicero, Terentius, Plautus, & omnes
ubique Scriptores. Postquam haec scripseram,
sero animadverti eruditum Britannum Interpretem,
Guilielmum Baxterum, recte illud *SEMEL*
in textum recepisse.

5. OLEAMQUE MOMORDERIT AESTUS] Editiones
sic praeferunt,

haud quia grando
Contuderit vites, oleamque momorderit aestus.
Quid? an uno eodemque tempore & grando vi-

ribus nocet, & aestus oleae? Immo optime codex
Reginensis a prima manu.

OLEAMVE momorderit aestus.
Aut hoc, aut illud: non simul utrumque. Sollemniter in hac vocula peccant Librarii.

12. ROMAE TIBUR AMEM VENTOSUS, TIBURE ROMAM] Quod in quattuor Blandiniis omnium praestantissimis Cruquius

Romae Tibur amem, VENTURUS Tibure Romam;

idem ego in vetustioribus meis, Leidensi, Vossiano, Reginensique reperi: nam Graevianus a versu VII. hujus Epistolae deficit. Neque aliter habent *perveteres*, ut ait, membranae Barthio inspectae, Advers. XXXVII, 22. Lectio certe non contemnenda; etsi alii Interpretes praeter Cruquium inventam sibi, ut videtur, in libris antiquioribus ne memorare quidem dignati sunt. Plus enim quiddam est, *venturus Tibure Romam*, quam

Amen

Ut

- Ut placeat Juveni, percontare, utque cohorti.
 15 Si dicet, Recte, primum gaudere, subinde
 Praeceptum auriculis hoc instillare memento;
 Ut tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

EPISTOLA IX.

AD CLAUDIUM NERONEM.

- S** EPTIMIUS, Claudii, nimirum intellegit unus,
 Quanti me facias. nam cum rogat, & prece cogit
 Scilicet, ut tibi se laudare & tradere coner,
 Dignum mente domoque legentis honesta Neronis;
 5 Munere cum fungi propioris censet amici;
 Quid possim, videt ac novit me valdius ipso.
 Multa quidem dixi, cur excusatus abirem:
 Sed timui, mea ne finxisse minora putarer,
 Dissimulator opis propriae, mihi commodus uni.
 10 Sic ego, majoris fugiens opprobria culpae,
 Frontis ad urbanae descendi praemia. quod si

De-

Amem Tibure Romam: hoc se loca relicta laudare modo & optare, illud repetere & revivere, quod majoris impatientiae est, indicat. Sic Ennius apud Gellium XIX, 10.

Amus huc, hinc illuc, cum illuc ventum est, ire illinc lubet:

Incerte errat animus; praeterpropter vitam vivitur.
 Lucret. III, 1077.

Currit agens mannos ad villam hic praecipitanter, Auxilium tectis quasi ferre ardentibus instans:

Oscitat extemplo, tetigit cum limina villae;

Aut abit in somnum gravis atque obliviosa quaerit;

Aut etiam properans urbem petit atque revisit.

Hoc se quisque modo fugitat.

Tamen, si ad orationis seriem paullisper attenderis,

Fidis offendar medicis, irascar amicis,

Cur me funesto properent arcere veterno:

Quae nocuere, sequar; fugiam, quae profare credam:

Romae Tibur amem, venturus Tibure Romam: videbis, opinor, epitheton quoddam commodissime huc induci; quo alius animi morbus, levitas scilicet & inconstantia, a prioribus illis diversus significetur: nisi enim hoc fit; id videbitur dicere Horatius, se Tibur amare & sequi, quod ei nocuerat; Romam fugere, quae profuerat: quod & per se ineptum est, & ab ejus mente alienum. Recte igitur *VENTOSUS*; atque ita olim legit Servius, membranarum quae hodie supersunt omnibus aetate prior; ad Aen. IV, 224. Tyria Carthagine qui nunc Exspectat) Carthagine dixit pro Carthagini, & pro adverbio in loco, de loco posuit: sic Horatius: Romae Tibur amem, *VENTOSUS*, Tibure Romam. Ubi nulla suspicio esse potest de lectionis integritate. Si enim *venturus* hic reponis; jam illud Tibure non erit in loco, sed de loco, plane contra Servii sententiam; qui ea gratia locum citat, ut ostendat Tibure apud Flaccum esse in loco, ut apud Maronem Carthagine.

Dddd 2

3. AB

Depositum laudas ob amici iussa pudorem;
Scribe tui gregis hunc, & fortem crede bonumque.

EPISTOLA X.

AD FUSCUM ARISTIUM.

URBIS amatorem Fuscum salvere iubemus
Ruris amatores; hac in re scilicet una
Multum dissimiles: at cetera pene gemelli,
Fraternis animis: quicquid negat alter, & alter:
5 Adnuimus pariter: vetuli notique columbi,
Tu nidum fervas, ego laudo ruris amoeni
Rivos, & musco circumlita saxa, nemusque.
Quid quaeris? vivo & regno, simul ista reliqui
Quae vos ad caelum fertis rumore secundo.
10 Utque sacerdotis fugitivus, liba recuso;

v. 3. Vulg. Ad cetera.

Pa-

3. AD CETERA PENE GEMELLI] Meliores codices AT cetera, ut Torrentii duo totidemque Bersmanni, Vossianus noster, & Blandiniorum veterimus apud Cruquium; qui & recte in ipsum contextum recepit;

hac in re scilicet una

Multum dissimiles, AT cetera pene gemelli.

Ubi *Cetera* absolute ponitur. Sic Noster alibi Carm. IV, 2.

Qua notam duxit, niveus videri;

Cetera fulvus.

& hac ipsa Epist. v. 50.

Excepto quod non simul esses, cetera laetus.

Virgil. Aen. III, 594.

immissaque barba,

Consertum tegumen spinis; AT CETERA Graius.

Prudentius Apoth. v. 812.

His animam similem sibi conditor effigavit,

Cetera dissimilem.

Plin. Hist. VIII, 16. *Feram, quae Bonasus vocetur, equina juba, cetera tauro similem.* Et ita alii passim. Vidit hoc, & pluribus exemplis firmavit acutissimus Nic. Heinsius ad Ovid. Metam. IX, 99.

19. DETERIUS LIBYCIS OLET AUT NITET HERBA LAPILLIS?] Ita libri & typis cusi & manu scripti. *Libycos* autem *lapillos* recte accipiunt tessellata & scutilla pavimenta, *λιθίσματα*, ex variis Libyci marmoris frustis elaborata. Ergo haec erit sententia, Nonne jucundius est super herbam rure *incedere & deambulare*, quam urbe super pavimenta marmorea? Recte hoc: neque quicquam de loco moveo, praesertim cum omnes ubique codices obnitantur. Tamen, cum in versu priore de *somno* sit facta mentio, suspicio inde mihi suborta est, pro *lapillis* ab auctoris manu *tapetis* forte extitisse, non magna mutatione;

Est ubi divellat somnos minus invida cura?

Deterius Libycis olet aut nitet herba TAPETIS? hoc est. Cum meridiari voles, suavior rure lectulus est herba virens, & florida, quam urbe Libyca tapetia. Noster de se loquens Epist. XIV, 35.

Cena brevis juvat, & prope rivum somnus in herba.

Claudianus in simili plane comparatione Ruf. I, 208.

rapiunt Tyrios ibi vellera fucos,

Et picturatae saturantur murice vestes.

Hic

- Pane egeo, jam mellitis potiore placentis.
 Vivere naturae si convenienter oportet,
 Ponendaeque domo quaerenda est area primum;
 Novistine locum potiore rure beato?
 15 Est, ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura
 Leniat & rabiem Canis, & momenta Leonis,
 Cum semel accepit solem furibundus acutum?
 Est, ubi divellat somnos minus invida cura?
 Deterius Libycis olet aut nitet herba lapillis?
 20 Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,
 Quam quae per pronum trepidat cum murmure rivum?
 Nempe inter varias nutritur silva columnas,
 Laudaturque domus, longos quae prospicit agros.
 Naturam expelles furca; tamen usque recurret,
 25 Et mala perrumpet furtim fastidia victrix.
 Non, qui Sidonio contendere callidus ostro.

v. 24. Vulg. EXPELLAS.

Nescit

*Hic radiant flores, & prati viva voluptas
 Ingenio variata suo. Fulgentibus illic
 Surgunt strata toris: hic mollis panditur herba,
 Sollicitum curis non abruptura soporem.*

Seneca Herc. Oet. 644.

*Cespes Tyrio mollior ostro
 Solet impavidos ducere somnos.*

Calpurnius Ecloga VI, 70.

*Venimus, & tacito sonitum tutabimur antro,
 Seu residere libet, dabis ecce sedilia topus:*

Ponere seu cubitum, melior vires HERBA TAPETIS.

Qui locus Horatiano huic adeo similis & geminus est; ut alter ab altero expressus esse videatur: neque illud praetereundum est, vetustas Calpurnii editiones, notante id Jano Ulirio, LAPILLIS hic exhibere pro TAPETIS; nullo quidem ibi sensu, sed proclivi tantummodo Librarianorum lapsu. Jam vero super stratis tapetis ditiores dormire solitos quis est qui nesciat? Virgil. Aen IX, 325.

*Rhamnetem aggrediur, qui forte tapetibus altis
 Exstructus toto prostrabat pectore somnum.*

Libyca vero tapetia & fama & pretio celebrata esse res est notissima. Plautus Pseud. I, 2.

Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.

Martialis XIV, 150.

CUBICULARIA POLYMITA.

*Haec tibi Memphitis tellus dat munera: victa est
 Pectine Niliaco jam Babylonis acus.*

Hermippus apud Athenaeum lib. I. p. 28. ubi varias merces memorat ex variis regionibus petitas;

καρχηδὼν δαπιδας καὶ πολυμίλα προκεφαλαια.

Carthago, ait, mittit tapetas & varia cervicalia. Plin. VIII, 48. Plurimis vero licis intexere, quas Polymita appellant, Alexandria instituit. Vopiscus in Aureliano c. 12. TAPETIA AFRA decem, stragula Maura decem.

24. NATURAM EXPELLAS FURCA] Et libri primitus cusi & membranæ fere omnes tam nostræ, quam aliorum, EXPELLES. Unde ergo in tot editiones irrepit EXPELLAS? Quid autem & quantum interfit, hanc an illam lectionem sequaris, dicam tibi, si poterò. *Expellas* perinde erit ac *possis expellere*; *Expelles* vero idem, ac *vis, cupis, conaris expellere*. Cum autem Natura minime expelli possit; stulti tamen & fastidiosi saepe id frustra conentur; utra utri lectio praefenda sit, jam tardus es, si non probe intelligis.

Dadd 35

34. CEs-

- Nescit Aquinatem potantia vellera fucum,
 Certius accipiet damnum, propiusve medullis;
 Quam qui non poterit vero distinguere falsum.
 30 Quem res plus nimio delectavere secundae,
 Mutatae quatient. si quid mirabere, pones
 Invitus. fuge magna. licet sub paupere tecto
 Reges & regum vita praecurrere amicos.
 Cervus equum pugna melior communibus herbis
 35 Pellebat; donec minor in certamine longo
 Inploravit opes hominis, frenumque recepit:
 Sed postquam violens victo discessit ab hoste,
 Non equitem dorso, non frenum depulit ore.
 Sic qui pauperiem veritus potiore metallis
 40 Libertate caret, dominum vehit improbus; atque
 Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.

v. 37. Vulg. VICTOR VIOLENS. 40. VEHET.

Cui

34. CERVUS EQUUM PUGNA MELIOR] Nic. Hein-
 sius in libri sui ora, Forte, ait, PUGNAE. Figu-
 ratius quidem esset melior pugnae: sed codicibus
 obtemperandum. Sic enim alibi Noster Carm. III, 6.

Hic classe formidatus, ille

Missibus melior sagittis.

Novarunt posteriores, Staius, Silius, alique. Ta-
 citus Annal. III, 74. Robore exercitus impar, fu-
 randi melior. At Virgil. Aen. X, 735.

haud furto melior, sed fortibus armis.

37. SED POSTQUAM VICTOR VIOLENS DISCESSIT
 AB HOSTE] De hoc Apologo vide Aristotelem II.
 Rhet. Cononem Narrat. XLII. & Phaedrum IV,
 62. Ceterum illud victor violens in mendo cubare
 facile sentio; medicinam tamen polliceri vix au-
 deo.

Sed postquam victor violens discessit ab hoste,

Non equitem dorso, non frenum depulit ore.

Primum enim id libere pronunciare possum, &
 qui poetae sunt mecum sentient, illud victor nul-
 lo hic Epitheto donandum fuisse: quod & recta
 ratio sensusque communis, & magnorum poeta-
 rum mos in locis huic similibus clare ostendunt.
 Noster Carm. III, 14.

Caesar Hispana repetit penates Victor ab ora.
 Virg. Aen. II, 95.

Si patrios unquam remeassem victor Ad Argos.]
 Valerius Flaccus IV, 589.

Proxima regna Lyci, remeat qui victor ab oris

Bebryciis.

Lucanus II, 553.

Parthorum utinam post praelia sospes

Et Scythicus victor remeasset Crassus ab oris.

Martialis VII, 7.

Victor ab Odryssis redditur orbe Deus.

Plura ejusmodi loca sciens praetereo; quorum ad
 exemplum Postquam victor discessit ab hoste castiga-
 tius pressiusque dictum oportuit; rejecto illo Epi-
 theti onere, & supervacuo & molesto. Ergo al-
 terutrum saltem ex duobus repudiandum videtur,
 aut Violens, aut Victor; cum sine foeda scabie &
 macula consistere una non possint. Et ad rece-
 ptam quidem lectionem quam proxime accedi po-
 test, posteriore illo Victor una literula mutilato,
 in hunc modum;

Sed postquam violens victo discessit ab hoste.

Hoc sane rotundius aptiusque exire, quam quod
 vulgo circumfertur, nisi aut imperitus aut lividus,
 nemo opinor negaverit. Ita plane Lucanus V, 238.

Interea domitis Caesar remeabat Iberis.

& auctor Consolationis ad Liviam, 381.

Quod semper domito rediit tibi Caesar ab orbe.

Non

- Cui non conveniet sua res, ut calceus olim
 Si pede major erit, subvertet; si minor, uret.
 Laetus forte tua vives sapienter, Aristi:
 45 Nec me dimittes incastratum, ubi plura
 Cogere quam satis est, ac non cessare videbor.
 Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
 Tortum digna sequi potius quam ducere funem.
 Haec tibi dictabam post fanum putre Vacunae;
 50 Excepto, quod non simul esses, cetera laetus.

EPISTOLA XI.

AD BULLATIUM.

QUID tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?
 Quid concinna Samos? quid Croesi regia Sardis?
 Smyrna quid, & Colophon? majora minorane fama?

Cun-

Non flocci autem interest, *violens victo* an vicissim
victo violens apud Flaccum substituas: cum in aliis
 codicibus *victor violens*, in totidem fere aliis mu-
 tato ordine *violens victor* habeatur. Sed, ut can-
 dide quod sentio dicam, illud *violens* nequaquam
 mihi placet; & atrocior mendam hic olim in-
 olevisse facile mihi persuadeo. Cur enim equus
 hic *violens* appelletur? qui & per se impar erat
 Cervo, & nulla demum sua sed vehementis equitis
 virtute victoriam adeptus est. Equidem sic potius
 scripsissem,

Sed postquam victo sonipes discessit ab hoste.
 ubi *sonipes* idem erit ac *equus*: ut & eleganter no-
 men hic varietur, & post victoriam laetantis, in-
 sultatio & gressus superbi quodammodo expriman-
 tur. Virgil. Aen. XI, 600.

fremet aequore toto

Insultans sonipes, & pressis pugnat habenis.
 Sed cum in editione Cadomeni Epistolarum Ho-
 ratii anno MCCCCLXXX, ex scripto ut verifi-
 mile est exemplare mira prorsus habeatur lectio,

Sed postquam victor victo discessit ab hoste;
 Subiit animum suspicio, illud *victo* ex glossemate
 primum irrepsisse, & postea a Librariis, qui re-
 petitione illa *victor victo* jure offendebantur, in-

terpolatum esse *violens*, quod a ductu literarum
 non procul abscedit. Huic si quis suspicioni indul-
 gere volet, sic locum poterit refingere:

Sed postquam domito victor discessit ab hoste.
 Ovid. Metam. XV, 569.

Resistit, ut victor domito remeabat ab hoste.
 & Trist. II, 177.

Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste.
 Auctor Consol. ad Liviam 338.

Quod solus domito victor ab hoste tulit.
 Martialis IX, 44.

Qui cito perdomito victor in orbe jacet.

Sed hoc hariolari esse fateor: ita tamen, ut neu-
 ter versus sic reslitutus sit Horatio erubescendus.

40. DOMINUM VEHEt IMPROBUS] Sic editi ubi-
 que praeferrunt; rectene an secus, jam videbimus.

Sic qui pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret, dominum vehet improbus; atque
Serviet aeternum, quia parvo nesciet uti.

Qui, inquit, caret libertate, *vehet* dominum: im-
 mo vero jam *vehit* (ut plane exhibet veterri-
 mus noster Reginensis, cum altero Collegii Tri-
 nitatis) &, quia parvo uti nesciet, *aeternum* ve-
 hit eique *serviet*. Si admiseris *vehet*: reliquum e-
 rit, ut *carebit* substituas, non *caret*.

- Cunctane prae Campo & Tiberino flumine sordent?
 5 An venit in votum Attalicis ex urbibus una?
 An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?
 Scis, Lebedus quid sit: Gabiis desertior atque
 Fidenis vicus: tamen illic vivere vellem;
 Oblitusque meorum, obliviscendus & illis,
 10 Neptunum procul e terra spectare furentem.
 Sed neque qui Capua Romam petit imbre lutoque
 Aspersus, volet in caupona vivere; nec qui
 Frigus collegit, furnos & balnea laudat,
 Ut fortunatam plene praestantia vitam:
 15 Nec si te validus jactaverit Auster in alto,
 Idcirco navem trans Aegaeum mare vendas.
 Incolumi Rhodos & Mitylae pulchra facit, quod
 Penula solstitio, campestre nivalibus auris,
 Per brumam Tiberis, Sextili mense caminus.
 20 Dum licet, ac voltum servat fortuna benignum,
 Romae laudetur Samos, & Chios, & Rhodos absens.
 Tu, quamcumque Deus tibi fortunaverit horam,
 Grata sume manu; neu dulcia differ in annum:
 Ut, quocumque loco fueris, vixisse libenter
 25 Te dicas. nam si ratio & prudentia curas,
 Non locus effusi late maris arbiter, aufert;
 Caelum, non animum, mutant qui trans mare currunt;
 Strenua nos exercet inertia: navibus atque
 Quadrigis petimus bene vivere. quod petis, hic est,
 30 Est Ulubris; animus si te non deficit aequus.

v. 23. Vulg. NEC dulcia.

EPI-

23. NEC DULCIA DIFFER IN ANNUM] Hanc in
 editionibus priscis receptam lectionem pergunt no-
 bis obtrudere recentiores. Cum tamen & nostri
 & aliorum codices NEU habeant, non NEC; quid
 moramur iis auscultare:
Grata sume manu, NEU dulcia differ in annum.

EPISTOLA XII.

AD ICCIUM.

- F**RUCTIBUS Agrippae Siculis, quos colligis, Icci,
 Si recte frueris; non est ut copia major
 Ab Jove donari possit tibi. tolle querelas:
 Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.
- 5 Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis; nil
 Divitiae poterunt regales addere majus.
 Si forte in medio positorum abstemius, herbis
 Vivis & urtica; sic vives protenus, ut te
 Confestim liquidus fortunae rivus inaret:
- 10 Vel quia naturam mutare pecunia nescit,
 Vel quia cuncta putas una virtute minora.
 Miramur, si Democriti pecus edit agellos
 Cultaque, dum peregre est animus sine corpore velo x?
 Cum tu inter scabiem tantam & contagia lucri
- 15 Nil parvum sapias, & adhuc sublimia cures:
 Quae mare conspescant caussae: quid temperet annum:
 Stellae sponte sua, iussaene vagentur & errent:
 Quid premat obscurum lunae, quid proferat orbem:
 Quid velit & possit rerum concordia discors:
- 20 Empedocles, an Stertinium deliret acumen.
 Verum seu piscis, seu porrum & caepe trucidas,
 Utere Pompeio Grospho; & si quid petet, ultro
 Defer: nil Grosphus nisi verum orabit & aequum.

Vilis

9. CONFESTIM LIQUIDUS FORTUNAE RIVUS IN-
 AURET] Membranae omnes ubique LIQUIDUS.
 Eutyches tamen vetus Grammaticus p. 2160. Ab
 AURUM, ait, INAURO. Horat.

ut te
 Confestim LARGUS fortunae rivus inaret.
 Non placet.

Eccc

29. ITA-

Vilis amicorum est annona, bonis ubi quid deest.
 25 Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res:
 Cantaber Agrippae, Claudî virtute Neronis
 Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
 Caesaris accepit, genibus minor. aurea fruges
 Italiae pleno defundit Copia cornu.

EPISTOLA XIII.

AD VINIUM.

U T proficiscentem docui te saepe diuque,
 Augusto reddes signata volumina, Vini;
 Si validus, si laetus erit, si denique poscet:
 Ne studio nostri pecces, odiumque libellis
 5 Sedulus inportes, opera vehemente minister.

v. 29. Vulg. DIFFUDIT.

29. ITALIAE PLENO DIFFUNDIT COPIA CORNU] Variant hic libri, alii *diffudit*, alii, *diffundit*, *defundit*, *defudit*. Ex postremis his alterutrum probamus: si *Defudit* cum Vossiano & Leidensi legeris, post messem scripta erit Epistola; si *defundit* cum Blandiniis & Reginensi, ipso messis tempore.

2. SIGNATA VOLUMINA, VINI] Repono VINI, ut recte adnotavit Torrentius; *Vinius* enim Romanae familiae nomen; non *Vinnius*. Tacitus in Historiis passim, *Titus Vinius*; & Suetonius in Galba, c. 14. Gruterus in Inscriptionum opere p. 189. SER. GALBA. II. T. VINIO. COS. Vide Panvinium ad Fastos ann. MDCCCXXII.

6. SI TE FORTE MEAE GRAVIS URET SARCINA CHARTAE] Henricus Stephanus ex libro scripto profert, URGET; atque ita unus codex Pulmanni, & alter Coll. Trinitatis pro varia lectione. Haud male sane dixeris, *Sarcina urget*: ut Plautus Poenulo IV, 2. *At onus urget. At tu appone, & respice ad me. Fevero.* Ovid. Fast. IV, 515.

Resistit & senior, quamvis onus urget; & orat

Tecta suae subeat quantulacumque casae.

Placet tamen communis fere omnium membranarum lectio, URET: utpote figuratior & *πικρῶτατος*: quam & firmat Priscianus p. 1132. Horat. *Si te forte meae gravis uret sarcina chartae?* ubi quattuor mihi inspecti codices URAT; ut &

hic habet Codex Coll. Trin. quod ab *urget* magis abscedit. Livius XXXVI, 25. *Aetolos propter paucitatem eosdem dies noctesque assiduo labore urente*: ubi liber Sigonii *urgente*. Nimirum ea vocabula sollempniter a Librariis confunduntur, de quo consule Nic. Heinsium ad Amor. Ovidii I, 2.

8. CLITELLAS FERUS IMPINGAS] Nic. Heinsius in libri sui ora. *Alii*, inquit, Fessus. *Forte, sero.* Videtur eo inductus, quod Asini sint *tardi*. Sed nollem hoc viro sagacissimo excidisse. Cum enim *ferus* dicit Noster, eo ipso ad Asinae cognomen alludit: *Ferus* enim de asino recte dicitur; ut alibi de equo, & cervo. Commodissime autem junguntur *Ferus impingas*: nimirum id Vinium hortatur & monet, ne libellos intempestive & importune Augusto porrigat, quasi abjicere velle videatur; sed commodo tempore, & vercunde, & rogatus denique ei tradat. Ceterum Lofcheri editio & Veneta anni 1490. FESSUS quidem habent; sed nimis absurde. In omnibus membranarum FERUS, & sic Prisciani codices quattuor loco jam citato. p. 1132.

12. SIC POSITUM SERVABIS ONUS] Daniel Heinsius pro solita sua infelicitate, *Postulat*, inquit, *lepor poetarum, qui est incredibilis in hac Epistola, rescribi*,

SEPOSITUM servabis onus.

quod

Si

- Si te forte meae gravis uret sarcina chartae;
 Abjicito potius, quam quo perferre juberis
 Clitellas ferus inpingas, Afinaeque paternum
 Cognomen vertas in risum, & fabula fias.
 10 Viribus uteris per clivos, flumina, lamās.
 Victor propositi simul ac perveneris illuc,
 Sic positum servabis onus: ne forte sub ala
 Fasciculum portes librorum, ut rusticus agnum,
 Ut vinosa glomus furtivae Pyrrhia lanae,
 15 Ut cum pileolo soleas conviva tribulis.
 Neu volgo narres te sudavisse ferendo
 Carmina, quae possint oculos aurisque morari
 Caesaris, oratus multa prece, nitere. porro
 Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas.

V. 14. Vulg. GLOMOS. 16. NE.

EPI-

quod & temere in textum receptum editiones nonnullas infecit. Non enim advertit vir cetera egregius leporem hujus dictionis, *Sic positum servabis onus*: quem tamen ex Martiale discere potuit, qui Epig. V, 6. Parthenium rogat, ut Domitiano libellum velit tradere; eodem prorsus modo, quo Noster hic Vinium,

Nec porrexeris ista, sed teneto

Sic, tamquam nihil offeras agasque.

Si novi dominum novem sororum,

Ultero purpureum petet libellum.

Ubi omnia plane gemina vides, ut ex Horatio petita jure videantur. *Sic teneto*; ut Noster, *Sic positum servato*: *Ultero petet*; ut Noster, *si denique postet*. Ceterum & alias *sic positum* non raro occurrit. Noster Serm. I, 2, 106.

Leporem venator ut alta

In nive sectetur, positum sic tangere nolit.

Virgil. Eclog. II.

Sic positae quoniam suaves miscetis odores.

Georg. IV, 203. *Sic positum in clauso linquunt.*

Aen. II. 644.

Sic o sic positum adsati discedite corpus.

14. UT VINOSA GLOMOS] Codices in diversa abeunt, hi *globos*, illi *glomos*, alii *glomus*, unus Fabricii *glomen*. Tu, si sapias, tertium ex his elige, & rescribe,

Ut vinosa GLOMUS furtivae Pyrrhia lanae.

Ita Blandinius Cruquii, Reginensis, & Markianus. *Glomus* enim *glomeris* neutro est genere, unde *glomerio* &c. Lucret. I, 360.

Nam si tantundem est in lanae glomere, quantum

Corporis in plumbo est, tantundem pendere par est.

Plin. Hist. XXXVI, 13. *Labyrinthum extricaberis,*

quo si quis impropere sine glomere lini, exitum invenire nequeat. Aiunt quidem & *glomus glomeris*

dici, & *glomus glomi*; sed nullo auctore idoneo; si hunc ipsum locum, de quo quaestio est, excipias. Priscianus lib. V. p. 658. *Neutra quaedam so-*

lebant etiam masculino genere proferre, vel e contra-

rio, ut hic & hoc guttur, murmur, hic & hoc glo-

bus, quod etiam hoc glomus huius glomeris dicitur, hic

fretus & dorsus pro hoc fretum & dorsum. Ubi hoc

vult Priscianus, *Hic globus dici, & Hoc glomus:*

nimirum idem esse utrumque credidit & mutato

in m: Ita lib. I. p. 559. *transit in m, ut submit-*

to, summito, globus glomus. Unde igitur nobis

glomos lanae? Satis profecto erit Pyrrhia, si unum

furtivae lanae *glomus* sub ala recondat: ex pluri-

bus enim hoc vel illud excidet, & furti eam ma-

nifesto arguet.

16. NE VULGO NARRES] Zulichemianus & a-

lius NEC; sed recte codex Galeanus, NEU vulga-

narres.

Eccc 2

I. VII.

EPISTOLA XIV.

AD VILVICUM.

- VILVICE silvarum & mihi me reddentis agelli,
 Quem tu fastidis habitatum quinque focis, &
 Quinque bonos solitum Variam dimittere Patres;
 Certemus, spinas animone ego fortius, an tu
 5 Evellas agro; & melior sit Horatius, an res.
 Me quamvis Lamiae pietas & cura moratur
 Fratrem maerentis, raptō de fratre dolentis
 Insolabiliter; tamen istuc mens animusque
 Fert, & avet spatiis obstantia rumpere claustra.
 10 Rure ego viventem, tu dicis in Urbe beatum.
 Cui placet alterius, sua nimirum est odio fors.
 Stultus uterque locum inmeritum caussatur inique.
 In culpa est animus, qui se non effugit umquam.
 Tu mediastinus tacita prece rura petebas:
 15 Nunc Urbem & ludos & balnea villicus optas.

v. 9. Vulg. AMAT.

Me

I. VILICE SILVARUM ET MIHI ME REDDENTIS
 AGELLI] Barthius Advers. XV, 3. ex vetustissimo,
 ut ait, codice rescribit,

mibi me REDIMENTIS agelli.

Perperam: nam recepta lectio longe elegantior
 est. Noster Epist. I, 18. v. 101.

Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicū.
 & contra Carm. IV, 13.

Quas me surpuerat mihi.

Seneca de Brevitate vitae c. VIII. *Nemo restituet
 annos; nemo iterum te tibi reddet.*

5. MELIOR SIT HORATIUS AN RES] Videamus
 orationis seriem;

Certemus, spinas animone ego fortius, an tu

Evellas agro; & melior sit Horatius, an res.

Ubi eleganter sane reponit Daniel Heinsius,

melior sit Horatius, an rus.

Quam ei conjecturam ipsa oppositorum ratio,
animo & agro, dominus & rus, facile subministra-
 bat. Fallitur tamen, cum receptam lectionem

adeo damnat spernitque, tamquam quae nullo
 modo locum tueri possit. Utraque enim proba
 est & commoda; ut quae melior sit vix possis
 dijudicare. Digest. IV, 4, 39. *Vendentibus curatoribus
 minoris fundum, emptor extitit Lucius Titius,
 & sex fere annis possedit, & longe longaque
 MELIOREM fecit.* Ubi vides ipsa Flacci verba
meliores rem de fundo itidem dici, ut hic de a-
gro. Velleius Paterculus, II, 68. Quippe pejor illi
res familiaris, quam mens erat. Et mox, 91.
Nec melior illi res familiaris quam mens foret. Con-
 tra, Heinsianum illud *Rus* ex Sidonio Apollinari
 Epist. VIII, 4. firmari videtur: *Ubi ipse, inquit,*
dum non minus silo quam vomeri incumbis; difficile
discernitur, domini plusne sit cultum rus an IN-
GENIUM. Quid? non videtur tibi Sidonius hunc
 ipsum Flacci locum tum in animo habuisse? *Rus*
 autem accipies, non *agrum* tantummodo, sed &
 hortum, silvas, villam, jumenta, pecora, in-
 strumenta rustica, omnia denique quae ad villici

cu-

Me constare mihi scis; & discedere tristem,
 Quandocumque trahunt invisa negotia Romam.
 Non eadem miramur: eo disconvenit inter
 Meque & te. nam quae deserta & inhospita tesqua
 20 Credis, amoena vocat mecum qui sentit; & odit
 Quae tu pulchra putas. fornix tibi & uncta popina
 Incutiunt Urbis desiderium, video; & quod
 Angulus iste feret piper & tus ocius uva;
 Nec vicina subest vinum praebere taberna
 25 Quae possit tibi; nec meretrix tibicina, cujus
 Ad strepitum salias terrae gravis: & tamen urgues
 Jampridem non tacta ligonibus arva, bovemque
 Disjunctum curas, & strictis frondibus explēs:
 Addit opus pigro rivus, si decidit imber,
 30 Multa mole docendus aprico parcere prato.
 Nunc age, quid nostrum concentum dividat, audi.
 Quem tenues decuere togae nitidique capilli,
 Quem scis immunem Cinarae placuisse rapaci,
 Quem bibulum liquidi media de luce Falerni,

Cena

curam pertinebant. *Melior dominus, an rus; ut Terent. Heaut. I, 1.*

agrum in his regionibus
 Meliorem, neque preti majoris nemo habet.
 Seneca de vita beata, c. XVII. *Quare cultius rus tibi est, quam naturalis usus desiderat?* Quidni autem de rure, quod tantopere diligebat, hic verba faceret Horatius? Scis, opinor, ista; *O rus, quando ego te aspiciam? Rure meo quidvis possum perferre patrique.* Nolim tamen receptae lectioni dicam impingere, sine codicis alicujus testimonio.

9. FERT ET AMAT SPATIIS OBSTANTIA RUMPERE CLAUSTRA] *Amat* hic accipiendum est *cupit*; ut ipsa flagitat sententia. Verum *amat rumpere* aliud quid potius significaverit, ut Carm. III, 15.

Aurum per medios ire satellites,
Et perumpere amat saxa;
 hoc est, *solet*, &c. Vide nos ad Serm. I, 4. v. 87. Quamobrem, ne aliud auctor in mente habeat,

aliud verbis dicat, nos cum bona Librariorum venia sic locum restituemus:

tamen istuc mens animusque
 Fert, & AVET spatiis obstantia rumpere claustra.
 Catullus Epig. XLVII.

Jam mens praetrepidans avet vagari.
 Lucret. II, 265.

Nonne vides etiam, patefactis tempore puncto
Carceribus, non posse tamen prorumpere equorum
Vim cupidam tam desubito, quam mens avet ipsa.
 Cicero Philip. V, 5. *Avet animus apud consilium illud pro reo dicere.* Arnob. lib. V. *Avet animus scire, quibus sitis eloquiis tam periculosa negotia defensuri.* Ceterum frustra Barthius Advers. XV, 3. ex vetusto suo codice laudat,

tamen istuc mens ME animusque
 Fert.
 Quid? ne illud quidem ex discipulorum cathedris in mentem venisse, *In nova fert animus?*

- 35 Cena brevis iuvat, & prope rivum somnus in herba.
Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum.
Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam
Limat, non odio obscuro morsequae venenat:
Rident vicini glebas & saxa moventem.
- 40 Cum servis tu urbana diaria rodere mavis.
Horum tu in numerum voto ruis: invidet usum
Lignorum & pecoris tibi calo argutus & horti.
Optat ephippia bos: piger optat arare caballus.
Quam scit uterque libens, censebo, exerceat artem.

EPISTOLA XV.

AD C. NUMONIUM VALAM.

QUAE fit hiems Veliae, quod caelum, Vala, Salerni,
Quorum hominum regio, & qualis via: (nam mihi Baias

v. 40. Vulg. Tu abest.

Musa

40. CUM SERVIS URBANA DIARIA RODERE MAVIS] Repono, ut distinctius & efficacius procedat comparatio,

Cum servis TU urbana diaria rodere mavis.

Vide quae diximus ad Serm. II, 3. v. 212. & 234.

43. OPTAT EPHIPPIA BOS] In versiculo isto, Optat ephippia bos piger: optat arare caballus, dilogia est; & ambiguum manet, pigerne bos, an piger caballus voluerit auctor. Unde in codicibus scriptis varie interpungitur: alii cum editis post piger inserunt punctum; alii post bos. Si priores sequeris, bos piger perpetuum erit epitheton, neque quicquam sententiae addet: immo demet potius, cum ephippia optare sit impigri magis, quam pigri. At si posterioribus accedis, piger caballus e re nata & occasione dicetur: pigerrimus enim fuerit, qui ephippia detrectet, aratrum & jugum oppetat.

5. SANE MYRTETA RELINQUI] Vetustiores codices MYRTETA scribunt more saeculi Horatiani; ad cuius exemplum nos toto opere orthographiam instituimus. Ceterum sulfura illa in murteis Baiarum cave cum magnis Interpretibus aquas sulfuratas accipias aut Thermas naturales: sicca

enim sudatoria erant instar Laconicorum. Celsus de his ipsis loquens III, 21. Maxime, ait, utiles (in hydrope) naturales & siccae sudationes sunt, quales super BAIAS habemus in MURTETIS. & iterum clariusque ibidem c. 17. Siccus calor est & arenae calidae, & laconici, & clibani, & quarundam naturalium sudationum, ubi a terra profusus calidus vapor aedificio includitur, sicut super BAIAS in MURTETIS habemus. Murtetorum etiam horum meminit & Martialis III, 58.

Baiana nostri villa, Basse, Faustini,

Non otiosis ordinata myrtetis,

Sed rure vero barbaroquo laetatur.

13. SED EQUI FRENATO EST AURIS IN ORE] Facent hic interpretes, neque quicquam ex codicibus suis proferunt: Videamus tamen locum integrum:

Mutandus locus est, & diversoria nota

Praeteragendus Equus. Quo tendis? non mihi Baias

Est iter aut Cumas, laeva stomachosus habena

Dicet eques: sed equi frenato est auris in ore.

Ubi qui Latine sciunt, id primum mirabuntur, equi casu genitivo hic efferi: cum castigati sermonis ratio dativum postulet: Sed equo auris est

- Musa supervacuas Antonius: & tamen illis
 Me facit invisum, gelida cum perluor unda
 5 Per medium frigus. sane murteta relinqui,
 Dictaque cessantem nervis elidere morbum
 Sulfura contemni, vicus gemit; invidus aegris,
 Qui caput & stomachum subponere fontibus audent
 Clusinis, Gabiosque petunt & frigida rura.
 10 Mutandus locus est, & deversoria nota
 Praeteragendus equus. Quo tendis? non mihi Cumas
 Est iter aut Baias; laeva stomachosus habena
 Dicet eques: sed equis frenato est auris in ore.)
 Major utrum populum frumenti copia pascat;
 15 Collectosne bibant imbris, puteosne perennis
 Jugis aquae: (nam vina nihil moror illius orae:
 Rure meo possum quidvis perferre patique:

v. 13. Vulg. EQUI. 16. DULCIS.

Ad-

in ore frenato. Ita boni auctores semper loquuntur. Plinius: *Cervis vita in confesso longa: Equo fere, qui homini, morbi sunt: Bubus Indicis camelorum altitudo: Tauris minora, quam bubus, cornua.* Hanc igitur labem eluunt codices nostri optimi Vossianus, & Reginensis; quibus accedit & alter recentior: Sic enim exhibent,

Dicit eques: sed EQUIS frenato est auris in ore. Sententiose hoc dictum est; non de hoc tantum equo, sed de omnibus. Quod cum non animadverterent Librarii, ideo corrumpabant locum, quia ex prioribus verbis de uno equo hic agi existimabant. Inde est, quod in Reginensi S a mala manu pene erasa conspicitur.

16. PUTEOSNE PERENNES DULCIS AQUAE] In editionibus praevis olim hic legebatur, JUGIS aquae: postea magnorum Interpretum jussu illud jugis de sede sua dejectum est, & in ejus locum est adscitum DULCIS aquae. Sane in membranis utrumque visitur & jugis & dulcis: ita tamen ut in vetustioribus nostris Leidensi, Vossiano, Reginensi, Zulichemiano jugis compareat, alterum non nisi in recentioribus reperitur. Idem crediderim & de aliorum codicibus dici posse. Utros igitur sequemur? sine dubio antiquitati id dabitur, ut in veterem locum restituamus illud jugis;

Collectosne bibant imbres, puteosne perennes JUGIS aquae.

Et jugis aqua & jugis puteus recte dicitur. Noctes Serm. II, 6.

Hortus ubi & testo vicinus jugis aquae fons. ubi nescias jugisne aquae voluerit, an jugis fons. Cicero de Nat. Deor. II, 9. *Atque etiam ex puteis jugibus aquam calidam trahi.* De Divin. I, 50. *Pherecydes, cum vidisset haustam aquam de jugi puteo, terrae motus dixit instare.* & II, 13. *Etiamsne futurum esse (terrae motum) aquae jugis colore praesentiant?* At, inquiunt, cum perennes puteos dixerat, supervacaneum erat addere jugis aquae. Concedendum vero est hoc poetis & oratoribus, ut rem verbis ornent & amplificent non ita dissimilis significationis; modo non sint plane ejusdem. Ita Cicero, *Perennes & perpetui cursus;* Arnobius, *Perpetuae & juges calamitates.* Quidni igitur & perennes putei jugis aquae. Quorsum autem, quod illis tantopere placet, *Dulcis aquae?* Quasi vero & collecti imbres non itidem dulces fuerint? Quasi puteos aquae salsae & amarae quisquam biberit; cui aqua pluvialis suppetat?

17. RURE MEO QUIDVIS POSSUM PERFERRE PATIQUE] Heinsius in libri sui margine, *Loqe Quodvis, ut dixi in Observationibus.* Recte quidem &

- Ad mare cum veni, generosum & lene requiro,
 Quod curas abigat, quod cum spe divite manet
 20 In venas animumque meum, quod verba ministret,
 Quod me Lucanae juvenem commendet amicae.)
 Tractus uter pluris lepores, uter educet apros;
 Utra magis piscis & echinos aequora celent;
 Pinguis ut inde domum possim Phaeaxque reverti:
 25 Scribere te nobis, tibi nos adcredere, par est.^a
 Maenius, ut rebus maternis atque paternis
 Fortiter absumentis urbanus coepit haberi;
 Scurra vagus, non qui certum praesepe teneret;
 Inpransus non qui civem dignosceret hoste;

Quac-

necessario; si ad *vinum* modo spectes. *Quodvis* enim *vinum* dicendum erat, non *quidvis*. Sed & *vinum* hic & alia omnia respicit; Rure, ait, meo, tam liquido & defaecato sum animo, ut omnia mihi sapiant placeantque. Cicero Offic. I, 30. *Itemque alii*, qui *quidvis* perpetiantur, *civis deserviant*, dum quod velint consequantur.

30. **QUAELIBET IN QUEMVIS OPPROBRIA FINGERE SAEVUS**] Heinsius in ora libri, *Forte Stringere*. Ingeniose quidem. Sed recepta lectio non est sollicitanda. Cicero in Verrem I, 5. *Ut mihi magis rimendum sit, ne multa crimina praetermittere, quam nequa in istum fingere existimer*. Ammianus Marcellinus XVII, 11. *Legimus in veteres quoque magnificos duces vitia criminaque finxisse malignitatem*. Fingere crimen in aliquem, ut, fingere opprobria in quemvis. Deinde & saevius atrociusque est fingere opprobria, quam stringere; *Stringere* enim & vera opprobria poterit quis, *fingere* non nisi falsa: adde quod eo ipso quo fingit, itidem & stringit.

31. **QUICQUID QUAESIERAT, VENTRI DONABAT AVARO**] Haesit illud *donabat* ex editionibus primis, quae sic dederunt. At Membranae, praesertim vetustiores, aliud crepant; ex nostris quidem Vossianus, Leidensis, Reginensis cum aliis pluribus *DONARAT*. Lege unius literae mutatione,

Quicquid quaesierat, ventri DONARET avaro. Continuat scilicet orationis series, *Qui non teneret certum praesepe; non civem hoste dignosceret; quicquid quaesierat, ventri donaret*.

38. **DICERET URENDOS CORRECTUS BESTIUS**]

Locus, qualls hodie circumfertur, obscurus & perdifficilis:

*Hic ubi nequitiae fautoribus & timidis nil
 Aut paulum abstulerat, patinas cenabat omasi
 Vilis & agninae, tribus urfis quod satis esset.
 Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
 Diceret urendos correctus Bestius.*

Ubi editiones priscoe habent; **CORREPTUS Bestius**, ut & codices aliquot: sed **CORRECTUS** plures & meliores. Qui pro *Bestio Maenium* hic substituerunt; & sententiam pessundant, & a scriptis omnibus recedunt. Ordo autem orationis huiusmodi est: *Hic Maenius, ubi nihil uncti & opipari habuit, vilibus cibis se avidè implebat; scilicet ut diceret (Maenius) nepotum ventres lamna candente urendos esse, CORRECTUS BESTIUS*. Sine dubio illud *diceret* a nominativo *Maenius* regitur; quod & sententiae indoles & orationis tenor omnino postulant. Quispe si alio modo construxeris, *scilicet ut Bestius diceret nepotum ventres*, &c. & orationi vim facies, & sententiae meras tenebras offundes. Cur enim tum maxime *Bestius* ille in nepotes declamaret, cum *Maenius* minime nepotem ageret, vulgari cibo contentus? Hoc plane intempestivum & ineptum. Ergo *Maenius* ipse, cum nepotes puniendos diceret, per epexegefin, nominatur *Bestius*; sicuti cum aliquem appellamus *tertium Catonem, Achillem alterum*. *Vellejus Patere*. II, 18. *Mithridates, semper animo maximus, consiliis dux, miles manu, odio in Romanos Hannibal*. Quo posito, scire aveo quid sibi velit aut possit illud **CORRECTUS**? Nihil inde extuderis, quod

- 30 Quaelibet in quemvis opprobria fingere saevus;
 Pernicies & tempestas barathrumque macelli,
 Quicquid quaesierat, ventri donaret avaro:
 Hic, ubi nequitiae fautoribus & timidis nil
 Aut paullum abstulerat, patinas cenabat omasi,
 35 Vilis & agninae; tribus urfis quod satis esset:
 Scilicet ut ventres lamna candente nepotum
 Diceret urendos corrector Bestius. idem
 Si quid erat nactus praedae majoris; ubi omne
 Verterat in fumum & cinerem, Non hercule miror,
 40 Aiebat, si qui comedunt bona: cum sit obeso
 Nil melius turdo, nil volva pulchrius ampla.

v. 32. Vulg. DONABAT. 37. CORRECTUS. 38. QUICQUID.

Ni-

quod cum verbis adjunctis quadret aut quoquo modo congruat; ut vel ex ineptis & profus absurdis Interpretum opinionationibus erit videre. Repone ergo non magna mutatione;

Scilicet ut ventres lamna candente nepotum

Diceret urendos, CORRECTOR Bestius.

Ita in antiquissimo, ut ait, codice Lambinus reperit: & quasi per transfennam veritatem hujus lectionis agnovit; eo solo infelix, quod dum pro Bestio Maenium cum vitiosis editionibus obrudit, totam sententiam ponere non potuit. Nihil autem festivius & urbanus hac lectione. Maenius, cum prae inopia nepotari ipse non potuit, in cenas nepotum acriter elatrat, tamquam alter corrector Bestius. Nimirum *επιπονητός* & invidiose Corrector dicitur, qui, ut hic Maenius, aut alios castigat ipse ejusdem culpa reus, de quo Davi illud recte usurpes, Serm. II, 7.

*Tu cum sis quod ego & fortassis nequior, ultro
 Insectere, velut melior?*

aut qui id in aliis reprehendit, quod ipse prae redomi angusta imitari non potest, in quem verba illa Micionis jure competunt, Adelp. I, 2.

haec si neque ego neque tu fecimus,

Non sinit egestas facere nos. tu nunc tibi

Id laudi ducis, quod tum fecisti inopia?

Injurium est, nam si esset unde id fieret,

Faceremus.

Cicero Philip. II, 17. *Jam enim, quoniam criminibus ejus satis respondi, de ipso emendatore & CORRECTORE nostro quaedam dicenda sunt.* In Oratore c. 56. *Sed tamen hic corrector, in eo ipso loco,*

quo reprehendit, immittit imprudens ipse senarium. Pro C. Balbo. c. 8. *O praeclarum interpretem juris, auctorem antiquitatis, correctorem atque emendatorem nostrae civitatis.* Plin. Ep. V, 21. *Invenimus qui curva corrigeret. Quid? ante hunc Praetores non fuerunt? quis autem hic est, qui emendet publicos mores?* Terent. Adelp. IV, 7.

Corrector! nempe tua arte viginti minae

Periere.

Caeterum Bestium illum oportet fuisse notum hominem, antiquae frugalitatis, aut saltem severitatis fictae, qui, ut ille ait, *in mores, in luxum, & prandia regum* frequenter & libere intonaret. Atque hinc, opinor, Bestii nomen correctori ejusmodi imponit Persius Sat. VI, 37.

*Tunc bona incolumis minuas? & BESTIUS urget
 Doctores Graios: Ita fit, postquam sapere urbi
 Cum pipere & palmis venit hoc vestrum maris
 expers;*

Foenisecae crasso vitiarunt unguine pulvis.

ubi *venit hoc vestrum* rescriptimus ex codice antiquo; cum perperam in vulgatis feratur, *Venit nostrum hoc.*

38. IDEM, QUICQUID ERAT NACTUS PRAEDAE MAJORIS] Et in editis omnibus & in membranarum plerisque QUICQUID. At codices aliquot Torrentii habent,

SI QUID erat nactus praedae majoris.

Rectissime: hoc enim & justius vulgato est, & significantius. *Si forte majoris praedae quid nactus erat; quo ostenditur, tam largam fortunam & rarius & difficilius ei obtigisse.*

Ffff

3. P 6-

Nimirum hic ego sum: nam tuta & parvula laudo,
 Cum res deficiunt; satis inter vilia fortis:
 Verum ubi quid melius contingit & unctius; idem.
 45 Vos sapere & solos aio bene vivere, quorum
 Conspicitur nitidis fundata pecunia villis.

EPISTOLA XVI.

AD QUINTIUM.

NE perconteris, fundus meus, optime Quinti,
 Arvo pascat herum, an baccis opulentet olivae,
 Pomisne, an pratis, an amicta vitibus ulmo;
 Scribetur tibi forma loquaciter & situs agri.
 5 Continui montes; ni dissocientur opaca
 Valle: sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,

v. 3. Vulg. ET pratis.

Lae-

3. POMISNE ET PRATIS] Illud et editiones omnes obsedit, ex Veneta & Loscheriana tractum. Sed corrige ex tribus codicibus Cruquii, totidem Torrentii, Pulmanni uno, alteroque Berfmanni, & ex nostris aliquot,

Pomisne, AN pratis, an amicta vitibus ulmo.

Pomaria quippe & prata sunt diversa agri genera, & proinde non erant copulanda per ET, sed per AN disjungenda: quod & Cruquius Torrentiusque recte animadverterunt. AN autem geminatur, ut saepe alibi. Epod. VII.

Eurorne coccos, an rapit vis acrior.

An culpa? responsum date.

Epist. I, 3.

Thrace ne vos Hebrusque nivali compede victus,

An freta vicinas inter currentia terras,

An pingues Asiae campi collesque morantur?

Epist. I, 11.

Cunctane praes campo & Tiberino flumine sordent,

An venit in vorum Attalicis ex urbibus una,

An Lebedum laudas, odio maris atque viarum?

Epist. I, 18.

Quid pure tranquillet, honos, an dulce lucellum,

An secretum iter, & fallentis semita vitae?

7. LAEVUM DISCEDENS] Ita praefertunt Editiones, praeter Loscherianam quae DESCENDENS exhibet; cui astipulantur libri aliquot scripti, tam

nostri, quam aliorum. Repone,

*— sed ut veniens dextrum latus aspiciat Sol,
 Laevum DECEDENS curru fugiente vaporet.*

Virgil. Georg. IV, 466.

Te veniente die, se decedente canebat.

Eclog. II, 67.

Et Sol crescentes decedens duplicat umbras.

Georg. I, 222.

Gnassiague ardentis decedat stella coronae.

Noster Epist. I, 6.

Hunc solem, & stellas, & decedentia certis

Tempora momentis.

Lactantius, VI, 2. *Quibus aut esurientibus opus est cibo, aut sitientibus potu, aut veste argentibus, aut cum sol decesserit, lumine. Tria illa, discedere, decedere, descendere passim a Librariis permutantur.*

8. QUID SI RUBICUNDA BENIGNE] Ita jam a primis usque editionibus hic locus praefertur;

— quid si rubicunda benigne

*Corna vepres & pruna ferant, si quercus & ilix
 Multa fruge pecus, multa dominum juvet umbra*

Et quidem facile ferri posset recepta haec lectio; nisi aliam & meliorem suppeditarent veteres membranae. Principio, codex Leidensis clare habet BENIGNAE, ut & a prima manu Reginensis: At unus Pulmanni, tres Cruquii, unus Markii, alter-

- Laevum decedens curru fugiente vaporet.
 Temperiem laudes. quid, si rubicunda benigni
 Corna vepres & pruna ferunt? si quercus & ilex
 10 Multa fruge pecus, multa dominum juvat umbra?
 Dicas adductum propius frondere Tarentum.
 Fons etiam rivo dare nomen idoneus, ut nec
 Frigidior Thracam nec purior ambiat Hebrus,
 Infirmo capiti fluit utilis, utilis alvo.
 15 Hae latebrae dulces, & (jam si credis) amoenae,
 Incolumem tibi me praestant Septembribus horis.
 Tu recte vivis, si curas esse quod audis.
 Jactamus jampridem omnis te Roma beatum:
 Sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas;
 20 Neve putes alium sapiente bonoque beatum:
 Neu, si te populus sanum recteque valentem

v. 8. VULG. BENIGNE. 9. FERANT. 10. JUVET. 15. ETIAM (SI CREDIS)

Di-

alterque Vossii, cum Petrensi & Regiae Societatis, BENIGNI. Sane adjectivum hic elegantius quid & ποιητικώτερον in se habere, quam adverbium, facile pronuntiabunt harum rerum periti. Sic Ovidius Amor. I, 10.

Praebat Alcinoi poma benignus ager.
 Tibullus, III, 3.

Et magnas messes terra benigna daret.
 Plinius Hist. XVIII, 1. *Quaeque alia praeter arbores aut frutices benigna tellure proveniunt.* Ita & hic *benigni vepres ferant*; non *benigne ferant*. Ceterum utrumvis recte habet; seu *benignae* mavis, sive *benigni*: nam *vepres* utriusque generis esse & veterum Grammaticorum decreta & scriptorum loca declarant: Lucret. IV, 60.

— nam saepe videmus
Illorum spoliis vepres volitantibus auctas.
 Virgil. Georg. III, 444.

& hirsuti secuerunt corpora vepres.
 Aen. VIII, 645.

& sparsi rorabant sanguine vepres.
 Masculinum autem hic praetulimus, cum ob plurimum codicum consensum, tum ob Virgilii auctoritatem. Porro codex Petrensis & alter e Collegio Trinitatis: *JUVAT* clare exhibent, non *juvet*. Recte: modo & legas *FERUNT* pro *ferant*:

*quid si rubicunda benigni
 Corna vepres & pruna ferunt? etc.*
 Noster Carm. III, 9.
Quid si prisca redit Venus?
 & Serm. II, 7.

*quid si me stultior ipso
 Quingentis emto drachmis deprenderis?*
 Terent. Heaut. IV, 3.

Quid si redeo ad illos qui aiunt, Quid si nunc caelum ruat?

Modus indicativus in hac phrasi est oratio affirmantis; subjunctivus optantis tantum vel metuentis: iste igitur cum loci hujus sententia melius congruit.

15. ETIAM (SI CREDIS) AMOENAE] Languet profecto sententia, ut vulgo locus hic concipitur:

Hae latebrae dulces, etiam (si credis) amoenae.
 Quid enim, aut quantillum interest, inter *dulce & amoenum*; ut de priore Noster facile se apud amicum fidem inventurum speret, de altero dubitet? Sed erigetur & sana erit; si, nulla litera mutata, sic verba interpunxeris,

Hae latebrae dulces & (jam si credis) amoenae.
 Si *jam* credis dulces esse & amoenas; postquam scilicet, ut pollicitus sum,

Descripta est tibi forma loquaciter & situs agri.

Fff 2

36. IDEM

Diſtinet, occultam febrem ſub tempus edendi
Diſſimules; donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

25. Si quis bella tibi terra pugnata marique
Dicat, & his verbis vacuas permulceat auris;
TENE magis ſalvum populus velit, an populum tu,
Serves in ambiguo, qui conſulit & tibi & Urbi,
Juppiter; Auguſti laudes agnoſcere poſſis.
30. Cum pateris ſapiens emendatusque vocari;
Reſpondeſne tuo, dic ſodes, nomine? nempe

Vir

36. IDEM SI CLAMET FUREM] Nullus, quod
ſciam, Interpretum ſilum & ductum hujus oratio-
nis recte accepit:

Cum pateris ſapiens emendatusque videtur,

Reſpondeſne tuo dic ſodes nomine? nempe

Vir bonus & prudens dici delector ego ac tu.

Qui dedit hoc hodie, cras ſi volet, auferet: ut ſi

Detulerit faſces indigno, detrahet idem.

Pone, meum eſt; inquit: pono, triſtiſque recedo.

Idem, ſi clamet furem, neget eſſe pudicum,

Contendat laqueo collum preſſiſſe paternum,

Mordeat opprobriis falſis mutemque colores.

Ubi hic ordo, haec ſententia eſt: *Qui hodie dedit*
hoc, nomen ſc. ſapientis & emendati, mihi ind-
igno; cras auferet, ſi volet. Pono, inquit, iſtud
nomen, quo tibi adulatus ſum: meum eſt, quod
eo nomine tibi places. Ego vero pono, & triſtis
recedo. Idem ego, qui falſis prius laudibus criſtas
erigebam, mordeat etiam opprobriis falſis, ſi clamet
me furem eſſe, impudicum, parricidam. Ejuſdem
enim eſt, falſo honore juvari, & mendaci infamia
terreri. IDEM igitur primae hic perſonae eſt;
Pono triſtiſque recedo: Idem mordeat opprobriis falſis.
Ita Noſter paſſim; ut Epist. II, 2. v. 104.

Multa ſero, ut placem genus irritabile vatum,

Cum ſcribo, & ſupplex populi ſuffragia capto:

Idem, ſinitis ſtudiis & mente recepta,

Obturem patulas impune legentibus aures.

& in Arte v. 358.

Quem bis terve bonum cum riſu miror; & idem

Indignor, quandoque bonus dormitat Homerus.

Cicero Epist. Fam. IV, 4. *Et ego ipſe me non eſſe*
verborum admodum inopem agnoſco: ſed tamen idem
facile cedo tuorum ſcriptorum ſubtilitati. At Inter-
pretes id Idem tertiae hic perſonae eſſe arbitran-
tur, & ultima illa mutemque colores: per interroga-

tionem efferunt: quo omnis ſententiae vis cor-
rumpitur, & orationis ſilum interciditur.

38. MUTEMQUE COLORES] Unus & alter ex no-
ſtris recentioribus COLOREM; ut tres Cruquii,
quos ſe ſequi proſitetur. Sane in hac ſententia
Latini ſingularem plerumque numerum adhibent.
Plautus Merc. II, 3.

Quid eſt tibi, quod commutatu'ſt color?

Cicero pro Cluentio cap. 19. *Suſpenſus incertusque*
vultus, crebra coloris mutatio. Aurelius Viſtor in
Nerva: *Perinde trepidavit, ut mutato colore, ver-*
bis amiſſis, vix conſiſteret. Recte tamen ſe habet
COLORES, quod in omnibus paullo vetuſtioribus
extat. Propertius I, 16.

Quis te cogebat multos pallere colores,

Et ſteſum invitis ducere luminibus?

Lucianus in Eunuchis: *Και παρτοιοις αν, εις κοπια*
τραπικμενος ΧΡΩΜΑΤΑ, και ψυχρη τα ιδρωτι φο-
μνος. Significat, non ſemel, ſed crebro pallorem
ruboremque ire & redire.

40. QUEM NISI MENDOSUM ET MENDACEM] Quod in
priſcis editionibus ſic exhibetur,

Falſus honor juvat, & mendax infamia terret

Quem, niſi mendosum & mendacem?

vetuſtiores plerique codices ad hunc modum va-
riant,

Quem niſi mendosum & MEDICANDUM?

Ita quattuor Blandini cum tribus aliis apud Cru-
quium, ita unus Berſmanni & bini Pulmanniani;
ita ex noſtris optimi Leidenſis & Reginenſis. Et
Cruquius quidem ſe edidit, ſuorum auctoritate
fretus, quem tamen nemo imitari auiſus eſt praeter
Baxterum noſtratem. Torrentius vero illud
Medicandum, ut inſuſum plane & inſipidum, re-
jicit. Quo magis elaborandum eſt nobis, qui Cru-
quianam quidem lectionem ſequimur, licet alio-
pro-

Vir bonus & prudens dici delector ego, ac tu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, auferet: ut si
Detulerit fascis indigno, detrahet idem.

35. Pone, meum est; inquit: pono, tristisque recedo.
Idem, si clamet furem, neget esse pudicum,
Contendat laqueo collum pressisse paternum,
Mordeat opprobriis falsis, mutemque colores:
Falsus honor iuvat, & mendax infamia terret
40. Quem, nisi mendosum & medicandum? vir bonus est quis?
Qui consulta Patrum, qui leges iuraque servat;

V. 40. Vulg. ET MENDACEM.

Quo

prorsus modo interpretemur; ut sententiae no-
strae ratio constare, & a posterorum cavillationi-
bus immunis aetatem ferre possit. Quis igitur est
medicandus? is profecto, cui medicina, emenda-
tione, correctione opus est. Nam ut morbi, ita
& medicinae vocabulum ad animum transferri so-
let, apud optimos quosque scriptores. Terent.

And. v. l.

*Ejus labore atque ejus dolore gnato ut medicarer
tuo.*

Noster Epist. I, 8.

*Sed quia mente minus validus, quam corpore toto
Nil audire velim, nil discere, quod levet aegrum;
Fidis offendar medicis, irascar amicis.*

Seneca Epist. L. Nemo se esse avarum intelligit, ne-
mo cupidum. Caeci tamen ducem quaerunt, nos sine
duce erramus: & ideo difficulter ad sanitatem per-
venimus, quia nos aegrotare nescimus: nec quaeri-
mus quidem medicum; erubescimus discere bonam
mentem. Ita apud Graecos θεραπεία & θεραπεύει-
σθαι de mente passim usurpantur. Plutarchus
Περὶ Ἀσχημίας p. 806. Ed. Steph. τὸ τοῦ Μωσάνου,
Δεῖν αἰεὶ θεραπευομένους βίωσιν τοὺς σάλουσαι μέλλου-
τας. Marcus Antoninus I, 7. Παρὰ Ῥωμαίων, τὸ λα-
βεῖν φαντασίας τοῦ χρεῖν διορθώσεως καὶ θεραπείας
τοῦ ψυχῆς. Ergo hoc vult Horatius: Qui falso ho-
nore delinquit, aut falsa infamia cruciatur; is
certe mendosus est, & medicinae indiget; quan-
tumvis se sanum & ab omnibus animi morbis li-
berum esse opinetur. Nihil profecto aptius ad to-
tam orationis seriem vel fingi poterit. Sic enim
antea dixerat, eadem qua hic translatione:

*Factamus jam pridem omnis te Roma beatum:
Sed vereor, ne cui de te plus quam tibi credas;
Nec putes alium sapiente bonoque beatum.*

*Neu, si te populus sanum recteque valentem
Distinet, occultam febrem sub tempus edendi
Dissimules; donec manibus tremor incidat unctis.
Strutorum incurata pudor malus ulcera velat.*

Haec omnia μεταφορικῶς de animi morbis acci-
pienda esse quis videat. Ergo ubi in versibus se-
quentibus quaesiverat, an amicus ille suus & falsis
laudibus non delectari, & infamia falsa non con-
cuti didicisset, tandem eadem metaphora sic argu-
mentum claudit,

*Falsus honor iuvat, & mendax infamia terret.
Quem nisi mendosum & medicandum?*

Si his, inquit, rebus concuteris, morbo utique
laboras & medicandus es; quantumvis sanum te
recte valentem & populus distinet, & tu credulus
sic existimes. Noster Serm. I, 6. v. 65.

*Atqui si vitii mediocribus & mea paucis
Mendosa est natura, alioqui rectae*

& iterum I, 4, 130.

Ex hoc ego sanus ab illis

*Perniciem quaecumque ferunt, mediocribus & queis
Ignoscas vitiiis teneor.*

Ex his locis inter se collatis facile perspectu est,
quam vere apteque vocabula illa hic conjungan-
tur, MENDOSUM & MEDICANDUM. Mendosi
siquidem sumus ob vitia: & vitia illa sanatione &
medicina indigent. Omnis itaque mendosus pro-
pterea est medicandus: at non omnis mendosus
necessario est mendax: poterit enim quis menda-
sua cognoscere & confiteri: ut Noster loco jam
laudato, Serm. I, 4, 130. De qua re vide egregie
differenter Senecam De Tranquillitate cap. 1.
Quid quod Medicandum olim legit Porphyrio
Scholiastes? Mendosum, inquit, Vitiosum. Mendacem,
hoc est, non sanum. Ita quidem Georgii Fa-
bricij

- Quo multae magnaeque secantur iudice lites;
 Quo res sponfore, & quo caussae teste tenentur.
 Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota
 45 Introrsus turpem, speciosum pelle decora.
 Nec furtum feci, nec fugi; si mihi dicit
 Servus: Habes pretium; loris non ureris, aio.
 Non hominem occidi: Non pasces in cruce corvos.
 Sum bonus, & frugi: renuit negitatque Sabellus.
 50 Cautus enim metuit foveam lupus, accipiterque
 Suspectos laqueos, & opertum milius hamum.
 Oderunt peccare boni, virtutis amore:
 Tu nihil admittes in te, formidine poenae.
 Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis.

v. 43. Vulg. QUO RESPONSORE. 45. INTRORSUM. 46. DICAT. 49. NEGAT ATQUE.

Nam

bricii editio praefert: sed naris esse obefae debet, qui illud *Non sanum* minime ad *Mendacem*, sed ad *Medicandum* spectare non subodoretur. Atque ita clare exhibet Editio Veneta anni MCCCCXC. *Medicandum, hoc est, non sanum.* Valeant itaque, qui *Mendacem* hic supponunt, magno sententiae dispendio: quamquam in iis est Joannes Sarisburiensis vir suae aetatis eruditissimus, qui ante annos plus quingentos sic in suis codicibus legebat, *Quem nisi mendosum & mendacem?* ut videbis Policrat. II, 14. nam & sic ibi codex scriptus in Bibliotheca hujus Academiae publica. Sed hujus auctoritati praeponderant & codices qui octingentos annos facile superant, & Scholiafles his omnibus prior, & quod maximum est, ipsa ratio & series orationis.

43. QUO RESPONSORE] Conspirant fere in hanc lectionem & nostri codices & aliorum omnes:

Vir bonus est quis?

Qui consulta patrum, qui leges iuraque servat;

Quo multae magnaeque secantur iudice lites;

Quo responfore, & quo caussae teste tenentur.

Ubi si interrogas, quis iste *responfor* est, respondebunt tibi Interpretes *jure consultum* hic intelligi. Audio: verum, etiamsi *responfa prudentum* appellatae fuerint interpretationes juris a consultis profectae; nego tamen apud ullum scriptorem consultos dici *Responfores*. Adde, quod ipsa loci sententia ab hac interpretatione abhorret. Quae enim Flaccus, Quis apud vulgus *vir bonus au-*

diat? Qui leges, inquit, & jura servet, qui testis gravis habeatur, qui arbiter litium exceptione major, qui *responfor*? Quid, sodes, *responfor*? annon haec ad omne vitae institutum attinent; intra certum aliquod minime coercenda? an folli, an omnes juris prudentiae professores *virii boni* tum habebantur? an excludendi erant ceteri omnes, seu Senatores, five Equites; ne Populum dicam, & Philosophos, & nostrum ipsum Poetam? Nemone usquam vir bonus, nisi qui *de jure respondere* noverit? Quid ergo? solus laboranti loco hic consulit codex veterimus Blandinius, qui hanc lectionem exhibet,

Quo RES RESPONSORE, & quo caussae teste tenentur.

Rectissime: *Quo*, inquit, *sponfore res tenentur; quo teste caussae.* Cornelius Nepos in Attico: *Ubi nullum illa stiteris vadimonium sine Attico: hic SPONSOR omnium RERUM fuerit.* Ita *sponfor* & testis una veniunt apud Cic. de Prov. Conf. c. 18. *Si denique Cn. Pompeius idem mihi testis de voluntate Caesaris, & sponfor est illi de mea.* Stultus autem fuerit creditor, qui *sponforem* aliquem acceperit, nisi *virum probum* & existimationis integrae. Eleganter Persius Satira Quinta:

*Verterit hunc dominus? momento turbiniis exit
 Marcus Dama. Papae! Marco spondente, recusas
 Credere tu nummos? Marco sub iudice palles?
 Marcus dixit: ita est. adsigna, Marce, sabellas.
 Haec mera libertas: hoc nobis pilea donant.*

Ubi

- 55 Nam de mille fabae modiis cum subripis unum;
 Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto.
 Vir bonus, omne forum quem spectat & omne tribunal,
 Quandocumque Deos vel porco vel bove placat,
 Jane pater, clare, clare cum dixit, Apollo:
 60 Labra movet metuens audiri; Pulchra Laverna,
 Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri:
 Noctem peccatis, & fraudibus objice nubem.
 Quî melior servo, quî liberior sit avarus,
 In triviis fixum cum se demittit ob assem,
 65 Non video. nam qui cupiet, metuet quoque: porro
 Qui metuens vivit, liber mihi non erit umquam.
 Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui

v. 61. Vulg. JUSTUM SANCTUMQUE.

Sem-

Ubi vides tria illa, quae Horatius memorat, hic recenseri; *sponsorem, judicem, testem*. Recte igitur Cruquius ex suo codice RES SPONSORE edidit; etsi ante nos nullum sibi comitem invenit.

45. INTRORSUM TURPEM] Silent hic Interpretes: sed veterimi nostri Leidensis, Vossianus, & a prima manu Reginensis,

INTRORSUS turpem, *spaciosum pelle decora*. Vere sine dubio & concinne: ne tria verba continua in eandem literam exeant.

46. SI MIHI DICAT] Editi quidem libri, *Dicas*; sed Reginensis & Vossianus cum duobus recentioribus, & Bersmanni tribus, *DICIT*: codex Regiae Societatis *DICET*. Lege igitur,

Nec furtum feci, nec fugi; si mihi DICIT Servus: habes pretium; loris non ureris; aio. Omnino reponendum est *Dicit*, ob verbum sequens *Aio*: si enim *Dicas* admisferis; tum certe subjungendum fuerit, non *aio*, sed modus subjunctivus *dicam* vel *dixerim*.

49. RENUIT, NEGAT ATQUE SABELLUS] Vitiosa sane collocatio *re atque*; & a tam puro poeta fucillis eliminanda. Quod veterimus Blandinius Cruquii, id quoque a prima manu praetulit optimus Reginensis,

Sum bonus et frugi: renuit NEGITATQUE Sabellus.

Eo frequentativo usi sunt Plautus, Lucretius, Cicero, Sallustius. Neque de lectionis fide dubitan-

dum: etsi id quoque non inelegans sit, quod codex Bersmanni exhibet,

Renuitque negatque Sabellus.

56. DAMNUM EST NON FACINUS] Codices plerique & typis excusi,

Damnum est, non facinus, mihi pacto lenius isto. At Magdalensis, cum Excerptis in Bibliotheca Bodleiana,

Damnum est, non facinus, pacto mihi lenius isto. Quod aliquanto rotundius est, & numerosius.

61. DA JUSTUM SANCTUMQUE VIDERI] Sic editiones veteres, sic novae pleraeque *justum sanctumque*: at quanto elegantius est, quod Cruquius Torrentiusque dederunt,

Da mihi fallere, da iusto sanctoque videri. Ita duo codices apud Canterum Var. Lect. IV, 12: totidem apud Lambinum & Pulmannum, Blandiniorum veterimus apud Cruquium, cum aliquot Torrentianis. Nostri vero omnes mendose hic accusativos agnoscunt. *Da mihi videri iusto*; ut Serm. I, 4, v. 39.

Primum ego me illorum, dederim quibus esse poëtis,

Excerptam numero.

Ubi vide quae adnotavimus. Plane hospes in his literis sit, qui hanc lectionem ab auctore esse, illam scribis librariis debere, non statim agnoverit.

67. PERDIDIT ARMA, LOCUM VIRTUTIS DESERUIT] Erat, cum hunc locum sic refingendum esse opinarer,

P. 22-

- Semper in augenda festinat & obruitur re.
 Vendere cum possis captivum, occidere noli:
 70 Serviet utiliter: sine pascat durus aretque:
 Naviget, ac mediis hiemet mercator in undis:
 Annonae profit, portet frumenta penusque.
 Vir bonus & sapiens audebit dicere, Pentheu
 Rector Thebarum, quid me perferre patique
 75 Indignum coges? Adimam bona. Nempe pecus, rem,
 Lectos, argentum: tollas licet. In manicis &
 Compedibus saevo te sub custode tenebo.
 Ipse Deus, simul atque volam, me solvet. opinor,
 Hoc sentit; Moriar. mors ultima linea rerum est.

PRODIDIT arma, locum virtutis deseruit, qui
 Semper in augenda festinat & obruitur re.

Quippe memineram *Prodere* & *Deserere* passim
 apud veteres Scriptores jungi solere. Cicero pro
 Flacco: *Quem ego sum secutus, is me deseruit, &*
prodidit. Epist. ad Q. Fratrem I, 3. *Amici partim*
deseruerunt me, partim etiam prodiderunt. Orat.
 post reditum in Senatu, cap. 4. *Non modo dese-*
ruerunt, in causa praesertim publica & consulari,
sed prodiderunt. Ibid. 13. *Ut me & Remp. non mo-*
do desererent, sed etiam hostibus reip. proderent.
 Et iterum: *Me a magistratibus partim oppugnatum,*
partim proditum, partim derelictum. Pro Domo
 sua cap. 1. *Quae in Rep. ab aliis oppressa, ab aliis*
deserta, ab aliis prodita, gesta sunt. Pro Sextio c.
 23. *Nonne si meam vitam deseruisssem, remp. pro-*
didissem? Philip. XI, 9. *At vero ita decernunt, ut*
liberato Bruto: id enim restabat, ut relicto, deser-
to, prodito. De Finibus, III, 19. *Nec magis vi-*
tuperandus est proditor patriae; quam communis
utilitatis aut salutis desertor. Caesar Bello Civili,
 II, 32. *Desertos enim se ac proditos a vobis dicunt.*
 Livius II, 57. *Rempublicam prodi per motum ac de-*
seri. Idem XXVI, 13. *Et Hannibal fortes socios sciet*

abs se desertos ac proditos esse. Seneca de Benefi-
 ciiis IV, 27. *Quid ergo. Decius mortem timet? Mu-*
cius proditor? Camillus desertor? Ob sollemnem,
 inquam, hanc & ubique obviam verborum horum
 conjunctionem, eo ferebat animus, ut *perdi-*
dit substituerem **PRODIDIT**. Neque enim Li-
 brarios multum morabar, cum probe scirem haec
 vocabula passim ab illis confusa, & plerumque
 illud in hujus locum temere esse inductum: de
 quo consule Nic. Heinsium ad Ovidii Fast. II, 46.
 & 454. IV, 715. Remed. Amor. 453. Poeta ipse
 Fast. III, 114. de veteribus Romanis loquens, phi-
 losophiae tum ignaris;

Non illi coelo labentia signa movebant,

Sed sua: quae magnum prodere crimen erat.

Ita fidenter repono ex uno codice apud Heinsium;
 ceteri omnes *Perdere*. Sic *prodere aquilam*, Caesar
 de Bello Gallico, IV, 25. *Deserite, commilitones,*
si vultis, aquilam, atque hostibus prodite. Verun-
 tamen re attentius pensitata, nunc in ea sum sen-
 tentia, ut vulgatam lectionem minime sollicitan-
 dam censeam. *Prodere enim signa publica recte di-*
xeris; privata cujusque arma non item; sed tra-
dere arma, projicere, abjicere, amittere, perdere.
 Vir-

EPI-

EPISTOLA XVII.

AD SCAEVAM.

- Q**UAMVIS, Scaeva, fatis per te tibi consulis, & scis
 Quo tandem pacto deceat majoribus uti;
 Disce, docendus adhuc quae censet amicus: ut si
 Caecus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid
 5 Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.
 Si te grata quies & primam somnus in horam
 Delectat; si te pulvis strepitusque rotarum,
 Si laedet caupona; Ferentinum ire jubebo.
 Nam neque divitibus contingunt gaudia solis;
 10 Nec vixit male, qui natus moriensque fefellit.
 Si prodesse tuis, paulloque benignius ipsum
 Te tractare voles; accedes siccus ad unctum.
 Si pranderet olus patienter; regibus uti
 Nollet Aristippus. Si sciret regibus uti;
 15 Fastidiret olus, qui me notat. utrius horum
 Verba probes & facta, doce: vel junior, audi

Cur

Virgilius Aen. I, 478.

Parte alia fugiens amisit Troilus armis.
 Modestinus Digest. XLIX, 16, 3. *Miles qui in bello arma amisit, vel alienavit, capite punitur.* Paulus ibidem 14. *Arma alienasse grave crimen est, & ea culpa desertioni exaequatur.* Marcellus Digest. XLIX, 15, 2. *Non idem in armis juris est: quippe nec sine flagitio amittuntur: arma enim postliminio reverti negatur, quod turpiter amittantur.* Appuleius Metam. IX. de milite cui ereptus erat gladius: *Nam praeter propriam contumeliam militaris etiam sacramenti genium ob amissam spatham verebatur.* Plautus Epidico Act. I. Sc. I. v. 28.

ubi arma sunt Stratippoeli?
Pol ista ad hostes transfugerunt. Armane?
Et quidem cito.
Quid est, Epidice? Perdidit me. Quis?
Ille qui perdidit arma.

3. DISCE DOCENDUS ADHUC] Ineptissima interpunctio est, quae editiones plerasque maculat,

Disce docendus adhuc, quae censet amicus: ut si Caecus iter monstrare velit.

Tu vero sic distingue,

Disce, docendus adhuc quae censet amicus:

ubi ordo est, Disce, quae amicus censet ipse adhuc docendus, ipse praeceptoris indigens. Constat hoc ex verbis sequentibus, *Ut si caecus iter monstrare velit:* sed jam alii hoc occuparunt. Ipse tibi primus indicabo, Aufonium bis haec Flacci verba expressisse: Praefat. ad Centonem: *Et si pateris, ut doceam docendus ipse; Cento quid sis absolvam.* & Epist. XVII. *Ego te docebo, docendus adhuc, si essem id aetatis ut discerem.*

Gggg

20. SPLEN-

- Cur sit Aristippi potior sententia. namque
 Mordacem Cynicum sic eludebat, ut aiunt;
 Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc &
 20 Splendidus multo est. equus ut me portet, alat rex,
 Officium facio: tu possis vilia rerum,
 Dante minor; quamvis fers te nullius egentem.
 Omnis Aristippum decuit color & status & res,
 Tentantem majora, fere praesentibus aequum:
 25 Contra, quem duplici panno patientia velat,
 Mirabor, vitae via si conversa decebit.
 Alter purpureum non expectabit amictum;
 Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet;
 Personamque feret non inconcinnus utramque.
 30 Alter Miletii textam cane pejus & angui
 Vitabit chlamydem; morietur frigore, si non
 Rettuleris pannum: refer, & sine vivat ineptus.
 Res gerere & captos ostendere civibus hostis,
 Attingit solium Jovis & caelestia tentat.
 35 Principibus placuisse viris, non ultima laus est.
 Non cuivis homini contingit adire Corinthum.
 Sedit, qui timuit ne non succederet: esto:
 Quid? qui pervenit, fecitne viriliter? atqui
 Hic est, aut nusquam, quod quaerimus. hic onus horret,

Ut

20. SPLENDIDIUS MULTO EST.] Et hic quoque locus in omnibus quot vidi editionibus à prava interpunctione laborat:

Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc & Splendidus multo est, equus ut me portet, alat rex. Officium facio: tu possis vilia rerum.

Immo tu contra sic divide orationem; ut *rectius* ad praecedentia referatur; non, ut vulgo, ad sequentia:

Scurror ego ipse mihi, populo tu: rectius hoc & Splendidus multo est. Equus ut me portet, alat rex. Officium facio: tu possis vilia rerum.

Rectius, inquit, *hoc est*; scurrari scilicet mihi, quam, quod tu facis, populo. Ego officium facio, ut equus me portet, &c. ut grande operae pretium consequar: tu tuis officiis vilia rerum captas. At in vulgata illa distinctione prava sunt omnia: neque sanam inde sententiam ullo modo exsculpere poteris.

30. CANE PEJUS ET ANGUE] Scripti quidem & excusi omnes ANGUE hic repraesentant: at ab auctoris manu aliam ea vox terminationem habuit. *Alter Miletii textam cane pejus & ANGUI Vitabit chlamydem.*

Eidem

- 40 Ut parvis animis & parvo corpore majus:
 Hic subit, & perfert. aut virtus nomen inane est,
 Aut decus & pretium recte petit experiens vir.
 Coram rege sua de paupertate tacentes
 Plus poscente ferent. distat, sumasne pudenter,
 45 An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.
 Indotata mihi soror est, paupercula mater,
 Et fundus nec vendibilis nec pascere firmus,
 Qui dicit; clamat, Victum date. succinit alter,
 Et mihi dividuo findetur munere quadra.
 50 Sed tacitus pasci si posset corvus, haberet
 Plus dapis, & rixae multo minus invidiaeque.
 Brundisium comes aut Surrentum ductus amoenum,
 Qui queritur salebras & acerbum frigus & imbris,
 Aut cistam effractam & subducta viatica plorat;
 55 Nota refert meretricis acumina, saepe catellam,
 Saepe periscelidem raptam sibi flentis: uti mox
 Nulla fides damnis verisque doloribus adsit.
 Nec semel inrisus triviis attollere curat
 Fracto crure planum. licet illi plurima manet
 60 Lacrima; per sanctum juratus dicat Osrin,
 Credite, non ludo; crudeles, tollite claudum:
 Quaere peregrinum, vicinia rauca reclamat.

v. 43. Vulg. SVO.

EPI-

Fidem tibi faciet Priscianus p. 766. *Anguis, ab Angue, vel Angui. Horatius in I. Epist.*

Alter Mileti textam cane pejus & angui Vitabis chlamydem.

Sic & quattuor scripta Prisciani Exemplaria: sic alibi in fine versiculi *ungui, imbrī, igni*: Vide quae diximus ad Serm. I, 5. v. 72.

43. CORAM REGE SUO] Vide modo quod omnes ubique editiones prae se ferunt,

Coram rege suo de paupertate tacentes Plus poscente ferent.

Regem hic recte accipies, amicum divitem & potentem. Quid ergo? an nemo coram ejusmodi rege de paupertate loqui potest honeste? non de aliena paupertate? non ut inopi amico per alterius liberalitatem subveniat? perit itaque gratissimum officii genus, & utilissimus amicitiae fructus. Ego vero vel ex conjectura corrigendum esse vidi:

Coram rege sua de paupertate tacentes.
 Recte hoc & prudenter praecipit: atque ita postea in Codice Petrensi sine litura offendi.

Gggg 2

8. DUM

EPISTOLA XVIII.

AD LOLLIVM.

- S**I bene te novi, metues, liberrime Lolli,
 Scurrantis speciem praebere, professus amicum.
 Ut matrona meretrici dispar erit atque
 Discolor, infido scurrae distabit amicus.
 5 Est huic diversum vitio vitium prope majus,
 Asperitas agrestis & inconcinna gravisque:
 Quae se commendat tonsa cute, dentibus atris;
 Dum volt libertas dici mera, veraque virtus.
 Virtus est medium vitiorum, & utrimque reductum.
 10 Alter in obsequium plus aequo pronus, & imi
 Derisor lecti, sic nutum divitis horret,
 Sic iterat voces, & verba cadentia tollit;
 Ut puerum saevo credas dictata magistro
 Reddere, vel partis mimum tractare secundas:
 15 Alter rixatur de lana saepe caprina, &
 Propugnat nugis armatus: Scilicet, ut non

V. 8. VULG. MERA DICI. 15. ET DEEST.

Sit

8. DUM VULT LIBERTAS] Ita libri typis editi,

Dum vult libertas mera dici, veraque virtus.

Sed melius & concinnius omnes ubique membranae,

Dum vult libertas dici mera, veraque virtus.

Equidem in plus duodecim ita repperi, ne uno quidem dissentiente: atque itidem in suis Torrentius, Pulmannus, Bersmannus, & in Adversar. XXXVII, 22. Barthius. Qui aurem eruditam habet, quid intersit, facile percipiet.

II. SIC NUTUM DIVITIS HORRET, SIC ITERAT VOCES] Codex Collegii Trinitatis,

sic VULTUM divitis horret.

Utrumque sane junxit Livius XXXIX, 5. *Suo quemque judicio & homines odisse aut diligere, & res*

probare aut improbare, debere: non pendere ex alterius vultu ac nutu, nec alieni momentis animi circumagi. Praestat tamen NUTUM retinere cum ceteris codicibus. Cicero Parad. V. *Hereditatis spes quid iniquitatis in serviendo non suscipit? quem nutum locupletis orbi senis non observat? loquitur ad voluntatem.* Sic & alibi: *Ad voluntatem nutumque; Ad Arbitrium nutumque.* Plutarchus de Educatione Puerorum. *Κόλασις, οἱ πρὸς τὸ τῶν πλεονεξίων ΝΕΥΜΑ ζῶντες; Assentatores, qui ad nutum divitum vivunt.* Porro pro ITERAT VOCES, quod in membranis omnibus reperi, Barthius ex vetustissimo, ut narrat, codice Advers. XXXVIII, 22. sic verba exhibet,

Sic VERAT voces, & verba cadentia tollit.

hoc est, ait, *Veras voces esse jubet, calculo suo veris-*

- Sit mihi prima fides? &, vere quod placet, ut non
 Acriter elatrem? pretium aetas altera fardet.
 Ambigitur quid enim? Castor sciat an Docilis plus;
 20 Brundisium Minucî melius via ducat, an Appî.
 Quem damnosa Venus, quem praeceps alea nudat,
 Gloria quem supra vires & vestit & unguet,
 Quem tenet argenti fitis inportuna famelque,
 Quem paupertatis pudor & fuga; dives amicus,
 25 Saepe decem vitiis instructior, odit & horret:
 Aut si non odit, regit; ac, veluti pia mater,
 Plus quam se sapere & virtutibus esse priorem
 Volt: & ait prope vera; Meae (contendere noli)
 Stultitiam patiuntur opes: tibi parvula res est:
 30 Arta decet sanum comitem toga: desine mecum
 Certare: Eutrapelus, cuicumque nocere volebat,
 Vestimenta dabat pretiosa. beatus enim jam
 Cum pulchris tunicis sumet nova consilia & spes;
 Dormiet in lucem; scorto postponet honestum
 35 Officium; nummos alienos pascet; ad imum
 Threx erit, aut olitoris aget mercede caballum.

Arca-

rificat. Bellum sane hominem, qui tam casco & opico vocabulo poetam nostrum impertit. Atqui & apud cinctos illos *verare* absolute dictum erat pro *vera dicere*. Gellius XVIII, 2. *Quaesitum est, verbum Verant, quod significat vera dicunt, quisnam veterum poetarum dixerit? — nemo enim comminerat dictum esse a Q. Ennio id verbum in XIII. Annalium in isto versu,*

— *satin' vates verant aetate in agunda?*

Nequeas itaque transitive dicere, *verare voces*: ut ne dicam sententiam ipsam clare *iterat* flagitare.

15. ALTER RIXATUR DE LANA] Nostri omnes Codices cum editionibus priscis,

Alter rixatur de lana saepe caprina,
Propugnat nugis armatus.

Quae cum hiulca & inconnexa editores merito offenderent, Muretus ex conjectura dedit,

Alter RIXATOR.

Cruquius ex duobus, ut ait, codd.

Alter RIXATUS.

Nos addita conjunctione, quae in fine versus, si salvo fit metro, facillime solet excidere, sic locum refinximus,

Alter rixatur de lana saepe caprina, ET

Propugnat nugis armatus.

Neque enim nomen *Rixator* apud quemquam veterem reperimus; nec *Rixatus* admittere potuimus sine labe sententiae; quae, si participio opus foret, *Rixans* omnino postulat, temporis praesentis.

- Arcanum neque tu scrutaberis illius umquam;
 Commissumque teges, & vino tortus & ira.
 Nec tua laudabis studia, aut aliena reprendes:
 40 Nec, cum venari volet ille, poëmata panges.
 Gratia sic fratrum geminorum Amphionis atque
 Zethi dissiluit; donec suspecta severo
 Conticuit lyra. fraternis cessisse putatur
 Moribus Amphion: tu cede potentis amici
 45 Lenibus imperiis: quotiensque educet in agros
 Aetolis onerata plagis jumenta canesque;

v. 37. Vulg. ULLIUS.

Sur-

37. ARCANUM NEQUE TU SCRUTABERIS ULLIUS UMQUAM] Ita quidem exhibent omnes ubique editiones: sed si hoc Noster consilium dedit viro ut Lollius erat πολιτικῶν, equidem in eo iudicium ejus & prudentiam requiro. Quid enim? Nullius arcanum scrutandum esse praecipit? non hostis? non inimici? non aemuli? Tantum abest, ut hoc sit vetitum; ut vel scelera & adulteria magnorum principum eo nomine excusari soleant, tamquam ratione commissa, quo facilius adversariorum arcana possint exquirere. Quare dudum est; cum vidi emendandum esse,

Arcanum neque tu scrutaberis ILLIUS umquam: quod postea clare expressum reperi in Collegii Regalis codice, & a prima manu in Magdalenensi. *Illius* autem intellige *amici potentis*, Tiberii scilicet, in cujus comitatu tum, ut videtur, erat Lollius. Ita mox,

Nec cum venari volet ILLE, poëmata panges. Hoc scilicet Epistolae hujus unicum argumentum est, praecepta dare Lollio, quibus obtemperans Tiberio gravior & acceptior fieret, & amicitia ejus in rem suam uteretur. Huc spectant & illa v. 44.

tu cede potentis amici

Lenibus imperiis.

& 73.

Non ancilla tuum jecur ulceret ulla, puerve

Intra marmoreum venerandi limen amici.

Recte igitur ILLIUS, patroni nempe & domini, arcanum scrutari vetat; quippe nihil illo clientum genere magis exosum est, qui clausa omnia rimantur, &

Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.

46. AETOLIS ONERATA PLAGIS JUMENTA] Vos-

fianus codex, *Aetholis*; sed plurimi habent *Aetholiis* vel *Aetoliis*; ut ubique perperam *Edonii* iidem Librarii dederunt pro *Edoni*. Hinc arrepta occasione, vir summus Janus Ulitius ad Gratium p. 104. hunc locum sic emendatum ibat;

quotiesque educet in agros

AEOLIIS onerata plagis jumenta, canesque.

Aeolias autem plagas Cumanas explicat, ex Plinio Hist. XIX, 1. & Gratio v. 35. de Lino Cumano;

Optima Cinyphiae, nequid cunctere, paludes

Lina dabunt: bonus Aeoliae de valle Sibyllae

Faetus, & aprico Tuscorum stipea campo

Messis.

Ubi revocanda est obiter editionum priorum lectio, quam, dum corrigere studet, corruptit inciens vir egregius;

bonus Aeolia de valle Sibyllae.

Aeoliam vallem *Cumas* intellige, quae Aeolensium colonia. Scymnus Chius;

Κύμα, πρότερον ἢ Χαλκιδεῖς ἀπώκισται.

Ἐπὶ Αἰολείῃ.

Aeolia Sibyllae valle; ut simili plane constructione Virgilius,

Et tandem Euboicis Cumarum allabitur oris.

Qualis in Euboico Bajarum litore quondam.

Quod ad Flacci lectionem attinet, durius profecto esset *Aeoliis plagis*, quam ut vel Gratio vel Virgilii locis excusari posset: & omnino, si quid in nobis iudicii est, simpliciter potius & sine figura Noster dixisset,

Cumanis onerata plagis jumenta, canesque.

Retinemus igitur *Aetolis*, cum membranis & veteri Scholiafa, ob Meleagrum & aprum Calydonium.

Surge, & inhumanae senium depone Camenae,
 Cenes ut pariter pulmenta laboribus emta:
 Romanis sollemne viris opus, utile famae,
 50 Vitaeque, & membris: praesertim cum valeas, &
 Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
 Possis. adde, virilia quod speciosius arma
 Non est qui tractet. scis quo clamore coronae
 Proelia sustineas campestria: denique saevam
 55 Militiam puer & Cantabrica bella tulisti
 Sub duce, qui templis Parthorum signa refigit

v. 56. Vulg. REFIXIT.

Nunc

56. SUB DUCE, QUI TEMPLIS PARTHURUM SIGNA REFIXIT] Haec lectio ex editionibus prae-
 cis; omnes tamen Interpretes in plerisque codicibus REFIXIT se reperisse clare testati sunt: ita sane in veteribus nostris extat, Leidensi, Reginensi, & Vossiano. Quid ergo dubitamus, in sedem pristinam postliminio revocare?

Sub duce, qui templis Parthorum signa REFIXIT
 Nunc: & siquid abest Italis adjudicat armis.
 Scripta scilicet haec Epistola est, sub ipso tempore, quo Phraates Persarum rex signa & captivos restituit, Augusto tum in Bithynia agente; Tiberio in Armenia; M. Appuleio, P. Sillio Nerva Coss. cum Horatius annum aetatis XLVI. ingrederetur. Nunc refigit; sic enim distinguunt potiora exemplaria, ut scias praesens tempus hic denotari & requiri. Porro & illud mecum contemplare,

Nunc, & siquid abest, Italis adjudicat ARMIS: quod calide satis dissimulant Interpretes, & intactum fere praetereunt. Atqui hujus orationis aut haec sententia, aut nulla est; Non a Parthis solum signa recuperat, sed ab aliis gentibus, siqua per totum terrarum orbem Romanis erepta sunt. Quo posito, bis in Historiam peccatur: neque enim eo tempore aut ab ulla gente praeter Parthos signa reposcebantur; aut usquam gentium erant praeterea, unde repeti possent. Equidem ex vi & notione verbi Adjudicat, sic locum concinnandum & restituendum censeo:

Nunc, & siquid abest, Italis adjudicat ARVIS. Quippe id vocabulum proprie usurpatur in controversiis De Finibus constituendis. Digest. X, I, Judici finium regundorum permittitur, ut, ubi non possit dirimere fines, adjudicatione controversiam dirimat. Et mox, Si alter fundus duorum, alter trium sit; po-

test iudex uni parti adjudicare locum, de quo quaeritur, licet plures dominos habeat: quoniam magis fundo quam personis adjudicari fines intelliguntur. Cicero Offic. I, 10. de Q. Fabio Labeone loquens, qui arbiter de Finibus datus est; Itaque illorum fines, sicut ipsi dixerunt, terminavit; in medio relictum quod erat, populo Romano adjudicavit. Valerius Max. de eodem Labeone, VII, 3. Constitutis deinde finibus, ut ipsi terminaverant; quicquid reliqui soli fuit, populo Romano adjudicavit. Cicero De Lege Agraria, 22. Audivit, possidere agros in ora maritima regem Hiempsalem, quos P. Africanus populo Romano adjudicavit. Suetonius Aug. XXXII. Loca in urbe publica juris ambigui possessoribus adjudicavit. Frontinus de Coloniais. Caudinum oppidum muro ductum a Caesare coloniae Beneventanae cum territorio suo est adjudicatum. Seneca Hippolyto v. 109.

Nec adire castis precibus aut ritu pio
 Adjudicatae praesidem terrae deam.
 Recte igitur & proprie Noster, Italis adjudicat ARVIS: quandoquidem fundo magis, ut Paullus loco jam dicto, quam personae adjudicari fines intelliguntur. Unde haec demum hujus loci sententia nascitur; Sub eo duce militasti, qui jam nunc signa Romana a Parthis recipit, Imperitque fines profert & constituit, Provinciis ordinatis, & Armenia, quae ditioni nostrae deerat, populo Romano adjudicata. Quippe eodem hoc anno & signa recepta sunt, & Armenia capta est. Velleius Patere. II, 94. Nec multo post missus ab eodem vitrico Tiberius cum exercitu ad visendas ordinandasque quae sub oriente sunt provincias, cum legionibus ingressus Armeniam, reducta ea in potestatem Populi Romani, regnum ejus Artavazdi (Tigrani) tradidit. Suetonius Tiberio,

- Nunc; &, si quid abest, Italis adjudicat armis.
 Ac ne te retrahas, & inexcusabilis abstes;
 Quamvis nil extra numerum fecisse modumque
 60 Curas, interdum nugaris rure paterno.
 Partitur lincris exercitus: Actia pugna,
 Te duce, per pueros hostili more refertur:
 Adversarius est frater; lacus Hadria: donec
 Alterutrum velox victoria fronde coronet.
 65 Consentire suis studiis qui crediderit te,
 Fautor utroque tuum laudabit pollice ludum.
 Protenus ut moneam; (si quid monitoris eges tu)
 Quid de quoque viro, & cui dicas, saepe videto.

v. 58. Vulg. ABSIS.

Per-

rio, XI. Deinde ducto in Orientem exercitu, regnum Armeniae Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema imposuit: recepit & signa, quae M. Crasso ademerant Partibi. Noster de eadem re Epist. I, 12.

Ne tamen ignores, quo sit Romana loco res;
 Cantaber Agrippae, Claudii virtute Neronis
 Armenius cecidit: jus imperiumque Phraates
 Caesaris accepit, genibus minor.

Ubi, cum omnino falsum esse clamitent, Phraaten flexis genibus ab Augusto accepisse imperium, neque tam foedae adulationi (si id scripserit Horatius) ullum colorem aut excusationem dari posse; videndum erit, ne interpolatori potius quam poetae tam turpe & insignitum contra historiae fidem mendacium imputandum sit. Certe aliud quid a Flacci manu profectum esse, fas erit suspicari,

jus imperiumque TIGRANES

Caesaris accepit genibus minor.

Tigranem quidem jus & imperium Caesaris accepisse super Armenios, praeter Suetonium, etiam Tacitus, Josephus, & Dio confirmant: genibus autem flexis coronatum fuisse a Tiberio, ideo nobis persuasum est, quod Suetonius memorat pro tribunali diadema impostum. Illum enim morem servavit postea Nero, cum alium Armeniae regem Tiridatem coronaret; quem primo per devexum pulpitum subeuntem ADMISIT AD GENUA, allevatumque dextra exosculatus est; dein precanti, tiara deducta, diadema imposuit: Sueton. Ner. c. 13. Ceterum ut cum historiae, ita & cum metrationibus belle convenit Tigranes, secundam sci-

licet syllabam producens. Lucanus II, 637.

Pharios hinc concute reges,

Tigranemque meum; nec Pharnacis arma relin-
 quas.

Prima autem syllaba, praefertim in nomine barbaro, vel corripit vel produci ad libitum potest ob liquidam sequentem: ut Mithridates prima brevi effertur, Manilio, Martiali, & Juvenali: ut idem Manilius Tigrim, tam cum fluvium, quam cum bestiam notat, corripit; quam vocem alii solent producere: IV, 804.

Et Tigris, & rubri radiantia litora ponti.
 IV, 235.

Exorare tigres, rabiemque auferre leoni.

Sed de hoc quisque sentiat, ut volet: illud utique, quod de ARVIS modo proposui, egregie illustratur & pene evincitur ex Nafonis loco, Art. Amat. I, 177.

Ecce parat Caesar domito, quod desuit, orbi

Addere; nunc, Oriens ultime, noster eris.

nam profecto, Quod desuit, demito orbi addere, geminum plane & germanum est huic, de quo agimus, Quod abest, Italis arvis adjudicare. Armis denique pro Arvis jam ante Librarii substituerant Carm. III, 5.

Consenuit socerorum in armis.

ubi vide quae adnotavimus:

58. ET INEXCUSABILIS ABSIS] Ita quidem libri, ABSIS; sed aliquanto elegantius poterat dixisse, & dixit, siquid judico,

Sed ne te retrahas, & inexcusabilis ABSTES.

Qui enim retrahit se, accuratius & justius est ut eum

- Percontatorem fugito: nam garrulus idem est:
- 70 Nec retinent patulae commissa fideliter aures;
Et semel emissum volat inrevocabile verbum.
Non ancilla tuum jecur ulceret ulla puerve,
Intra marmoreum venerandi limen amici:
Ne dominus, pueri pulchri caraeve puellae
- 75 Munere te parvo beet, aut incommodus angat.
Qualem commendes, etiam atque etiam aspice: ne mox
Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur, & quondam non dignum tradimus: ergo,
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri.
- 80 At penitus notum si tentent crimina, serves

v. 80. Vulg. U t pen.

Tu-

eum *abstare* five *abstiter* dicas, quam *abesse*. Adde, quod *abest* in praecedente versu venit; ut inconcinna sit repetitio. Noster in Arte Poëtica:

*Ut pictura, poësis: erit quae si propius stes,
Te capiet magis, & quaedam si longius abstes.*

68. QUID DE QUOQUE VIRO, ET CUI DICAS SAepe VIDETO.] Hoc ita vulgo accipitur, ut de quoque viro perinde sit, ac quocumque. Sed vide, an dividenda potius & intercidenda sit oratio,

Quid, de quoque viro, & cui dicas, saepe videto. ubi de quoque intelliges & de quo. Certe hoc pacto novum praeceptum exoritur, *vide de quo dicas*: ne forte, de potenti, de gratioso: nam de quocumque homunculo quid dicas tantopere circumspicere, nimis anxia cautio est, & timiditas plus quam fervilis. Porphyrio Scholiastes: *Tria dixit, quid dicas, de quo dicas, cui dicas.* Cicero Orat. in Pisonem c. 31. *Tu quid, tu apud quos, tu de quo dicas, intelligis?* Vides, opinor, & enarratorem veterem & Ciceronem ipsum plane nobiscum facere.

80. UT PENITUS NOTUM SI TENTENT CRIMINA] Perplexa haec oratio est & obscura, quo visio, si Suetonio fides, *minime tenebatur Horatius*. Videamus, quorsum tendat, & quid velit:

*Fallimur & quondam non dignum tradimus. ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri;*

U t penitus notum si tentent crimina, serves

Tuterisque tuo FIDENTEM praesidio.

Mitte, inquit, illum, U t hunc serves & tuteris. Turbat sententiam illud U T; & argumentationem vitiosam reddit. Quid enim? si a te traditus &

commendatus quis falsis criminibus petitur; nobiles hunc penitus notum tutari, nisi alterum quendam omiseris? Quid ergo, si hic solus, aut prior, falso accusetur? non hic tibi servandus est, nisi alter praeceat, qui deserendus? Illud praeterea quale sit vide, *Tuteris*, inquit, *fidem tuam praesidio*. Recte quidem dixeris, *Fidentem praesidio*; ut Livius XL, 49. *Diffisi praesidio urbis*. De verbis igitur querela nulla est; at ipsa sententia non placet. Quid enim si diffidit tuo praesidio? si alterius quoque opem advocat? si fiducia sui fretus est, & innocentiam pro muro habet? ideone est deserendus tibi? immo vero, si fapis, tanto magis adjuvandus. Gemina itaque, ni fallor, menda laborat haec oratio: sed utriusque medicina in promptu est, partim ex libro vetere, partim conjectura. Quippe ita lego, & distinguo:

*Fallimur & quondam non dignum tradimus: ergo
Quem sua culpa premet, deceptus omitte tueri.*

A t penitus notum si tentent crimina, serves
Tuterisque tuo FIDENTEM praesidio.

Fidenter extabat in vetustissimo codice Barthii; quem vide Advers. XXXVII, 22. Amat autem huiusmodi adverbium Noster, *pudenter, potenter, sapienter*. Si falsus es, inquit, in commendatione hominis indigni, sine hunc suae culpae poenas luere: at si quis a te traditus, quem intus & in cute novissimum purum & insontem, criminationibus falsis per aemulos petatur, tutare hunc tuo praesidio *fidenter*; non timide & dubitanter, ne ipse forte ut ejusdem criminis conscius arguaris. *Tuteris*, inquit, *tuo praesidio*: jam enim alia verborum constructio est:

Hhhh

est:

Tuterisque tuo fidenter praesidio: qui
 Dente Theonino cum circumroditur, ecquid
 Ad te post paullo ventura pericula sentis?
 Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet:
 85 Et neglecta solent incendia sumere vires.
 Dulcis inexpertis cultura potentis amici:
 Expertus metuit. tu, dum tua navis in alto est,
 Hoc age, ne mutata retrorsum te ferat aura.
 Oderunt hilarem tristes, tristemque jocosi,
 90 Sedatum celeres, agilem gnavumque remissi:
 Potores liquidi media de luce Falerni
 Oderunt potrecta negantem pocula; quamvis
 Nocturnos jures te formidare tepores.
 Deme supercilio nubem. plerumque modestus

v. 81. Vulg. FIDENTEM. 91. Pot. BIBULIM. de nocte.

Occu-

est: ita Cicero pro P. Sextio c. 42. *Ut aliquo praesidio caput & cervicem & jugulum ac latera tutetur.* Et c. 35. *Vitamque suam noctis & fugae praesidio, non juris iudiciorumque, defendit.* At autem pro ut substitui literulae quidem unius damno, sed magno compendio sententiae, quae conjunctionem hic discretivam, non causalem, necessario exigit. Et ut quidem eam vim habere potest, si addideris TAMEN. *illum indignum omite tueri; Ut tamen penitus notum serves & tuteris; vel, Ita tamen ut, Sed tamen ut.* Nostr. Epist. I, 20.

Iraisci celerem, tamen ut placabilis essem.

Serm. II, 6, 82.

*Asper & attentus quaesitis, ut tamen artum
 Solveret hospitium animum.*

II, 1, 80.

equidem nihil hinc diffingere possum:

Sed tamen ut monitus caveas.

Adde huc igitur Tamen, & ipsum illum sensum efficias, quem nos ut consequamur, AT pro UT substituiimus. *At servus tuterisque imperativi modi vim habet, ut passim: neque aliter olim, ut videtur, legebant Scholiastae, qui defende, tuere, protege in enarratione hujus loci usurpant.* Quod si argutetur quispiam UT per se positum perinde esse ac ut tamen, me quidem assentientem non habet; & inferca eam ipsam interpretatio-

nem mihi referet acceptam. Vide tamen nos ad v. 107.

91. POTORES BIBULI MEDIA DE NOCTE FALERNI] Vereor equidem, ne interpolatoris liberalitati hic verficulus debeatur: in veteribus enim nostris Vossiano & Reginensi marginem tantum occupat & a manu recentiore: quo modo & in aliis antiquioribus haberi crediderim, quamvis Interpretes fileant. Expressus autem est ex altero isto Epist. XIV, 34.

Quem scis immunem Cinyrae placuisse rapaci;

Quem bibulum liquidi media de luce Falerni:

nam & illic nocte, non luce; quatuor ex recentioribus nostris praeferunt. Utcumque sit, five ab auctore profectus, five, cum versus forte hinc exciderat, a nescio quo interpolatus; mendosissimus hodie circumfertur, & re & dictione foedissime peccans. Quo enim referes illud BIBULI? an ad potores? atqui hoc ineptum: perinde enim est ac si potores potantes dixeris: an ad Falerni, ut sane vocum ordo & compositio Poëtis usitata necessario flagitat? hoc vero jam ineptius: bibulus enim est qui bibit, non qui bibitur. Illud deinde quale est, media de nocte? mirum quantum hic fallebantur boni Librarii: media nocte quidem, & vel ad lucem usque potabant ganeones & nepotes: at media de nocte nemo omnium, nisi cum maxime negotiosus, cui dies soli-

- 95 Occupat obscuri speciem, taciturnus acerbi,
 Inter cuncta leges & percontabere doctos,
 Qua ratione queas traducere leniter aevum;
 Ne te semper inops agitet vexetque cupido,
 Ne pavor, & rerum mediocriter utilium spes:
 100 Virtutem doctrina paret, naturane donet:
 Quid minuat curas, quid te tibi reddat amicum:
 Quid pure tranquillet; honos, an dulce lucellum,
 An secretum iter & fallentis semita vitae.
 Me quotiens reficit gelidus Digentia rivus,
 105 Quem Mandela bibit, rugosus frigore pagus;
 Quid sentire putas, quid credis, amice, precari?
 Sit mihi, quod nunc est; etiam minus: & mihi vivam
 Quod superest aevi, si quid superesse volunt Di:

Sit

v. 107. Vulg. U T mihi.

solidus non satis erat ad res agendas: quod huiusce loci sententiae prorsus contrarium est. Nimirum *media de nocte* fit, non quod eo usque producit, sed quod tum primum incipitur. Noster Epist. 1, 88.

Offensus damnis, media de nocte caballum Arripit.

Serm. II, 3, 238.

Unde uxor media currit de nocte vocata.

Juvenal. XIV, 190.

Post finem autumnii media de nocte supinum Clamofus juvenem pater excitat.

Plaut. Rud. IV, 2.

Nam ut de nocte multa impigreque exsurrexi.

Ergo qui *media de nocte* potare incipit, non inter nepotes, sed inter ficos & sobrios & occupatissimos numerandus fuerit. Quid multa? tu ocuis rescribe,

Potores LIQUIDI media de LUCE Falerni: plane ut in Epist. XIV.

Quem bibulum liquidi media de luce Falerni.

Nam & *Liquidi* habent MSti aliquot, si Fabricio fides, & Reginenfis codex *Luce* ponit pro varia lectione. Quippe ut hora cenae apud homines frugi nona erat vel decima, die jam mortuo; ita luxuriosi & voluptarii *de die*, immo *de medio die* cenas auspicabantur. Noster Serm. II, 8,

Ut Nasidieni juvat se cena beati?

Nam mihi convivam quaerenti dictus hinc illis De medio potare die.

Silius Italicus de Capuae luxu, XI, 41.

medioque dierum

Regales Epulae.

Catullus Epigr. XLVIII.

Vos convivium lauta sumtuose

De die facitis.

Ter. Adelph. V, 9.

Scortum adducere, apparare de die convivium: quod acutissimus Donatus perperam accepit.

107. UT MIHI VIVAM QUOD SUPEREST Aevi]

Turbant hic codices scripti, quorum variantes lectiones operae pretium erit semel referre:

Sit mihi quod nunc est, etiam minus, UT MIHI vivam

Quod superest aevi, si quid superesse volunt di.

Sit bona librorum & provisae frugis in annum

Copia, NE fluitem dubiae spe pendulus horae.

SED satis est orare Jovem, QUI DONAT & aufert:

Det vitam, det opes: AEQUUM MI ANIMUM IPSE parabo.

Principio, omnes libri paullo vetustiores ER MIHI vivam; in his Leidensis, Vossianus, Reginenfis, ut nova hic prece utatur. *Sit mihi*, inquit, *quod nunc est*; satis enim habeo: *etiam*, si ita fors ferat, *minus*; abunde enim habeo, & cui aliquid

Hhhh 2

demi

Sit bona librorum & provifae frugis in annum
 110 Copia: neu fluitem dubiae spe pendulus horae.
 Sed fatis est orare Jovem, quae ponit & aufert:
 Det vitam, det opes: aequum mi animum ipse parabo.

V. 110. Vulg. NE. III. QUI DONAT.

EPI-

demi facile patiar; cum enim, ut Serm. II, 6.

Hoc erat in votis, modus agri non ita magnus; auctius atque di melius fecere. Quod superest autem aevi, mihi & meo modo vivere contingat. Recte hoc, ut opinor: nam in recepta lectione conjunctio causalis ut sententiam labefactat. Opto, tum inquiet, minorem mihi rem fieri, ut mihi reliquum vitae exigam. Atqui hoc minime volebat Noster: neque enim tam ampla res erat, ut oneri & molestiae fuerit. Porphyrio, ut videtur, discretive ut accipit, pro *Dummodo*: *Etiam minus sit, dummodo mihi vivam.* Recte quidem quoad sententiam, si verba paterentur: sed illius significationis exemplum requiro: tu tamen consulas licet, quae ad v. 80. adnotavi. Porro, pro *NE fluitem*, vetustiores & plures codices *NEU* praefereunt. Et hic quoque haud nihil interest, utram lectionem sequaris. *SI NE*; rationem voti reddit, cur annuae frugis bonam copiam precetur: si *NEU*; nova jam precatio est: *Sit librorum, sit frugis bona copia, NEVE dubius spei pendeam.* Jam vero in versu sequente, pro *SED fatis est orare Jovem QUI DONAT*, sunt libri, sed ex recentioribus, qui exhibeant *HAEC fatis est*; & in illo altero majores turbae fiunt; siquidem & *QUI DONAT*, & *QUAE DONAT*, & *QUI PONIT*, & *QUAE PONIT* paribus fere singula testimoniis comprobantur. Denique versu ultimo pro *ANIMUM MI Aequum* mirifica sane lectio est in Codice Coll. Trinitatis, *ANIMUM MIHI EGO IPSE PARABO*; cui asripulatur Joannes Sarisburiensis Policr. III, 9. Ex his omnibus, quanto minutiora esse videantur, tanto majoris subtilitatis est quid melius veriusque sit dijudicare: ut vel ex Interpretibus patere potest, qui haec breviter memorasse contenti sine crisi & disquisitione transmittunt. Nobis integer hic locus sic videtur resingendus:

Sit mihi quod nunc est; etiam minus: ET mihi vivam

*Quod superest aevi, siquid superesse volunt Di:
 Sit bona librorum & provifae frugis in annum
 Copia: NEU fluitem dubiae spe pendulus horae.
 SED fatis est orare Jovem, QUAE PONIT & aufert.*

Post vota de *vita* & librorum frugisque *bona copia*, jam aliam precem addiderat, *Neve*, inquit, *fluitem dubiae spe pendulus horae*, hoc est, ut versu 99. dixerat,

Neu pavor & rerum mediocriter utilium spes vexet me agitetque: quod cum *τὴν εἰσ' ἑμὴν* & in sua potestate esset, utpote non ad bona externa sed ad animum spectans, revocat illud votum ut ex vulgi opinione magis quam ex vera ratione conceptum, & se corrigens; Sed fatis est, inquit, in duobus illis votis subsistere, quorum penes deos potestas est; neque id eos rogare, quod in mea solius manu est, ut consequar:

*SED fatis est orare Jovem, quae ponit & aufert:
 Det vitam, det opes: animum mihi ego ipse parabo.* Det modo *sanum vivere*, det *bonam copiam*; ego me ita parabo, ut *ne dubius fluitem*. Vides jam, opinor, cur *NEU* & *SED* merito amplectamur; & proinde *QUAE* hic locum sibi vindicare, non *QUI*. Orare quae, ut Carm. I, 31.

*Quid dedicatum poscit Apollinem
 Vates? quid orat?*
 & Carm. Saecul.

Quaeque vos bubus veneratur albis: ubi pariter ac hic deteriores codices *Qui* exhibent. *PONIT* autem pro *Donat*, etsi parum interfit, eo nobis arridet, quod & in antiquissimis Cruquii libris conspicitur, & Librariorum nationi minus obvium erat, quam illud alterum. *Ponit & aufert* antitheta sunt; ut Carm. I, 34.

*Fortuna cum stridore acuto
 Sustulit, hic posuisse gaudet.* Jam vero de versu postremo quid fiet? ex unone codice, neque eo melioris notae, tot vetustiores redarguentur? an facta tecta servabitur sua prisca membranis auctoritas?

Det vitam, det opes: aequum mi animum ipse parabo.

Equidem, cum ad illa respicio, *Neu fluitem dubiae spe pendulus horae*, fatis apte huc quadrare videtur *aequus animus*, inter spem scilicet & pavorem minime fluctuans: contra, cum ad *opes & bonam copiam* oculos adverto, quid hoc in loco *animus aequus* sibi velit, parum perspicio. Ubi enim

EPISTOLA XIX.

AD MAECENATEM.

PRISCO si credis, Maecenas docte, Cratino;
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,

Quae

enim opes sunt; non tam animus qui aequae, quam
qui modeste eas ferat, requiritur: contra in re an-
gusta vel adversa vel dubia aequus animus cernit-
tur. Noster Carm. II, 3.

Aequam memento rebus in arduis

Servare mentem.

Epist. I, 11.

quod petis hic est,

Est Ulubris: animus si te non deficit aequus.

Plautus Casina, II, 6.

Postremo si illuc quod volumus eveniet, gaudebimus:

Sin secus, patiemur aequis animis.

Rud. II, 3.

Ergo animus aequus optimum est aerumnae condi-
mentum.

Stich. I, 2.

Et illa, quae aequo animo patietur sibi esse pejus,
quam fuit.

His, opinor, exemplis jam satis compertum est,
in opibus & bona copia mentem aequam jactitare
subabsurdum quiddam esse & ἀπεροδίωνος. Quod
si obtinetur, tum certe recurrendum tibi erit ad
lectionem alteram,

Det vitam, det opes: animum mihi ego ipse parabo.
ubi animum virtutem intelliges, & omnia mentis
bona. Det mihi Deus bona corporis & externa,
bona animi quae penes me ipsum sunt egomet
mihi parabo. Multa sane in hanc sententiam e
Latinis & Graecis corradere facillimum est; sed
uno Ciceronis loco contenti erimus, De Natura
Deorum, III, 36. Atque hoc quidem omnes morta-
les sic habent: Externas commoditates — a diis se
habere: virtutem autem nemo unquam acceptam deo
retulit. Nimirum recte, propter virtutem enim jure
laudamur, & in virtute recte gloriamur: quod non
contingeret, si id donum a Deo non a nobis habere-
mus. Numquis quod vir bonus esset, gratias diis
egit unquam? at quod dives, quod honoratus, quod
incolumis. Jovemque optimum maximum ob eas res
appellanti; non quod nos justos, temperatos, sapientes
efficiat, sed quod salvos, incolumes, opulentos, co-
piosos. Neque Herculi quisquam decimam vocit um-
quam, si sapiens factus esset. — Ad rem autem
ut redeam, judicium hoc omnium mortalium est,

Fortunam a Deo petendam, a se ipso sumendam esse
sapientiam. Sarisburiensis loco jam dicto: Hoc au-
tem esse arbitror, quicquid in moribus egregium de
naturae beneficio & exercitio mentis citra gratiam
Philosophi sibi repromittunt, eo ipso evanuerunt in
cogitationibus suis de libero confisi arbitrio; & dicen-
tes se esse sapientes, stulti facti sunt stultique appa-
ruerunt: unde Ethicus,

Satis est orare Jovem qui donat & aufert,

Det vitam, det opes: animum mihi ego ipse parabo.

Sanius quidem veriusque ex Christiano dogmate
hic philosophatur; verum hinc liquido constat
(qua gratia in partes eum citavimus) non de ani-
mo aequo, sed de mente & moribus in univer-
sum jam olim loqui visum esse Horatium. Quam-
obrem, si huic demum lectioni accedis, Animum,
inquit, five virtutem mihi parabo. Sic Epist. I, 1.

Est animus tibi, sunt mores, & lingua fidesque.

Epod. XVI, 39.

Vos, quibus est animus, muliebrem tollite luctum.
prout codex scriptus illic exhibet, cum ceteri
virtus habent; ad quem locum plura congestimus.
Animum autem parabo; ut versu hic 100,

Virtutem doctrina paret, naturae donet.

vel praeparabo, excolam, ut parare se apud Te-
rentium saepe. Eun. II, 2.

Itan' parasti te, ut spes nulla reliqua in te esset tibi?
ubi apposite Donatus: Objurgatur, tamquam in
illo sit quod miser est: ut Noster in te esse & a te
sumendum esse dicit, ut animum colat. Cicero
aliquae saepe, Paratus animo, Paratissimo animo.
Virgil. Aen. II, 799.

Undique convenere, animis opibusque parati.

Illud denique mihi ego ipse parabo; ut Noster Carm.
I, 20.

— Graeca quod ego ipse testa

Conditum levi.

Et Epist. I, 1.

Restat, ut his ego me ipse regam solerque elementis.
Utrumque hoc fuerit; illud certe veri est simili-
mum, cum codices aliquot hoc ordine verba
praeferant,

Det vitam, det opes: animum mi aequum ipse
parabo.

Hhhh 3j

alter

Quae scribuntur aquae potoribus, ut male fanos,
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poëtas.

5 Vina fere dulces oluerunt mane Camenae.
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.

Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
Profiluit dicenda. Forum putealque Libonis

Man-

alter autem ille cum Sarisburiensi sic exhibeat,
Det vitam, det opes: animum mihi ego ipse pa-
rabo;

aut pro ego τὸ *aequum*, aut contra pro *aequum τὸ*
ego ab indiligente librario casu substitutum esse.

10. Hoc simul edixit] Locus hic permultum
negotii jam dudum facessit doctis Interpretibus:

Prisco si credis, Maecenas docte, Cratino;
Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
Quae scribuntur aquae potoribus, ut malefanos,
Adscripsit Liber Satyris Faunisque poëtas.
Vina fere dulces oluerunt mane Camenae.

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus.
Ennius ipse pater numquam nisi potus ad arma
Profiluit dicenda, Forum putealque Libonis
Mandabo siccis, adimam cantare severis.
Hoc simul edixit, non cessavero poëtae
Nocturno certare mero, putere diurno.

Ubi principio, quod Noister de Cratino narrat,
ejus verbis sic ferebatur;

Ἰδὼρ δὲ πίνων χρηστὸν ἔδδεν ἂν τέκοις,
vel ut alii habent,

Ἰδὼρ δὲ πίνων καλὸν ἰ τέκοις ἔπος.

Extat Epigramma nobile, sed auctoris incerti;
quippe quod alii Nicerato, alii Demetrio Hali-
carnassensi, alii Asclepiadae, alii Theaeteto tri-
buunt: id hic describere operae pretium fuerit,
ut & Horatium illustret, & ipsum illustretur:

Οἶνος τοι χαριέντι πέλει ταχὺ ἵππος ἀοιδῶ.
Ἰδὼρ δὲ πίνων χρηστὸν ἔδδεν ἂν τέκοις
Ταῦτ' ἔλεγεν, Διόνυσε, καὶ ἔπνεεν, εἴχ' εἰδὸς ἀσκή
Κρατίνος, ἀλλὰ πάντος ἀδάδῳς πίνων.
Τοιγάρτοι σεθάων δῶμος ἔβρουεν, εἴχε δὲ κιστῶ
Μέτωπον, οἷα καὶ σὺ, κερκρωμένον.

Vinum velox equus est poëtae ingenioso:
Aquam vero bibens nihil boni pepereris:

Haec Cratinus dicebat, o Bacche; & magna spi-
rabat,

Non unum vini utrem, sed integrum dolium
dolens.

Quamobrem coronis domus referta erat; & fron-
tem ipse habebat,

Sicut tu, ab edera croceo colore tinctam.

Pro κερκρωμένον magnus Casaubonus ad Athenaeum reposuit, κερκρωμένον quod exponit *annulo*
cinctam. Infelicitur: neque enim κερκρωμένον est
annulo *cinctum*, sed *trajecta*: & recte se habet κερ-
κρωμένον, quod non Athenaei modo, sed Anthologiae
codices praeferunt: Hoc scilicet vult; Crati-
no, quemadmodum Bacchi statuis, ob perpetuam
gestationem coronae ederaceae frontem colore
croci infectam fuisse. Certe ederae nigrae,
qua olim Bacchus, Pan, & Poëtae coronabantur,
crocei sunt corymbi: unde Theocrito in Epigram.
III. *crocea* vocatur:

Ἀγριῦνι δὲ τὸ Πᾶν, καὶ ὁ τὸν κροκόεσσα Πρίηπος
Κισσὸν ἐφ' ἡμεστῶ κρατὶ καθυπτέουσιν.
Plin. Hist. XVI, 34. *Alicui ederae semen nigrum;*
alii CROCOTUM, cujus coronis Poëtae utuntur, foliis
minus nigris; quam quidam Nysiam, alii Bac-
chicam vocant. Dioscorides II, 210. *Ὁ δὲ μέλας*
κισσὸς φέρεται τὸν καρπὸν μέλανα ἢ κροκόεσσα, ὃν δὲ
καὶ ἰδιώται Διονύσιον καλεῖσι. Quod si quis non *tinctam*,
sed *cinctam* crocea edera frontem interpretari
hic volet, ea de re nullam litem movebo. Illa
deinde quae sequuntur, quae cave Cratini
verba esse cum Cl. Dacierio credas, sunt enim
Flacci;

ut malefanos,

Adscripsit Liber Satyris Faunisque Poëtas;
plerique ita jam explicant, ut *το υτ* significet
Postquam, Ex quo, Non accedo, *semper* enim &
a primis Poëticae incunabulis Poëtas sibi vindicavit
Bacchus; ut nullum hic locum habeat *το Postquam*.
Tu igitur sic accipe: Poëtas comitatu & choro suo
adscripsit Liber; *tamquam* malefanos. Quomodo
autem aut quare Satyris eos adscripsit? interrogat
Daniel Heinsius: respondetque, Post inventas
Fabulas Satyricas, quas scilicet non scribebant
modo, sed & agebant olim poëtae Scenici, Satyris
assimulati. Frustra hoc: nam & veteres illi
Homerus, Archilochus, Anacreon aliique ante
Comediam inventam, & postea omne genus
Poëtarum in Bacchi tutela erant: unde Romae
quotannis mense Martio festo die Bacchi Liberalibus
rem divinam faciebant Poëtae. Ovid. Trist. V, 3.
illa

- Mandabo ficcis, adimam cantare severis.
 10 Hoc simul edixi; non cessavere poetæ
 Nocturno certare mero, putere diurno.
 Quid? si quis voltu torvo ferus, & pede nudo,
 Exiguæque togæ simulet textore Catonem;
 Virtutemne repræsentet moresque Catonis?

V. 10. Vulg. EDIXIT.

Ru-

*Ille dies haec est, qua te celebrare Poëtae,
 Si modo non fallunt tempora, Bacche, solent;
 Festaque odoratis innectunt tempora fertis,
 Et dicunt laudes ad sua vina tuas:
 Inter quos memini, dum me mea fata sinebant,
 Non invisa tibi pars ego saepe fui.*

Noſter Epist. II, 2. v. 77.

*Scriptorum chorus omnis amat nemus, & fugit
 urbes,*

Rite cliens Bacchi somno gaudentis & umbra.

Sed veniamus demum ad locum illum, qui maximas jam olim lites concitavit,

Hoc simul EDIXIT, &c.

Quaerunt enim, quis ille sit qui hoc edixerit, Cratinusne an Maecenas, an Ennius, an Liber? singuli enim ex his assertores suos habuerunt. Et festivi oppido sunt qui pro Cratino & Ennio digladiantur: quasi vero aut hic aut ille de Puteali Libonis quicquam edicere posset, quorum uterque plus toto saeculo ante occiderant, quam Libo iste nasceretur; ille vero Athenis natus moriensque ne Romae quidem ipsius nomen fando audiverat. Neque minus, etsi minus turpiter, peccant Simeo Bosius & Dacierius, qui Libero edictum hoc vindicant. Quid enim? Non ante Puteal illud conditum licebat poetis vino se invitare? cur igitur injussi & sine edicto quos hic memorat omnes, Homerus, Cratinus, Ennius, & ipsae Camenae vina mane oluerunt? Parum profecto liberaliter egit Liber, qui poetis Graecis nihil tale edixerat. Theodorus quidem Marcellus, ut Cratino hoc edictum assereret, luxatos esse versus somniabat, & decimum undecimumque versum post quartum inferebat; oblitus illud EDIXIT omnino referendum esse ad verba illa quasi ex formula edicti,

Mandabo ficcis, adimam cantare severis.

Longe sanius Daniel Heinsius, qui ad Maecenatem hoc refert, levi immutatione corrigens, *Hoc simul EDIXIT*: nihil enim est quod in hac lectione jure vituperes, praeterquam quod sequentia alio nos ducunt, & Horatio ipsi, non Maecenati, e-

dictum hoc adjudicant. Legendum enim;

*Hoc simul EDIXI; non cessavere poetæ
 Nocturno certare mero, putere diurno.*

Ita clare habet Reginensis noster, cui accedunt duo Bersmanni, Torrentii unus, & a manu secunda unus Lambini. Suos enim, non alterius cujusquam imitatores hic saepe perfricat Horatius; ut ex toto Epistolae filo constat. Versu 18.

quod si

Pallerem casu, biberent exanguie cuminum.

Quo sodes illud Pallerem, nisi de se & suo edicto jam fuerit locutus? utique, si Maecenatis edictum supra intellexit, Palleres hic dicere voluisset: sin autem dei Liberi, aut mortuorum Cratini vel Ennii; jam totum hoc de pallore fuerit absurdissimum. Fixum igitur & constitutum esto, lectionem illam Edixi solam esse sinceram & Horatio agnoscendam: quod & viderant Viri summi Torrentius Heinsiusque, sed sententiis fluctuantes non ausi sunt clare asserere. Ceterum cave credas tum primum hoc edixisse Horatium, cum hanc Epistolam edolaret: unde enim tot e vestigio imitatores nascebantur, dum unum aut alterum versiculum pangeret? Immo jam olim & in scriptis & in vita professus erat, sine Libero Musam suam nihil magni potesse: Epist. I. 5.

Quid non ebrietas designat? — addocet artes.

Fecundi calices quem non fecere disertum?

Carm. III, 25.

Quo me, Baccha rapis tui

Plenum? quae nemora aut quos agor in specus,

Velox mente nova? —

Dicam insigne, recens, adhuc

Indictum ore alio.

Sed & inter convictores, cum homuncio lepidissimus ab Augusto vocari meruit, sine dubio ficcus & severos Helicone saepe excluserat, unde pravi & inepti imitatores, quem vini somnique benignum noverant, vitiis imitati, idcirco & virtutes ejus & spiritum & artem se consequi posse stulte crediderunt.

- 15 Rupit Iarbitam Timagenis aemula lingua;
Dum studet urbanus, tenditque disertus haberi.
Decipit exemplar vitiis imitabile. quod si
Pallerem casu, biberent exsanguie cuminum.
O imitatores, servum pecus; ut mihi saepe
20 Bilem, saepe jocum vestri movere tumultus!
Libera per vacuum posui vestigia princeps,
Non aliena meo pressi pede. qui sibi fidit,

Dux

19. UT MIHI SAEPE BILEM, SAEPE JOCUM] Idem ille codex e Collegio Trinitatis, qui superioris Epistolae versu ultimo habebat,

animum mihi ego ipse parabo,
etiam hic lectionem subministrat haud minus singularem:

*O imitatores, servum pecus; ut mihi bilem,
Ut mihi saepe jocum vestri movere tumultus!*
Quae quamvis elegantia sua non careat; noli tamen, si me audis; receptae antepone; quod vir eruditus perperam volebat. Illud enim saepe & alibi geminare solet Noster; ut Carm. I, 8.

saepe disco,
Saepe trans finem jaculo nobilis expedito.
Sermon. I, 3.

*saepe velut qui
Currebat fugiens hostem, per saepe velut qui
Junonis sacra ferret: aiebat saepe ducentos,
Saepe decem servos.*
Epist. XVII, 55.

saepe catellam,
Saepe periscelidem raptam sibi stentis.
Virgil. Eclog. VIII.
*His ego saepe lupum fieri & se condere silvis
Moerin, saepe animas imis excire sepulchris.*
Aen. III, 185.

Et saepe Hesperiam, saepe Itala regna vocare.
Quae ad exempla etiam hic retine, ut vulgo fertur;

*ut mihi saepe
Bilem, saepe jocum vestri movere tumultus!*
29. SED REBUS ET ORDINE DISPAR] Difficilis locus, unde expedire se nemo haecenus potuit Interpretum; ac nescio an ipse mihi meliores successus ausim polliceri; faciendum tamen periculum est:

*Parios ego primus Iambos
Ostendi Latio, numeros animosque secutus
Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.
Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,*

*Quod timui mutare modos & Carminis artem;
Temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
Temperat Alcaeus: sed rebus & ordine dispar,
Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris,
Nec sponsae laqueum fumoso carmine nectit.
Hunc ego non alio dictum prius ore Latinus
Vulgavi fidicen.*

Ubi hoc primum vult, se imitatore fuisse Archilochi, non interpretem; modos quidem & argumenti acerbiter secutum esse, non res ipsas & verba verbis reddidisse. Ac ne ideo, inquit, me minoris aestimes, quod non, ut res, ita & metrum immutavi & novavi, (Lucilii ritu, qui Comoediae veteris scriptores mutatis tamen numeris & pedibus expressit)

*Temperat Archilochi musam pede mascula Sappho,
Temperat Alcaeus, sed rebus & ordine dispar.*
Quid vero haec sibi volunt? In partes hic discedunt Interpretes: quorum alii sic accipiunt, Miscemus Paris Iambis Alcaica & Sapphica; sive, Praeter Epodon librum etiam & Carminum libros edidimus: alii autem sic, In ipsis Epodis acerbiter & fel Archilochi cum Alcaei & Sapphus lenitate temperamus. Quarum sententiarum si utramvis amplectaris; eo res veniet, ut pro SED, cui nihil loci relictum erit, ET necessario reponendum sit.

Temperat Alcaeus, ET rebus & ordine dispar:
Et fuit profecto, cum ipse priori sententiae addictus sic emendandum arbitraret: levis enim mutatio fuerit, ET pro SET (ut olim scribebant) praefertim cum S litera a verbo praecedente posset absorberi: syllaba vero brevis recte sustineretur ratione Caesurae. Sed re & verbis accuratius aestimatis, neutram ex his enarrationibus recto talo stare posse continuo deprehendi. Qualis enim, amabo, haec excusatio est? Noli, inquit, id mihi vitio vertere, quod Archilochi numeros non mutaverim. Cur fodes? Quia alia opuscula numeris Alcaicis & Sapphicis postea confeci. Hoc quo

- Dux regit examen. Parios ego Primus Iambos.
 Ostendi Latio; numeros animosque secutus
 25 Archilochi, non res & agentia verba Lycamben.
 Ac ne me foliis ideo brevioribus ornes,
 Quod timui mutare modos & carminis artem:
 Temperat Archilochi Musam pede mascula Sappho;
 Temperat Alcaeus, sed rebus & ordine dispar:
 30 Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris;

Nec

quo valeat nullus video; aut quomodo illorum, siqua est, pravitas horum bonitate excusetur. Immo sic potius me defendam; Ideo numeros non mutavi, quia in Epodis virus & rabiem Archilochi Alcaicae humanitatis condimento mitigavi. Atqui hoc & falsum est, & causae inimicum; falsum, quia in Epodis *animos* Archilochi te secutum profiteris, & hoc suo malo sententur Canidia, Mena, Cassius Severus aliique: causae autem ideo nocet, quia tanto hercle magis immutandi erant numeri, si acerbitas, numeris fere istis propria, a chartis exulabat. Sentis jam, opinor, neutram ex his interpretationibus posse constare. Quid igitur fiet? Enimvero & ex ipsius argumentationis vi, & ex vocum ordine ac constructione veram tandem sententiam eruam. Quippe haec series est orationis. *Sappho musam temperat pede Archilochi*: non ut vulgo accipiunt, *Sappho musam Archilochi temperat pede*. Ceterum hanc vocum ordinationem lege versus & collocationis norma flagitari, nemo, uti credo, praeter Poetas aut in Poëtis versatissimos agnoscat; illud quivis mox fatebitur sensum ipsum hanc vocabulorum seriem clare dicere. Quippe haec totius loci, sententia est: Ne mireris, inquit, aut queraris, quod numeros Archilochi non mutaverim; scias & Sapphonem & Alcaeam (quos poëtas!) *musam suam illius pede temperare*; scias utrumque Archilocheos numeros suis Lyricis immiscere. Quos igitur illi tantopere probabant, ego ne ut fastidirem & repudiarem? Justam jam habes defensionem & causam vincibilem atque optimam. *Pedem* itaque hic versiculum integrum intellige; ut Carm. IV, 6.

Lesbium servate pedem, meique
 Pollicis ictum.

pes ibi Lesbius est integer Tetracolos. Arte Poët. v. 80.

Archilochum proprio rabies armavit Iambo;
 Hunc socci cepere pedem, grandeque cothurni.

Non simplicem pedem hic accipe, sed totum Senarium. Jam vero rem sic se habere, & Lyricos istos adoptasse numeros Archilochi, res ipsa fides tibi faciet: neque enim id, opinor, ignoras hunc illis omnibus aetate multo priorem fuisse; neque id quoque, nullum metri genus, quod in Flacci Carminibus habetur, non a biga illa Lyricorum petitum esse. Iste igitur, qui hexametro subjicitur, Carm. IV, 7.

arboribusque comae,

Archilocheus versus erat, teste Hephæstione,

Ἐν δὲ Βασιλεύδῃς.

& alter itidem Carm. I, 7. hexametro etiam fucinens,

Aut Ephesum bimarifque Corinthi,

ejusdem erat, teste eodem.

Φαινόμενον κακὸν οἰκᾶδ' ἀγροῦται.

& ille denique Carm. I, 4. ab eodem petitus est, *Solvitur acris hiems grata vice veris & Favoni.*

Ὀὐκ ἔσ' ὅμως θάλλεις ἀπαλοὺς χροῖα, καρφεταὶ γὰρ ἦδη.

Atque haec quidem ex pauculis Archilochi Fragmentis agnoscuntur; plura fortassis futura, si plura ejus hodie extarent. Musam itaque, ut jam vides, Archilochi pede & Sappho temperat, &

Temperat Alcaeus, sed rebus & ordine dispar,

Nec socerum quaerit, quem versibus oblinat atris.

Ubi recte habet τὸ *SED*, si hanc nostram enarrationem sequeris; in aliis turbat & sensum evertit; *Numeros* quidem adhibet, *sed* argumento & ordine dispar est. Quid autem, rogo vos, per *ORDINEM* hic denotatur? Ne per somnium quidem hoc viderunt commentatores. Adscivit, inquit, Alcaeus metra quaedam Archilochi; *sed ordinem* variavit, sed aliis, ac ille fecerat, metris aptavit ea & connexuit; ut Dactylicum illud *Arboribusque comae* cum Hexametro junxit Alcaeus.

Diffugere nives, redeunt jam gramina campis,

Arboribusque comae;

At eundem Iambo comitem dedit Archilochus:

- Nec sponsae laqueum famoso carmine necit.
 Hunc ego, non alio dictum prius ore, Latinus
 Volgavi fidicen. Juvat inmemorata ferentem
 Ingenuis oculisque legi, manibusque teneri.
 35 Scire velis, mea cur ingratus opuscula lector
 Laudet ametque domi, premat extra limen iniquus?
 Non ego ventosae plebis suffragia venor
 Inpensis cenarum, & tritae munere vestis:
 Non ego nobilium scriptorum auditor & ultor,
 40 Grammaticas ambire tribus & pulpita dignor.
 Hinc illae lacrimae. Spissis indigna theatri
 Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus,
 Si dixi; Rides, ait, & Jovis auribus ista
 Servas: fidis enim manare poëtica mella

Εὐτε πρὸς Ἀεθλα δῆμος ἠθροίζετο,
 Ἐν δὲ Βατρυιάδης.

&

Ἐγὼ τιν' ὑμῖν αἶνον, ὦ Κηρυκίδη,
 Ἀχινυμένη συντάλη.

Hoc, opinor, illud est, quod Alcaeum ordine
 disparem Archilochi facit, etiam cum numeros
 ejus mutuos sumeret. Illud denique quod sequitur;

Hunc ego non alio dictum prius ore Latinus
 Volgavi fidicen,

perperam omnino ad Archilochum referunt quic-
 quid hodie est interpretum. Atqui illud jam supra
 dixerat, v. 23.

Parios ego primus Iambos

Ostendi Latio;

ut ineptum & putidum fuerit intra paucos versu-
 culos bis idem ingerere. Quo accedit, quod hunc,
 quisquis est, Lyricum fuisse clare significant illa,
 Latinus fidicen, ut Carm. IV, 3. Romanae fidicen
 Lyrae: si fidicen, si Lyricus sit Noster, quia vul-
 gaverit: sequitur, ut Lyricus itidem sit, quem
 vulgaverit. Archilochum vero nemo omnium
 poëtarum Lyricis adscripsit. Pindarus, Bacchylides,
 Anacreon; Stesichorus, Ibycus, Simonides; Alc-
 man, Alcaeus, Sappho novenarium Lyricorum
 numerum & constituunt & claudunt. Sine venia
 igitur peccant Interpretes, cum Latini fidicinis
 nomen meruisse Nostri somniant, quod Ar-
 chilochi Epodos primus Latio ostenderit. Immo

Te
 vero ad Alcaeum haec pertinent, quod & ordo
 orationis & res ipsa clamitant. Praeter Parios
 Iambos, Alcaei etiam, inquit, numeros primus
 Latine vulgavi: quod & alibi profitetur. Dicar,
 ait Carm. III, 30.

Princeps Aeolium carmen ad Italos
 Deduxisse modos.

& IV, 9.

Ne forte credas interitura, quae
 Longe sonantem narus ad Ausidum
 Non ante vulgatas per artes

Verba loquor socianda chordis.

Cur autem Alcaeum se primum vulgavisse memo-
 rat, non etiam Sapphonem? Quia Catullus & alii
 jam Sapphica quaedam ediderant, nemo Alcaica.

39. NON EGO NOBILIUM SCRIPTORUM AUDI-
 TOR ET ULTOR] Gulielmus Canterus Nov. Lect.
 IV, 12. ex scripto codice substituit Auditor & AC-
 TOR. Vossius filius ad Paterculum p. 21. ex con-
 jectura, Auditor & ALTOR. Perperam uterque.
 Negat se Horatius nobilium poëtarum auditorem
 & ultorem esse; Auditorem, dum alios audit scrip-
 ta sua recitantes; Ultorem, dum ipse vicissim sua
 illis recitat. Idem negavit Serm. I, 4.

Non recito quicquam nisi amicis, idque coactus,
 Non ubivis, coramve quibuslibet:

& hac ipsa Epistola,

Spissis indigna Theatri

Scripta pudet recitare, & nugis addere pondus.

Recte

45 Te solum tibi, pulcher. Ad haec ego natibus uti
Formido; & luctantis acuto ne secer ungui,
Displicet iste locus, clamo, & diludia posco.
Ludus enim genuit trepidum certamen, & iram;
Ira truces inimicitias, & funebre bellum.

EPISTOLA XX.

AD LIBRUM SUUM.

VERTUMNUM Janumque, liber, spectare videris:
Scilicet ut prostes Sosiorum pumice mundus.
Odisti clavis, & grata sigilla pudico;
Paucis Ostendi gemis, & communia laudas;
5 Non ita nutritus. fuge quo descendere gestis:

Non

v. 5. Vulg. DISCEDERE.

Recte vero & urbane *Utor*. Juvenalis Sat. I.
Semper ego auditor tantum: numquamne reponam,

Vexatus toties rauci Thestide Codri?
Ubi reponere perinde est ac ulcisci. Noster Ep. II,
2. v. 96. de poetis scripta invicem recitantibus:
Caedimur, & totidem plagis consumimus hostem,
Lento Samnites ad lumina prima duello.
hic false & facete ultorem expressum vides. Plinius
Epist. I, 13. *Possim jam repetere secessum, & scribere aliquid quod non recitem; ne videar quorum recitationibus assui, non auditor fuisse, sed creditor.* Eleganter hic creditorem dixit, pari metaphora ac Noster ultorem.

5. FUGE QUO DISCEDERE GESTIS] Loscheri quidem editio & Veneta anni MCCCCXC. DISCEDERE, quod omnes deinceps nescio quo fato obfedit. At illa Princeps MCCCCXXXVIII. cum omnibus fere quicquid usquam est codicibus DESCENDERE. Rectissime, & ita reponendum. Fuge, inquit, ad Janum Vertumnumque, hoc est, ad Forum, quo gestis descendere. Nempe Forum in loco plano atque humili erat; quo ituris descendendum erat ex collibus propinquis; Libro huic ex Esquiliis ubi Noster habitabat. Seneca de Providentia c. 3. *Quid ergo? felix est L. Sylla, quod illi descendenti ad forum gladio submovetur?* Idem De Benef. III, 27. *Usus consilio, descendenti Cae-*

sari occurrit: de Palatio scilicet ad Forum. Ibidem IV, 39. Sponsum descendam; quia promisi: hoc est, in Forum. Cicero de Oratore II, 66. Ita sibi ipsum magnum videri Memmium, ut in Forum descendens caput ad fornicem Fabii demitteret Q. Cicero de Pet. Conf. c. 1. Prope quotidie ad Forum tibi descendenti meditatam hoc sit, Novus sum, Et iterum c. 14. Quod tibi quotidie ad forum descendenti meditandum esse dixeramus. Ita Sacra via descendere: ea enim ad Forum ducebat. Noster Epod. VII.

Intactus aut Britannus ut descenderet
Satra catenatus via.

Cicero ad Atticum IV, 3. *A. d. III. Idus Novemb. cum sacra via descenderem: ubi vide quae Graevius noster erudite adnotavit. Sic & in Campum descendere. Noster Carm. III, 1.*

hic generosior

Descendat in Campum petitor.

Cicero de Fato c. 15. *Nec quod in campum descenderim, id fuisse causae, cur pila luderem. Denique Descendere simpliciter idem saepe est, ac in publicum prodire, ut pluribus dicto loco Graevius ostendit. Vicinus ergo, ni fallimur, ut postea reponamus,*

Fuge, quo DESCENDERE gestis.

Non erit emisso reditus tibi. Quid miser egi,
 Quid volui? dices; ubi quid te laeserit, & scis
 In breve te cogi, plenus cum languet amator.
 Quod si non odio peccantis desipit augur,
 10 Carus eris Romae, donec te deserit aetas.
 Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi
 Coeperis; aut tineas pasces taciturnus inertis,
 Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
 Ridebit monitor non exauditus: ut ille,
 15 Qui male parentem in rupis protrusit asellum
 Iratus. quis enim invitum servare labore?
 Hoc quoque te manet, ut pueros elementa docentem

v. 6. Vulg. QUIS TE. 8. CUM PLENUS. 13. UNCTUS.

7. UBI QUIS TE LAESERIT, ET SCIS IN BREVE
 TE COGI] Illud quis ex vetustis editionibus lo-
 cum ubique tenuit; at in omnibus fere membra-
 nis, Pulmanni, Berfmanni, & nostris (adde si
 vis aliorum, etsi fileant & dissimulent) clare ex-
 hibetur,

ubi QUID te laeserit.

Rectius, sine dubio, ut rem, non hominem, in-
 intelligamus. Ita passim boni scriptores. Noster in
 Arte, v. 203.

Tunc tua me infortunia laedent.

Epist. I, 17. v. 8.

Si laedet caupona.

& II, 2. v. 16.

Excepta nihil te si fuga laedit.

8. CUM PLENUS LANGUET AMATOR] Codex
 Berfmanni, *Cum languet plenus amator*; alter e
 Collegio Trinitatis, *Plenus cum languet*; quod ut
 rotundius & numerosius admittendum puto; re-
 pone ergo;

Quid miser egi?

*Quid volui? dices; ubi quid te laeserit, & scis
 In breve te cogi, plenus cum languet amator.*

Plenus autem est satur, fastidiens, lassus lectione
 vel tui vel aliorum poematum. Ovid. Pont. III,
 4. v. 55.

Cetera certatim de magno scripta Triumpho

Jam pridem populi suspicor ore legi

Illam bibit sitiens lector, mea pocula plenus:

Illam recens pota est, nostra sepe scit aqua.

Martialis IV, 29.

Obstat, care Pudens, nostris sua turba libellis:

Lectoremque frequens lassat & implet opus.

Ceterum mirificum est Dacierii acumen, cui
amator, non lector est, sed ipse Horatius: quod
 si ita esset, dignus sane erat Noster,

Qui sine rivali saepe & sua solus amaret:

ut & ii itidem digni sunt, qui tam bellis explica-
 tionibus possunt applaudere.

13. AUT UNCTUS MITTERIS ILERDAM] Omnes,
 puto, tam aliorum quam nostri Codices VINCTUS
 habent; pleraque tamen editiones UNCTUS, à
 primis Venetis & Loschero transmissum. Videamus
 locum integrum:

Carus eris Romae, donec te deserit aetas.

Contrectatus ubi manibus sordescere vulgi

Coepers; aut tineas pasces taciturnus inertes,

Aut fugies Uticam, aut unctus mitteris Ilerdam.

Ubi qui unctus malunt (in quibus nollem fuisse
 N. Heinsium) de involucro mercium, olivarum
 scilicet, sive aromatum interpretantur, nimirum
 ut deferendus sit missus Liber

in vicum vendentem tus & odores;

Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis.

Unctus igitur, ut madida papyrus Martialis, III, 2.

Cujus vis fieri, Libelle, minus?

Festina tibi vindicem parare.

Ne nigram cito raptus in culinam

Cordylas madida regas papyro,

Vel turis piperisve sis cucullus.

& XIII, 1.

Ne toga cordylis, ne penula desit olivis,

Aut inopem metuat sordida blatta famem,

Per-

- Occupet extremis in vicis balba senectus.
 Cum tibi sol tepidus pluris admoverit auris;
 20 Me libertino natum patre, & in tenui re,
 Majores pennas nido extendisse loqueris;
 Ut quantum generi demas, virtutibus addas;
 Me primis Urbis belli placuisse domique;
 Corporis exigui, praecanum, solibus aptum;
 25 Irasci celerem, tamen ut placabilis essem.
 Forte meum si quis te percontabitur aevum;
 Me quater undenos sciat inplevisse Decembris,
 Collegam Lepidum quò duxit Lollius anno.

Perdite Niliacas, Musae, mea damna, papyros.
 Statius Silv. IV, 9.

*Est sane jocus iste, quod libellum
 Misisti mihi Griphe, pro libello. —
 Tu rosam tinea sitaque putrem,
 Quales aut Libycis madent olivis,
 Aut tus Niliacum piperve servant,
 Aut Byzantiacos colunt lacertos.*

Numquam tamen a me impetrabunt, ut huic sententia accedere velim. Neque enim eo res reciderat, ut metuendum fuerit Horatio, ne libelli sui ad falsamentarios damnarentur. Hoccine ut vel joco se vereri fingeret, qui Epistola praecedente tam magnifice sua extulerat; qui annum jam agens XLVI. post tres Carminum libros editos per totum orbem Romanum poeta à Virgilio proximus ferebatur? Illud quoque vide, *Mitteris*, inquit, *Ilerdam*, aut *fugies Uticam*. Atqui aromatarii Romae degentes non merces suas alio exportabant, sed aliunde convectas in urbe vendebant. Adde quod libellorum chartulae in solidis mercibus trans mare devehendis nullum usum praebere poterant; sed quae particulatim & domi inter vicinos distrahebantur, eae solum merces chartis involvebantur, ab emptore manibus deferendae. Quorsum itaque, si *unctus* fuerit hic liber, aut *Uticam* ablegandus erat aut *Ilerdam*? Romae utique & domi patiendum hoc ei fuerat,

non ea gratia peregre abeundum. Sed alia profus hujus loci sententia est; *ROMAE*, inquit, carus eris, quamdiu eris novus. Ubi vero in vulgi manus veneris & novitatis gratiam amiseris, quid tum fiet? Si *ROMAE* adhuc manseris, tineas blattasque pasces nulli amplius legendus. Quod si evitare voles, in provincias tibi eundum erit, *Africam* puta aut *Hispaniam*, ubi iterum novitatis caussa paullisper placere possis, Romae jam vetus & obsoletus. Noli aliam quaerere interpretationem, nec membranarum omnium lectionem sollicitare. Hanc postulat illud *ROMAE*, quod minime attenderunt Interpretes: hanc flagitat anti-theton illud,

Aut fugies Uticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.
fugies scilicet sponte, *vinctus mitteris* invitus nempe & coactus à Bibliopola. Noster Epist. II, 7. v. 30.
ac velut usquam

*Vinctus eas, ita te felicem dicis amasque,
 Quod nusquam tibi sit potandum.*

Facete fingit, malle librum, si Roma abeundum sit, Africam petere quam Hispaniam. Ceterum in more fuisse Bibliopolis, ubi Romae annona jam refrixerat, venales libros in provincias mittere, quid opus est dicere? Martialis XII, 3.

*Ad populos mitti qui nuper ab Urbe solebas;
 Ibis tu Romam, nunc peregrine Liber.*